

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**SAMSUN MÜZESİ'NDEKİ GEÇ OSMANLI
ve ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NE AİT ATEŞLİ VE
ATEŞSİZ SİLAHLAR**

Yüksek Lisans Tezi

Müzeyyen YAVUZ EYÜP

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR

SAMSUN

2025

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

**SAMSUN MÜZESİ'NDEKİ GEÇ OSMANLI ve ERKEN
CUMHRURİYET DÖNEMİ'NE AİT ATEŞLİ VE ATEŞSİZ
SİLAHLAR**

Yüksek Lisans Tezi

Müzeyyen YAVUZ EYÜP

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR

SAMSUN

2025

TEZ KABUL VE ONAYI

Müzeyyen YAVUZ EYÜP tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR danışmanlığında hazırlanan “SAMSUN MÜZESİ’NDEKİ GEÇ OSMANLI ve ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ’NE AİT ATEŞLİ VE ATEŞSİZ SİLAHLAR” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından .../.../2025 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı		Sonuç
Üniversitesi		
Ana Bilim/Ana Sanat Dalı		
Başkan	Dr. Öğr. Üyesi	
	Özgür GÜLBUDAK	☒ Kabul
	Ege Üniversitesi	☐ Ret
	Türk Sanatı Anabilim Dalı	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR	☒ Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	☐ Ret
	Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı	
Üye	Dr.Öğr. Üyesi Şuayip	
	ÇELEBOĞLU	☒ Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	☐ Ret
	Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı	

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Faik Ahmet SESLİ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet ☐

Hayır ☒

../../2025

Müzeyyen YAVUZ EYÜP

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: SAMSUN MÜZESİ'NDEKİ GEÇ OSMANLI ve ERKEN CUMHHURİYET DÖNEMİ'NE AİT ATEŞLİ VE ATEŞSİZ SİLAHLAR

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 08/05/2025 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 15

Tek kaynak oranı : % 3 çıkmıştır.

08/05/2025

Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR

ÖZET

SAMSUN MÜZESİ'NDEKİ GEÇ OSMANLI ve ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NE AİT ATEŞLİ VE ATEŞSİZ SİLAHLAR

Müzeyyen YAVUZ EYÜP
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans, Mayıs 2025

Danışman: Unvanı Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR

Bu çalışmada, Samsun Müzesi envanterine kayıtlı toplam 41 adet ateşli ve ateşsiz silahlar tanıtılıp değerlendirilecektir. Silahlar tarih sahnesinde yer aldıkları kronolojik sıralamaya göre ateşsiz ve ateşli silahlar olmak üzere iki ayrı katalog halinde düzenlenmiştir. Ateşsiz silahlar katalogunda kılıç ve türevleri açısından kılıç, yatağan, kama ve hançer; ateşli silahlar ise ateşleme mekanizması gelişimine göre çakmaklı tüfek, kapsüllü tüfek; çakmaklı tabanca, kapsüllü tabanca olarak gruplandırılarak katalogda yer almaktadır. Ateşsiz silah katalogunda 5 adet kılıç, 11 adet yatağan, 8 adet kama ve 2 adet hançer; ateşli silah katalogunda ise 8 adet tüfek ve 7 adet tabanca incelenmiştir.

Samsun Müzesi envanterine kayıtlı olan bu eserlerin 9 adedi Bafra Arkeolojik ve Etnografya Müzesi deposunda, Samsun Müzesi'nde yer alan toplam 32 adet eser ise müze teşhir salonu ve deposunda muhafaza altındadır. Çalışmamızda yer alan eserler tür, yapım malzemesi, yapım tekniği, ölçüleri ve süsleme programları açısından ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır. Çalışma fotoğraflar ve dijital çizimler ile desteklenmektedir.

Çalışmada amaç haklarında bilimsel bir yayın ve inceleme yapılmamış olan bu eserleri bilim dünyasına sunmak ve Türk sanatı içerisindeki yerinin tespit edilmesine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda müze depolarında yer alan ve bilim dünyasınca da bilinmeyen bu eserlerin tanıtılması büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Samsun Müzesi, Osmanlı Silahları, Kılıç, Ateşli Silahlar, Ateşsiz Silahlar.

ABSTRACT

FIREARMS AND NON-FIREARMS OF THE LATE OTTOMAN AND EARLY REPUBLICAN PERIOD IN SAMSUN MUSEUM

Müzeyyen YAVUZ EYÜP
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Art History
Master, May/2025
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Turgay YAZAR

In this study, a total of 41 firearms and non-firearms registered in the Samsun Museum inventory will be introduced and evaluated. The weapons are arranged in two separate catalogs as firearms and non-firearms according to their chronological order in history. In the catalog of non-firearms, swords and their derivatives are classified as swords, yataghans, daggers and daggers; firearms are classified as flintlock rifles, cap rifles; flintlock pistols and cap pistols according to their firing mechanism development and are included in the catalog. In the catalog of non-firearms, 5 swords, 11 yataghans, 8 daggers and 2 daggers; in the catalog of firearms, 8 rifles and 7 pistols were examined.

Of these works registered in the Samsun Museum inventory, 9 are in the Bafra Archaeological and Ethnographic Museum warehouse, while a total of 32 works in the Samsun Museum are preserved in the museum exhibition hall and warehouse. The works in our study are described in detail in terms of type, production material, production technique, dimensions and decoration programs. The study is supported by photographs and digital drawings.

The aim of the study is to present these works, about which no scientific publication or study has been conducted, to the scientific world and to contribute to the determination of their place in Turkish art. In this context, it is of great importance to introduce these works, which are in museum storage and unknown to the scientific world.

Keywords: Samsun Museum, Ottoman Weapons, Sword, Firearms, Non-fire Weapons.

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmada yardım ve katkılarını esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Turgay YAZAR hocama, jüri komitesinde görev alan ve tenkitleriyle bilimsel bir çalışma yapmamıza vesile olan Dr. Öğr. Üyesi Özgür GÜLBUDAK hocama ve Dr. Öğr. Üyesi Şuayip ÇELEBOĞLU hocama, süsleme teknikleri açısından fikir ve bilgilerini paylaşan Prof. Dr. Mehmet Sami BAYRAKTAR hocama, Arapça kitabeleri tercüme hususunda yardımları bulunan Doç. Dr. Hayrunnisa TURAN hocama, çizimleri titizlikle yapan değerli arkadaşım Mimar Seda ÇALIK' a, kendinden emin ayakları üzerinde duran güçlü kız çocuğu yetiştirmeyi prensip eden pek kıymetli rahmetli babam Avni YAVUZ' a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Müzeyyen YAVUZ EYÜP

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	v
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Konu ve Kapsam	1
1.2. Amaç	1
1.3. Yöntem	2
1.4. Literatür	3
2. TÜRKİYE'DEKİ SİLAH SANAYİSİNİN GELİŞİMİ	5
2.1. Taarruz Silahları	6
2.1.1. Ateşsiz Silahlar	6
2.1.1.1. Vurucu Silahlar (Eslihâ-i dâribe)	7
2.1.1.2. Delici Silahlar (Eslihâ-i nâfize)	7
2.1.1.3. Kesici Silahlar (Eslihâ-i câriha)	7
2.1.1.3.1. Kılıç	8
2.1.1.3.1.1. Kabza	8
2.1.1.3.1.2. Balçak	8
2.1.1.3.1.3. Namlu	8
2.1.1.3.1.4. Kın	9
2.1.1.3.2. Meç	9
2.1.1.3.3. Yatağan	9
2.1.1.3.4. Pala	10
2.1.1.3.5. Kama	10
2.1.1.3.6. Hançer	10
2.1.1.3.7. Teber	11
2.1.1.3.8. Balta	11
2.1.1.4. Atıcı Silahlar (Eslihâ-i râmiye)	11

2.1.2. Ateşli Silahlar	11
2.1.2.1. Top	12
2.1.2.2. Tüfek	13
2.1.2.2.1. Fitilli Tüfek	13
2.1.2.2.2. Çakmaklı Tüfek.....	14
2.1.2.2.3. Kapsüllü Tüfek.....	14
2.1.2.2.4. İğneli Tüfek.....	14
2.1.2.3. Tabanca	14
2.1.2.3.1. Çakmaklı Tabanca	15
2.1.2.3.2. İğneli (Kapsüllü) Tabanca	15
2.2. Savunma Silahları.....	15
3. KATALOG	16
3.1. Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşsiz Silahlar Kataloğu.....	16
3.1.1. Katalog No: 1.....	16
3.1.2. Katalog No: 2.....	18
3.1.3. Katalog No: 3.....	20
3.1.4. Katalog No: 4.....	22
3.1.5. Katalog No: 5.....	24
3.1.6. Katalog No: 6.....	27
3.1.7. Katalog No: 7.....	29
3.1.8. Katalog No: 8.....	31
3.1.9. Katalog No: 9.....	34
3.1.10. Katalog No: 10.....	36
3.1.11. Katalog No: 11	38
3.1.12. Katalog No: 12.....	40
3.1.13. Katalog No: 13.....	43
3.1.14. Katalog No: 14.....	45
3.1.15. Katalog No: 15.....	48
3.1.16. Katalog No: 16.....	50
3.1.17. Katalog No: 17.....	52
3.1.18. Katalog No: 18.....	54
3.1.19. Katalog No: 19.....	56
3.1.20. Katalog No: 20.....	58
3.1.21. Katalog No: 21.....	60
3.1.22. Katalog No: 22.....	62
3.1.23. Katalog No: 23.....	64

3.1.24. Katalog No: 24.....	66
3.1.25. Katalog No: 25.....	68
3.1.26. Katalog No: 26.....	70
3.2. Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli Silahlar Kataloğu.....	72
3.2.1. Katalog No: 27.....	72
3.2.2. Katalog No: 28.....	76
3.2.3. Katalog No: 29.....	79
3.2.4. Katalog No: 30.....	82
3.2.5. Katalog No: 31.....	86
3.2.6. Katalog No: 32.....	89
3.2.7. Katalog No: 33.....	92
3.2.8. Katalog No: 34.....	94
3.2.9. Katalog No: 35.....	96
3.2.10. Katalog No: 36.....	99
3.2.11. Katalog No: 37.....	101
3.2.12. Katalog No: 38.....	103
3.2.13. Katalog No: 39.....	105
3.2.14. Katalog No: 40.....	107
3.2.15. Katalog No: 41.....	110
4. KARŞILAŞTIRMA ve DEĞERLENDİRME	112
4.1. Yapım Malzemeleri	112
4.1.1. Ahşap.....	113
4.1.2. Demir-Çelik	113
4.1.3. Gümüş	114
4.1.4. Pirinç	114
4.1.5. Kemik	114
4.2. Yapım Teknikleri	115
4.2.1. Dövme Tekniği.....	115
4.2.2. Döküm Tekniği	116
4.2.3. Oyma Tekniği	116
4.3. Süsleme Teknikleri	116
4.3.1. Kazıma	117
4.3.2. Kabartma.....	118
4.3.3. Kalıpla Kabartma	118
4.3.4. Delik İşi (Ajur)	119
4.3.5. Telkâri (Filigre)	119

4.3.6. Kakma	120
4.3.7. Savatlama (Niello)	121
4.3.8. Altın Sıvama (yaldızlama)	122
4.4. Bezeme	122
4.4.1. Bitkisel Bezeme	122
4.4.2. Geometrik Motifler	124
4.4.3. Sembolik Motifler	124
4.4.4. Yazı	125
4.5. Eserlerin Türleri	126
4.6. Eserlerin Müzeye Getiriliş Tarihleri	126
4.7. Eserlerin Müzeye Getiriliş Yöntemleri	126
4.8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu	127
4.9. Diğer Müzelerdeki Benzer Eserleri Teknik ve Süsleme Programı Açısından Karşılaştırma	127
4.9.1. Ateşsiz Silahlar	128
4.9.1.1. Kılıçlar	128
4.9.1.2. Yatağanlar	132
4.9.1.3. Kamalar	136
4.9.2. Ateşli Silahlar	138
4.9.2.1. Çakmaklı Mekanizmalı Tüfekler	138
4.9.2.2. Kapsüllü Mekanizmalı Tüfekler	144
4.9.2.3. Çakmaklı Mekanizmalı Tabancalar	147
4.9.2.4. Kapsüllü (Toplu) Tabancalar	152
6. SONUÇ	158
KAYNAKLAR	161
EKLER	163
ÖZGEÇMİŞ	171

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
No.	: Numara
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Numara Aralığı
Foto.	: Fotoğraf
M.K.E.K.	: Makine Kimya Endüstri Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Kılıç Genel Görünüm	17
Şekil 3.2. Kılıç Çizimi.....	17
Şekil 3.3. Kılıç Detay Görünüm	17
Şekil 3.4. Kılıç Detay Görünüm	17
Şekil 3.5. Kılıç Detay Görünüm	17
Şekil 3.6. Kılıç-Kın Genel Görünüm	19
Şekil 3.7-3.8. Kılıç-Kın Çizimi.....	19
Şekil 3.9. Kılıç Detay Görünüm	19
Şekil 3.10. Kılıç Detay Görünüm	19
Şekil 3.11. Kılıç Genel Görünüm	19
Şekil 3.12. Kılıç Genel Görünüm	21
Şekil 3.13. Kılıç Çizimi.....	21
Şekil 3.14. Kılıç Detay Görünüm	21
Şekil 3.15. Kılıç-Kın Genel Görünüm	23
Şekil 3.16-3.17 Kılıç-Kın Çizimi	23
Şekil 3.18. Kılıç Genel Görünüm	23
Şekil 3.19. Kılıç Genel Görünüm	23
Şekil 3.20. Kılıç Genel Görünüm	25
Şekil 3.21. Kın Genel Görünüm	25
Şekil 3.22-3.23 Kılıç-Kın Çizimi	25
Şekil 3.24.Kılıç Detay Görünüm	25
Şekil 3.25. Kılıç Detay Görünüm	26
Şekil 3.26. Kılıç Detay Görünüm	26
Şekil 3.27. Yatağan Genel Görünüm	28
Şekil 3.28. Yatağan Çizimi	28
Şekil 3.29 Yatağan Detay Görünüm	28
Şekil 3.30. Yatağan-Kın Genel Görünüm	30
Şekil 3.31-3.32. Yatağan-Kın Çizimi	30
Şekil 3.33. Yatağan Detay Görünüm	30
Şekil 3.34. Yatağan Detay Görünüm	30
Şekil 3.35. Yatağan Detay Görünüm	30
Şekil 3.36. Yatağan Genel Görünüm	32
Şekil 3.37. Kın Genel Görünüm	32

Şekil 3.38-3.39. Yatağan-Kın Çizimi	32
Şekil 3.40. Yatağan Detay Görünüm	32
Şekil 3.41. Yatağan Detay Görünüm	32
Şekil 3.42. Yatağan Detay Görünüm	33
Şekil 3.43. Yatağan Detay Görünüm	33
Şekil 3.44. Yatağan Detay Görünüm	33
Şekil 3.45. Yatağan Genel Görünüm	33
Şekil 3.46. Yatağan Detay Görünüm	33
Şekil 3.47. Yatağan Genel Görünüm	35
Şekil 3.48 Yatağan Çizimi.....	35
Şekil 3.49. Yatağan Detay Görünüm	35
Şekil 3.50. Yatağan Genel Görünüm	37
Şekil 3.51. Kın Genel Görünüm	37
Şekil 3.52-3.53. Yatağan-Kın Çizimi	37
Şekil 3.54. Yatağan Genel Görünüm	39
Şekil 3.55. Yatağan Çizimi	39
Şekil 3.56. Yatağan Detay Görünüm	39
Şekil 3.57. Yatağan Detay Görünüm	39
Şekil 3.58. Yatağan Genel Görünüm	41
Şekil 3.59. Yatağan Kın Genel Görünüm	41
Şekil 3.60-3.61. Yatağan-Kın Çizimi	41
Şekil 3.62. Yatağan Detay Görünüm	42
Şekil 3.63. Yatağan Detay Görünüm	42
Şekil 3.64. Yatağan Detay Görünüm	42
Şekil 3.65. Yatağan Genel Görünüm	44
Şekil 3.66. Kın Genel Görünüm	44
Şekil 3.67-3.68 Yatağan-Kın Çizimi	44
Şekil 3.69. Yatağan Detay Görünüm	44
Şekil 3.70. Yatağan Detay Görünüm	46
Şekil 3.71-3.72. Yatağan-Kın Çizimi	46
Şekil 3.73. Yatağan Genel Görünüm	46
Şekil 3.74. Yatağan Detay Görünüm	47
Şekil 3.75. Yatağan Detay Görünüm	47
Şekil 3.76. Yatağan Detay Görünüm	47

Şekil 3.77. Yatağan Detay Görünüm	47
Şekil 3.78. Yatağan Genel Görünüm	49
Şekil 3.79. Yatağan Çizimi	49
Şekil 3.80. Yatağan Genel Görünüm	49
Şekil 3.81. Yatağan Detay Görünüm	49
Şekil 3.82. Yatağan Detay Görünüm	49
Şekil 3.83. Yatağan Genel Görünüm	51
Şekil 3.84. Yatağan Çizimi	51
Şekil 3.85. Yatağan Genel Görünüm	51
Şekil 3.86. Yatağan Detay Görünüm	51
Şekil 3.87. Yatağan Detay Görünüm	51
Şekil 3.88. Kama-Kın Genel Görünüm	53
Şekil 3.89. Kama-Kın Çizimi	53
Şekil 3.90. Kama Detay Görünüm	53
Şekil 3.91. Kama Detay Görünüm	53
Şekil 3.92. Kama Genel Görünüm	53
Şekil 3.93. Kama Genel Görünüm	55
Şekil 3.94. Kama Çizimi	55
Şekil 3.95. Kama Detay Görünüm	55
Şekil 3.96. Kama Genel Görünüm	57
Şekil 3.97. Kın Genel Görünüm	57
Şekil 3.98-3.99. Kama-Kın Çizimi	57
Şekil 3.100. Kama Genel Görünüm	57
Şekil 3.101. Kama Genel Görünüm	57
Şekil 3.102. Kama-Kın Genel Görünüm	59
Şekil 3.103. Kama-Kın Çizimi	59
Şekil 3.104. Kama-Kın Genel Görünüm	59
Şekil 3.105. Kama-Kın Detay Görünüm	75
Şekil 3.106. Kama Genel Görünüm	61
Şekil 3.107. Kama Çizimi	61
Şekil 3.108. Kama Genel Görünüm	63
Şekil 3.109. Kın Genel Görünüm	63
Şekil 3.110-3.111. Kama-Kın Çizimi	63
Şekil 3.112. Kama-Kın Genel Görünüm	63

Şekil 3.113. Kama Genel Görünüm	63
Şekil 3.114. Kama Genel Görünüm	65
Şekil 3.115. Kın Genel Görünüm	65
Şekil 3.116-3.117. Kama-Kın Çizimi	65
Şekil 3.118. Kama Genel Görünüm	67
Şekil 3.119. Kın Genel Görünüm	67
Şekil 3.120-3.121. Kama-Kın Çizimi	67
Şekil 3.122. Kın Genel Görünüm	67
Şekil 3.123. Hançer Genel Görünüm	69
Şekil 3.124. Hançer Çizimi	69
Şekil 3.125. Hançer Detay Görünüm	69
Şekil 3.126. Hançer-Kın Genel Görünüm	71
Şekil 3.127. Hançer-Kın Çizimi	71
Şekil 3.128. Kın Detay Görünüm	71
Şekil 3.129-3.130-3.131. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm	73
Şekil 3.132-3.133-3.134. Çakmaklı Tüfek Çizimi	74
Şekil 3.135. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	74
Şekil 3.136. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	74
Şekil 3.137. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	75
Şekil 3.138. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	75
Şekil 3.139. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	75
Şekil 3.140. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm	77
Şekil 3.141. Çakmaklı Tüfek Çizimi	78
Şekil 3.142. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	78
Şekil 3.143. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm	80
Şekil 3.144. Çakmaklı Tüfek Çizimi	80
Şekil 3.145. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	80
Şekil 3.146. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	81
Şekil 3.147. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	81
Şekil 3.148. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	81
Şekil 3.149. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm	83
Şekil 3.150. Çakmaklı Tüfek Çizimi	83
Şekil 3.151. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	83
Şekil 3.152. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	84

Şekil 3.153. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	84
Şekil 3.154. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	84
Şekil 3.155. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	85
Şekil 3.156. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	85
Şekil 3.157. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm	85
Şekil 3.158. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm	87
Şekil 3.159. Kapsüllü Tüfek Çizimi	87
Şekil 3.160. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	87
Şekil 3.161. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	88
Şekil 3.162. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	88
Şekil 3.163. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	90
Şekil 3.164. Kapsüllü Tüfek Çizimi	90
Şekil 3.165. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	90
Şekil 3.166. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	91
Şekil 3.167. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	91
Şekil 3.168. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	91
Şekil 3.169. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	93
Şekil 3.170. Kapsüllü Tüfek Çizimi	93
Şekil 3.171. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	93
Şekil 3.172. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm	93
Şekil 3.173. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm	95
Şekil 3.174. Kapsüllü Tüfek Çizimi	95
Şekil 3.175. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm	95
Şekil 3.176. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm	97
Şekil 3.177. Çakmaklı Tabanca Çizimi	97
Şekil 3.178. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm	98
Şekil 3.179. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm	98
Şekil 3.180. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm	98
Şekil 3.181. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm	98
Şekil 3.182. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm	100
Şekil 3.183. Çakmaklı Tabanca Çizimi	100
Şekil 3.184. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm	100
Şekil 3.185. Toplu Tabanca Genel Görünüm	102
Şekil 3.186. Toplu Tabanca Çizimi	102

Şekil 3.187. Toplu Tabanca Genel Görünüm	104
Şekil 3.188. Toplu Tabanca Çizimi	104
Şekil 3.189-3.190-3.191. Toplu Tabanca Detay Görünüm	104
Şekil 3.192. Toplu Tabanca Genel Görünüm	106
Şekil 3.193. Toplu Tabanca Çizimi	106
Şekil 3.194. Toplu Tabanca Genel Görünüm	108
Şekil 3.195. Toplu Tabanca Çizimi	108
Şekil 3.196. Toplu Tabanca Detay Görünüm	109
Şekil 3.197. Toplu Tabanca Detay Görünüm	109
Şekil 3.198. Toplu Tabanca Detay Görünüm	109
Şekil 3.199. Toplu Tabanca Genel Görünüm	111
Şekil 3.200. Toplu Tabanca Çizimi	111
Şekil 3.201-3.202. Toplu Tabanca Detay Görünüm	111
Şekil 4.1. Samsun Müzesi Katalog No. 1, Şekil 3.1, Kılıç	129
Şekil 4.2. Samsun Müzesi Katalog No. 1, Şekil 3.5, Kılıç Kabzası	129
Şekil 4.3. Karaman Müzesi Katalog No. 10, Foto. 3, Kılıç	129
Şekil 4.4. Karaman Müzesi Katalog No. 10 Foto. 15, Kılıç Kabzası	130
Şekil 4.5. Kars Müzesi Katalog No. 13, Foto. 52 Kılıç	130
Şekil 4.6. Samsun Müzesi Katalog No. 4, Şekil 3.15 Kılıç	131
Şekil 4.7. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.20, Kılıç	131
Şekil 4.8. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.21, Kın	131
Şekil 4.9. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.26, Kılıç Namlusu	131
Şekil 4.10. Kars Müzesi Katalog No. 8, Şekil 32, Merasim Kılıcı	131
Şekil 4.11. Karaman Müzesi Katalog No. 12, Foto. 17, Subay Kılıcı	132
Şekil 4.12. Samsun Müzesi Katalog No. 12, Şekil 3.58, Yatağan	132
Şekil 4.13. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 25, Foto. 54, Yatağan	133
Şekil 4.14. Samsun Müzesi Katalog No. 7, Şekil 3.35, Yatağan Namlusu	133
Şekil 4.15. Diyarbakır Müzesi Katalog No. 5, Foto 23, Yatağan Namlusu	134
Şekil 4.16. Samsun Müzesi Katalog No. 8, Şekil 3.36, Yatağan	134
Şekil 4.17. Karaman Müzesi Katalog No. 21, Foto. 31, Yatağan	135
Şekil 4.18. Samsun Müzesi Katalog No. 14, Şekil 3.74, Yatağan	135
Şekil 4.19. Samsun Müzesi Katalog No. 17, Şekil 3.88, Kama	136
Şekil 4.20. Kars Müzesi Katalog No. 9, Şekil 35 Kama	136
Şekil 4.21. Samsun Müzesi Katalog No. 20 Şekil 3.102, Kama	137

Şekil 4.22. Kars Müzesi Katalog No. 1 Şekil 2, Kama	137
Şekil 4.23. Van Müzesi Katalog No. 6, Foto. 25, Kama	137
Şekil 4.24. Samsun Müzesi Katalog No. 23, Şekil 3.114. Kama	138
Şekil 4.25. Kars Müzesi Katalog No. 3 Şekil 10, Kama	138
Şekil 4.26. Samsun Müzesi Katalog No. 27, Şekil 3.129, Çakmaklı Tüfek	139
Şekil 4.27. Samsun Müzesi Katalog No. 27, Şekil 3.135, Namlu	139
Şekil 4.28. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 59, Foto. 101, Namlu	139
Şekil 4.29. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 59, Foto. 102, Namlu	140
Şekil 4.30. Samsun Müzesi Katalog No. 28, Şekil 3.140, Çakmaklı Tüfek	140
Şekil 4.31. Konya Müzesi Katalog No. 58, Foto. 110, Çakmaklı Tüfek	141
Şekil 4.32. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 64, Foto. 112, Çakmaklı Tüfek	141
Şekil 4.33. Samsun Müzesi Katalog No. 29, Şekil 3.143, Çakmaklı Tüfek	142
Şekil 4.34. Samsun Müzesi Katalog No. 29, Şekil 3.147, Çakmaklı Tüfek	142
Şekil 4.35. Samsun Müzesi Katalog No. 30, Şekil 3.149, Çakmaklı Tüfek	143
Şekil 4.36. Konya Müzesi Katalog No. 48, Foto. 92, Çakmaklı Tüfek	143
Şekil 4.37. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 62, Foto. 110, Çakmaklı Tüfek.....	143
Şekil 4.38. Erzurum Müzesi Katalog No. 4, Foto. 18, Çakmaklı Tüfek	143
Şekil 4.39. Konya Müzesi Katalog No. 52, Foto. 100, Çakmaklı Tüfek	144
Şekil 4.40. Konya Müzesi Katalog No. 52, Foto. 102, Çakmaklı Tüfek	144
Şekil 4.41. Samsun Müzesi Katalog No. 31, Şekil 3.158, Kapsüllü Tüfek	145
Şekil 4.42. Karaman Müzesi Katalog No. 61, Foto. No 95, Kapsüllü Tüfek	145
Şekil 4.43. Samsun Müzesi Katalog No. 32, Şekil. 3.163, Kapsüllü Tüfek	146
Şekil 4.44. Erzurum Müzesi Katalog No. 12, Foto. 39, Kapsüllü Tüfek.	146
Şekil 4.45. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 71, Foto. 122, Kapsüllü Tüfek	146
Şekil 4.46. Samsun Müzesi Katalog No. 33, Şekil 3.169. Tüfek (Karabina)	147
Şekil 4.47. Konya Müzesi Katalog No. 57, Foto. 109, Tüfek (Karabina).....	147
Şekil 4.48. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 69, Foto. 120, Tüfek (Karabina)	147
Şekil 4.49. Samsun Müzesi Katalog No. 35, Şekil 3.176, Çakmaklı Tabanca	148
Şekil 4.50. Erzurum Müzesi Katalog No. 24, Foto. 70, Çakmaklı Tabanca	149
Şekil 4.51. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 82, Foto. 154, Çakmaklı Tabanca	149
Şekil 4.52. Konya Müzesi Katalog No. 5, Foto. 10, Çakmaklı Tabanca	149
Şekil 4.53. Erzurum Müzesi Katalog No. 24, Foto. 72, Çakmaklı Tabanca	150
Şekil 4.54. Konya Müzesi Katalog No. 5, Foto 12, Çakmaklı Tabanca	150
Şekil 4.55. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 82, Foto. 155, Çakmaklı Tabanca	150

Şekil 4.56. Samsun Müzesi Katalog No. 36, Foto. 3.182, Çakmaklı Tabanca	151
Şekil 4.57. Konya Müzesi Katalog No. 11, Foto. 20, Teberli Çakmaklı Tabanca.....	151
Şekil 4.58. Konya Müzesi Katalog No. 12, Foto. 22, Teberli Çakmaklı Tabanca.....	152
Şekil 4.59. Samsun Müzesi Katalog No. 37, Şekil 3.185, Toplu Tabanca	153
Şekil 4.60. Samsun Müzesi Katalog No. 39, Şekil 3.192, Toplu Tabanca	153
Şekil 4.61. Samsun Müzesi Katalog No. 40, Şekil 3.194, Toplu Tabanca	153
Şekil 4.62. Konya Müzesi Katalog No. 40, Foto. 76, Toplu Tabanca	154
Şekil 4.63. Kırıkkale Müzesi Katalog No. 96, Foto. 186, Toplu Tabanca	154
Şekil 4.64. Erzurum Müzesi, Katalog No. 39, Foto. 115, Toplu Tabanca	155
Şekil 4.65. Erzurum Müzesi Katalog No. 37, Foto.109, Toplu Tabanca	155
Şekil 4.66. Samsun Müzesi Katalog No. 38, Şekil 3.187, Toplu Tabanca	156
Şekil 4.67. Samsun Müzesi Katalog No. 41, Şekil 3.199, Toplu Tabanca	156
Şekil 4.68. Erzurum Müzesi Katalog No. 36, Foto.108, Toplu Tabanca	157
Şekil 4.69. Kırıkkale Müze Katalog No. 105, Foto. 199, Toplu Tabanca	157

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Eserlerin Türleri	163
Tablo 2. Eserlerin Yapım Malzemesi	164
Tablo 3. Eserlerin Yapım Tekniği	165
Tablo 4. Eserlerin Süsleme Tekniği	166
Tablo 5. Bezeme	167
Tablo 6. Eserlerin Müzeye Getiriliş Tarihleri	168
Tablo 7. Eserlerin Müzeye Getiriliş Yöntemleri	169
Tablo 8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu	170

1. GİRİŞ

İnsan her türlü tehdide karşı kendini korumak amacıyla tasarladığı araca silah denir. Silah savunma amaçlı kullanıldığı gibi saldırma amacıyla da kullanılır. Amacına uygun olarak tasarlanan silah hedefi tahrip ya da yok edebilme kabiliyetine sahiptir.¹

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren doğada yaşayan insanlar yaşadıkları bölgeleri güvenli hale getirmek, canını ve mallarını düşmana karşı korumak için silah nevi her türlü araca ihtiyaç duymuştur. Zaman içerisinde değişen yaşam koşulları, sanayi devrimi ile elde edilen teknolojik gelişmeler silahlara nitelik ve çeşitlilik kazandırmıştır. Silahın gelişim süreci barutun icat edilmesi ile güçlü bir ivme kazanırken bu süreçten önce kullanılan ilkçağ silahları vasfını kaybetmiştir. Çağımız silahları atom teknolojisi ile kurgulanmış otomatik sistem ile karşımıza çıkmaktadır.²

Silahlar ateşsiz ve ateşli olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirilir. Her iki kategoride yer alan silahlar 14. yüzyıl sonlarında fabrikasyon marifeti ile seri üretime geçilinceye kadar sanatsal bir tavırla bani ve ustanın marifeti ile üretiliyordu. Silahlar böylece askeri ve savaş aracı olmalarının dışında sanat eseri özelliği de kazanmıştır.

1.1. Konu ve Kapsam

Samsun Müzesi envanterine kayıtlı olup Samsun Müzesi ile Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde muhafaza altında bulunan Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemine ait toplam 41 adet ateşli ve ateşsiz silahlar çalışmamızın konusunu ve kapsamını oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Çalışma konusu ile ilgili herhangi bir yayın tespit edilememiştir. Bu bağlamda çalışma konumuz özgündür. Çalışmada amacımız bu eserleri bilim dünyasına sunmak ve Türk sanatı içerisindeki yerinin tespit edilmesine katkı sağlamaktır.

¹ Fuat Avcı, *Harp Silah Araçları Bilgileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1972, s.3.

² T. Necat Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Basımevi, Ankara 1993, s.4.

1.3. Yöntem

Samsun Müzesi envanterine kayıtlı Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait ateşli ve ateşsiz silahlarla ilgili çalışma için gerekli yazılı izinler alınmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Katalog bölümü özgündür. Diğer bölümler için 19 Mayıs Üniversitesi kütüphanesinden, Yükseköğretim Kurulu veri tabanına kayıtlı tez çalışmalarından, makalelerden literatür taraması sonucunda kaynaklar temin edilmeye çalışılmıştır.

“Konu ve Kapsam’’, “Amaç’’, “Yöntem” ve çalışmamızda yararlanılan “Literatür” alt başlıklar halinde tez çalışmamızın giriş bölümünü oluşturmaktadır.

İkinci bölümde; “Türkiye’de Silah Sanayinin Gelişimi” başlığı adı altında silahlar taarruz ve savunma silahları olarak iki ana başlık altında gruplandırılmıştır. Taarruz silahları ateşsiz ve ateşli silahlar olmak üzere iki alt başlıkta yer alırken ateşsiz silahlar vurucu, delici, kesici ve atıcı olarak sınıflandırılmıştır. Bu bölümde katalog kapsamında yer alan ateşli ve ateşsiz silahların tarih sahnesinde yer aldıkları süreçler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde “Katalog” başlığı adı altında Samsun Müzesi’nde bulunan Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi’ne ait ateşli ve ateşsiz silahlar tarih sahnesinde yer aldıkları kronolojik sıralamaya göre iki ana başlık altında tasnif edilerek, iki ayrı katalog halinde düzenlenmiştir. İki ayrı katalogda katalog numarasının devamını sağlamak adına 1’den başlayarak 41’e kadar devam edilmiştir. Müze envanter numaraları sistematik düzende devam etmemesinden dolayı eserlerin envanter numaraları da belirtilerek katalog numarası verilmiştir. Ateşsiz silahlar katalogunda kılıç ve türevleri açısından kılıç, yatağan, kama ve hançer olarak; ateşli silahlar ise ateşleme mekanizması gelişimine göre çakmaklı tüfek, kapsüllü tüfek; çakmaklı tabanca, kapsüllü tabanca olarak gruplandırılarak katalogda yer almaktadır.

Ateşsiz silahlarda ölçü her bir bölümü için ayrı olmakla beraber ateşli silahlarda ise kabzadan namluya kadar tek bir ölçü alınmıştır. Çalışma eserlerin 1/1 ölçekli dijital çizimleri ile desteklenmiştir. Depoda yer alan eserlerin depo ışığı altında, teşhir alanında bulunan eserlerin ise kısıtlı imkanlar dahilinde fotoğrafları şahsım tarafından çekilmiştir.

Eserlerin “Katalog No”, “Şekil No”, “Müze Envanter No”, “Yer Aldığı Müze “, “Müzedeki Yeri”, “Eserin Adı”, “Eserin Türü”, “Müzeye Getiriliş Tarihi”, “Müzeye Getiriliş Şekli”, “Eserin Tarihi/Dönemi”, “Yapım Tekniği”, “Yapım Malzemesi”, “Bezeme Tekniği”, “Onarım Durumu”, “Bugünkü Durumu”, “Ölçüleri”, “Tanım”, “Teknik Özellikleri”, Süsleme Özellikleri” alt başlıklar halinde künyeleri oluşturulmuştur.

Dördüncü bölümde katalogda yer alan eserlerin yapım malzemesi, yapım tekniği ve süsleme teknikleri hakkında teknik bilgiler verilmiştir. Silahlar tür, yapım malzemesi, yapım tekniği, süsleme tekniği açısından ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirmelere ek olarak eserlerin müzeye getiriliş tarihleri, müzeye getiriliş yöntemleri, eserlerin müzedeki yeri ve restorasyon açısından yapılan değerlendirmeler tablo halinde ayrıca verilmiştir. Katalogda yer alan eserler Erzurum, Kars, Kırıkkale MKEK, Van, Konya, Diyarbakır ve Karaman müzelerinde teknik ve bezeme açısından benzer özellikler taşıyan eserler ile karşılaştırma ve değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç bölümünde çalışmamızda sunulan bilgiler ışığında katalogda yer alan eserler ile ilgili varılan sonuç özet halinde verilmekle beraber kaynakça ve özgeçmişle çalışmamız sonlandırılmıştır.

1.4. Literatür

Çalışmamızın katalog bölümü ile ilgili Samsun Müzesi’nde sınırlı envanter bilgisi dışında herhangi bir bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Silahların fotoğraf çekimi, ölçüsü ve çizimleri bu çalışma kapsamında ilk kez yapılmıştır. Katalog bölümünde yer alan künye ile ilgili doğrudan bir kaynak bulunmamaktadır.

Çalışmanın katalog bölümü dışındaki bölümleri için aşağıda belirtilen eserler tezimizin genel karakterinin oluşmasında önem arz etmektedir. Adı geçen eserler Osmanlı Devleti’nde geleneksel silahlar ile geleneksel silahların yerini alan ateşli silahların gelişim süreci üzerine değerlendirmeler içermektedir. Bunun yanı sıra Osmanlı Devleti’nde kullanılan silahların yapım malzemesi, yapım tekniği ile süsleme teknikleri açısından bilgiler vermektedir.

Tülin Çoruhlu, Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle), Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1993

Bu kaynakta Askeri müzede yer alan Osmanlı dönemine ait tüfek, tabanca ve teçhizatlar değerlendirilmekle beraber tüfek ve tabancalar ile ilgili terimlere yer verilmiştir.

Tülin Çoruhlu, Osmanlı Koruyucu Silahlarında Süslemeler ve Teknikler (Askeri Müze'den Örnekler ile) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü SANAT Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1995

Bu kaynakta silah ve teçhizatlar yüzeyine işlenmiş motifler yapım malzemesi, yapım tekniği ve süsleme programı açısından bilgiler içermektedir.

T. Necat Eralp, Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S. 68, Ankara 1993.

Bu kaynakta ateşli silahların gelişim süreci değerlendirilmekle beraber Türk toplumunda silahın önemi ve Osmanlı Devleti'nde silahların yapım malzemesi ve süsleme teknikleri hakkında bilgi verilmektedir.

2. TÜRKİYE'DEKİ SİLAH SANAYİSİNİN GELİŞİMİ

Silah tarihi incelendiğinde ilk olarak ateşsiz silahların ortaya çıktığı, barutun bulunmasından sonra ise ateşli silahların giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Osmanlı Dönemi'nde ilk ateşli silahların 14. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığı³ ateşli silahlar ile birlikte kullanılan ateşsiz silahların zamanla önemini kaybettiği tören ya da merasim silahı olarak varlığını devam ettirdiği görülmektedir.⁴

Osmanlı Dönemi'nde ateşli silahların tarihsel süreci irdelendiğinde kullanım ile ilgili ilk bilgiler I. Murat (1362-1389), Yıldırım Bayezid (1354-1403) ve II. Murat (1404-1451) dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır. Ateşli silahların ilk örneği taşınabilir dökümhanelerde top üretimi olarak kaynaklarda yer almaktadır.⁵

I. Mehmet (Çelebi) (1386-1421) döneminde Arnavutluk tahrir defterlerinde İsmail isimli bir topçu ustasının varlığından bahsedilmektedir.⁶ 1421 yılındaki Düzmece Mustafa İsyanının bastırılmasında⁷, 1422 tarihinde yapılan İstanbul Muhasarasında⁸, 1430 Selanik'in Fethi'nde, 1442 Karamanoğulları Sivrihisar Kuşatmasında⁹, 1440 Belgrad Muhasarasında ve 1444 Varna Savaşı'nda top üretildiği ve kullanıldığı bilinmektedir.

Fatih Sultan Mehmet'in (1432-1481) İstanbul'un Fethi'nde döktürdüğü topların devasa kale duvarlarını yıkan gücü¹⁰ ateşli silah kullanımını Kanun Sultan Süleyman (1494-1566) döneminde zirveye taşımıştır.¹¹

III. Selim (1761-1808) döneminde topçu subay ve teknisyen eğitimi için açılan Mühendishane-i Berri Hümayun ile Avrupa'da gelişimi hızla devam eden topçu

³ Mustafa Cezar, *Mufasssal Osmanlı Tarihi (Resimli-Haritalı)*, 2.Baskı C.I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2021, s.38.

⁴ Salim Aydın, "Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi", *Tarih Okulu Dergisi*, Sayı X, Mayıs- Ağustos 2011, s.6.

⁵ Cevdet Duman, "Askeri Tarih İçinde Türk Topçusu", *Bildiriler II*, Ankara 1983, s.128.

⁶ Halil İnalcık, "Osmanlılarda Ateşli Silahlar", *Belleten*, XXI/ 83, Temmuz 1957, s 509.

⁷ Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul 1965, s.156

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C.2, Ankara 1988, s. 20-21.

⁹ Mustafa Cezar, "Osmanlı Tarihinde Leventler" s.156.

¹⁰ Gabar Agaston, "Osmanlılarda Askeri Güç ve Silah Endüstrisi", Türkiye Araştırmaları Merkezi, *Osmanlı Askeri Tarihi*, 2011, s.19.

¹¹ Cevdet Duman, "Askeri Tarih İçinde Türk Topçusu", s.130.

gücüne ulaşılmaya çalışılmıştır.¹² Osmanlı Devleti'nde 1402 tarihli Ankara Savaşı, 1440 tarihli Macar seferinde tüfek kullanıldığı bilinmektedir. Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde tüfek kullanımı yeniçeri ocağında yaygınlaştırılmıştır.¹³

Osmanlı Devleti'nde tabancaların 16. yüzyıl sonlarında ateşli silahların kategorisine eklendiği¹⁴ ve ilk zamanlar ateşli silah olmaktan ziyade bir süs ya da ziynet eşyası olarak benimsenmesi nedeniyle sanat eseri gibi bezendiği bilinmektedir.¹⁵ Tabancalar zaman içerisinde teknik ve form bakımından gelişim ve değişim göstererek vazgeçilmez silahlardan biri haline gelmiştir.¹⁶ Mekanizmaları açısından tüfeklerle aynı gelişim sürecini devam ettiren tabancalar boyut ve işlevlik açısından gelişim göstererek daha kullanışlı hale gelmiştir.¹⁷

Osmanlı Dönemi'nde silahlar kullanım amaçlarına göre taarruz ve savunma silahları olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

2.1. Taarruz Silahları

Taarruz silahları düşmanın direnme gücünü kırmak, savunma mevziini ve kuvvetlerini imha etmek amacı için kullanılır. Taarruz silahların kullanımındaki temel düşünce düşmana daha fazla zayıat vererek üstünlük kurmaktır. Orta Çağ sonlarında barutun kullanılması ile ateşli silahların üretimine başlanılmıştır. Silah literatüründe taarruz silahları ateşsiz ve ateşli olmak üzere iki grupta ele alınır.¹⁸

2.1.1. Ateşsiz Silahlar

Ateşsiz silahlar barutun icadından önce kullanılan silahlardır.¹⁹ Osmanlı Devleti'nde 14. yüzyıla kadar geleneksel ateşsiz silahlar kullanılmıştır. Bu yüzyılın

¹² Kemal Beydilli, "Mühendishane-i Berri-i Hümayun" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.31, 2020, s.515.

¹³ Aydüz, "Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi", s.10.

¹⁴ Eralp, "Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar", s.109.

¹⁵ Eralp, "Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar", s.134.

¹⁶ Çoruhlu, "Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)", s. 8.

¹⁷ Çoruhlu, "Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)", s.8-9.

¹⁸ Eralp, "Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar", s.45.

¹⁹ Eralp, "Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar", s.45-46.

sonlarından itibaren barutun gücü ile üretilen ateşli silahların ateşsiz silahlarla kullanımı 15 ve 16. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Geleneksel silahlar 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ordu gücünde yerini ve önemini kaybetmiş ve bu silahların yerine ateşli silahlar kullanılmıştır.²⁰ Geleneksel ateşsiz silahlar küçük atölyelerde baninin talebi ve ustanın marifetiyle sınırlı sayıda üretilmekteydi. Bu silahlar kişiye has üretilen ve bir eşi olmayan eserlerdir. Bu eserler dönemin sanat zevkini ortaya koymakla beraber yapımda kullanılan teknikler ve süsleme programları ile birer sanat eseri vasfına sahiptirler. Ateşsiz silahlar; vurucu, delici, kesici, atıcı silahlar olarak dört ana grupta incelenir.²¹

2.1.1.1. Vurucu Silahlar (Eslihâ-i dâribe)

Vurucu silahlar hedefi ezmek, parçalamak ve yıkıcı tesir bırakmak üzere tasarlanmış silahlardır. Tek veya iki el ile kullanılırlar. Bu silahlar baş ve gövde olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Gövde kısmı etkinliğini sağlamak için demir, pirinç, tunçtan imal edilirken sap kısımları genellikle ağaçtan imal edilmektedir. Gürz-topuz, şesper, kamçı, döğen ve koçbaşı bu grubun silahlarıdır.²²

2.1.1.2. Delici Silahlar (Eslihâ-i nâfize)

Delici silahlar parçalamak ve delmek üzere tek elle kullanılan silahlardır. Gövde (sap) ve baş (uç-temren) olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Silahların baş kısımları etkili olması için metalden gövde kısımları ise ağaçtan imal edilmektedir. mızrak (kargı), tırpan, cirit, çatal (neyze), harbe, zıpkın ve alem gibi silahlar bu grubun silahlarıdır.²³

2.1.1.3. Kesici Silahlar (Eslihâ-i câriha)

Kesici silahlar, ateşsiz silahlar içerisindeki en yaygın silahlardır. Silah, tutmak için kabza kısmı ve darbe vurmak için namlu bölümü olmak üzere iki bölümden

²⁰ Ayduz, “Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi”, s.6.

²¹ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s. 46.

²² Ahat Ural Bikkul, “Topkapı Sarayı Silah Müzesindeki Eserler” *Türk Etnografya Dergisi* S.53,1957, s.36.

²³ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s.50.

oluşmaktadır. Birçok çeşidi bulunan tek elle kullanılan kesici silahlar; kılıç, balta, meç, yatağan, pala, kama, hançer, teber gibi ateşsiz silahlardır.²⁴

2.1.1.3.1. Kılıç

Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan kılıç kesici silahlar arasında en çok kullanılan ateşsiz silah türüdür.²⁵ Türk kılıçlarının yapımındaki en güzel örnekleri 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın başlarında görülmektedir. Kılıç kabza, namlu, balçak ve kın olmak üzere dört ana kısımdan oluşur.²⁶

2.1.1.3.1.1. Kabza

Kabza kılıcı elde tutmaya yarayan bölümdür. Namlunun mukavemetini artırmak için demirden ya da kemikten imal edilir. Kabzanın baş kısmı namlunun aksi yönündedir. Bunun nedeni hamle esnasında kılıcın elden çıkmasını önlemek içindir. Merasim ya da hediye maksatlı tasarlanan kılıçlarının kabza yüzeyi değerli taşlarla işlenir.²⁷

2.1.1.3.1.2. Balçak

Balçak, kılıcı kullanan kişinin elini karşı darbelerden korumak için kabza ile namlunun birleştiği yerde yer alan el siperidir. Genellikle pirinçten yapılır. Dört kollu bir forma sahiptir.²⁸

2.1.1.3.1.3. Namlu

Kılıcın asıl işlevini yerine getiren kesici, delici ana gövdeye namlu denir. Türk kılıçları namlusu eğri, düz, çatal ve burma kılıç gibi formlara sahiptir. Namlu demir veya çelikten imal edilir. Türk kılıçlarının ucu hafif eğri ve kılağıdır. Bir tarafı keskindir. Uç kısmındaki eğrilik kılıcın kullanım kolaylığını ve etkinliğini sağlar.

²⁴ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s. 57.

²⁵ Aydı, “Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi”, s.7.

²⁶ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s.57.

²⁷ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s. 57.

²⁸ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s.58.

Namlunun yüzeyinde namluyu hafifletmek amacı ile kan olukları yer alır. Namlu yüzeyi genellikle bitkisel ve geometrik motifler ile bezelidir. Bazı örneklerinde namlu yüzeyinde Kurandan ayet ve hadislerle yer verilir. Kabza başlangıç kısmında ustanın ya da baninin adı yazılı örnekleri mevcuttur.²⁹

2.1.1.3.1.4. Kın

Kılıcı kullanımı dışında muhafaza etmek amacıyla demir veya tahtadan yapılan kılıflara kın denilmektedir. Kın kabza bölümü bitişinden namlu ucu sonuna kadar olan bölümü muhafaza eder. Üzeri deri, kadife kumaş ile kaplanan tahtadan yapılmış kın yüzeyi değerli taşlarla süslenildiği örnekler mevcuttur.

Kılıcın kınıyla giriş ve çıkışı kolay sağlamak için kın eğriliği namlunun şekline göre tasarlanır. Kının ucunda çamurluk olarak adlandırılan metal bir plaka yer alır. Bu plaka kılıcı dış etkenlerden korur.³⁰

2.1.1.3.2. Meç

Kesici ve delici özellikleriyle bir nevi kılıç türü olan meçler kabza, balçak ve namludan meydana gelir. Kılıç gibi eğriliklerinin olmayışı ve düz olmaları kılıçtan ayıran en önemli özellikleridir. Kılıç gibi kan oluğu bulunan ve çift veya tek ağızlı olacak şekilde tasarlanan meçler uca doğru sivri bir şekilde uzanmaktadır. Kılıç kadar kullanımı yoğun değildir.³¹

2.1.1.3.3. Yatağan

Kabza ve namludan meydana gelen özgün ve karakteristik özelliklerinden dolayı Türk kılıcı olarak bilinmektedir. Kılıç ile aynı işleve sahip olan yatağan kılıca göre namlusu kısa, iç bükey bölümü keskin, dış bükey tarafı ise düz tasarlanarak kenarlı tutulmuştur. Kınına takılarak belde taşınan yatağanın dış bükey kısmı üste geldiği ve yatay bir görünüme sahip olması nedeniyle yatağan adını almaktadır. Denizli'nin Yatağan kasabasında icat edildiği için adını bu kasabadan aldığı kaynaklarda yer

²⁹ Sadık Tekeli, vd., *Askeri Müze Koleksiyonları*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Yayınları, İstanbul 1996, s. 58.

³⁰ Hilmi Aydın., *Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2012, s.53.

³¹ Aydın, "Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu", s. 53.

almaktadır. Yatağanın fildişi ve kemikten imal edilen kabzasının baş kısmında ‘y’ harfini andıran kulakları yer almaktadır. Namlu yüzeyinde genellikle fetih süresinden ayetler, beyitler ve bitkisel süslemelere yer verilmekle beraber usta ismi ve sahibinin ismi yer almaktadır.³² 16. yüzyılın ikinci yarısında Yeniçeriler ile Leventler tarafından yaygın olarak kullanılmıştır.³³

2.1.1.3.4. Pala

Kılıcın bir türü olan pala; namlu ve kabzadan oluşmaktadır. Oldukça geniş, kısa ve uç kısma doğru genişleyip sivrileşen namlusu palayı kılıçtan ayıran en önemli özelliktir. Kemik ve boynuzla kaplanan kabza kısmı kılıç kabzasına göre büyük ve kalın tutulur. Pala namlusunun her iki yüzünde de enli birer kan oluğu bulunur. Namlu üzerinde madalyon ve kartuş içine alınmış kitabeler ve Mührü Süleyman motifi, bitkisel motiflere yer verilen örnekleri mevcuttur.³⁴

2.1.1.3.5. Kama

Kama, kabza ve namlu bölümlerden meydana gelmektedir. Kılıca göre namlu kısmı kısadır. Kamanın kıvrık olmayan çelik namlusu iki ağzı keskin uç bölüme doğru daralıp sivrileşmektedir. Taşıyan kişinin zenginliğini ve saygıdeğer olduğunu vurgulamak üzere bele takılan kamanın kabza kısmı altın, gümüş, fildişi ve boynuzdan yapılır. Kın yüzeyi deri veya kadife kumaşla kaplanırken kının ağız ve uç bölümünde altın ve gümüş süslemeler yer alır. Kının ucundaki sivriligi gidermek amacıyla kılıçtaki çamurluk yerine armudi bir küre ile sonlanır. Ateşli silahların kullanımıyla kamanın yerini tüfeklere takılan süngü ve kasaturalar almıştır.³⁵

2.1.1.3.6. Hançer

Hançer, kamadan daha küçük, uca doğru keskin ve hafif kavisli, çift kenarlı kesici bir silahtır. Osmanlı Dönemi’nde hemen her kesimde çeşitli şekil ve biçimlerde

³² Aydın, “Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu”, s. 52.

³³ Sadık Tekeli, vd., “Askeri Müze Koleksiyonları”, s. 64.

³⁴ Sadık Tekeli, vd., “Askeri Müze Koleksiyonları”, s. 62.

³⁵ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s. 72.

kullanıldığı bilinmektedir. Hançerler hediye eşyası olarak da kullanıldığı için özellikle kabza ve kını yüzeyi altın, gümüş gibi değerli taşlarla süslenir.³⁶

2.1.1.3.7. Teber

Baltanın bir çeşidi olan Teber Farsça kökenli bir kelime olup balta anlamına gelmektedir. Baltadan daha küçük olan teberin ağız kısmı demir malzemeden yarım ay şeklinde olup daire şeklindeki kısmı keskindir. Osmanlı ordusunda özel göreve tahsisli askerlerin üstünlük simgesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. Kullanan kişinin önemine binaen sap kısmı altın ve gümüş plakalar kakma tekniği ile işlenir. Ayrıca namlu yüzeyinde Allah'ın sıfatlarına ve hadislere yer verilen örnekleri mevcuttur.³⁷

2.1.1.3.8. Balta

Balta antik çağlardan beri tüm toplumlar tarafından kullanılan en yaygın silah çeşididir. Divan-i Lügati't Türk'te "baldu" olarak ifade edilmektedir.³⁸ Balta, teber gibi bir tarafı keskindir. Namlu kısmı demir veya çelikten sap kısmı ahşap veya demirden imal edilir. Ateşli silahların kullanımı ile ağır ve zor bir silah olan balta savaş silahı olarak kullanımı sona ermiştir.³⁹

2.1.1.4. Atıcı Silahlar (Eslihâ-i râmiye)

Uzak mesafeden düşman siperdeki askerleri etkisiz hale getirmek, kale duvar ve burçları tahrip ve imha etmek amacıyla tasarlanmış silahlardır. Sapan, ok-yay, mancınık bu silah grubunu oluşturmaktadır.⁴⁰

2.1.2. Ateşli Silahlar

Ateşli silahlar, barutun yanıcı ve itici gücüyle ateşlenen bütün silahların genel adıdır. Ateşli silahlar kategorisinde top, tüfek, tabanca ve türevleri yer alır.

³⁶ Aydın, "Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu", s.33.

³⁷ Eralp, "Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar", s. 73.

³⁸ Göksu Erkan, *Türk Kültüründe Silah*, Ötüken Neşriyat Yayınları, İstanbul 2008. s. 256.

³⁹ Aydın, "Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu", s. 164.

⁴⁰ Aydı, "Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi", s.8.

Barut; güherçile (potasyum nitrat), kükürt ve kömürün belirli oran bazında meydana getirdiği kimyevi bir karışımdır. Yapısında bulunan oksijen ile yanarken içinde bulunduğu dar alanda oluşturduğu güçlü basınç ile ateşleme meydana gelir.

Barutun icadıyla ilgili araştırmacılar tarafından mutabık kalınan husus barutun ilk defa Çin’de⁴¹ 8. yüzyılda icat edilmiş olduğudur. Barutun icat edilmesiyle ateşli silahların Avrupa’da yapılan savaşlarda kullanılması Orta Çağın sonlarına doğrudur.⁴²

Bazı araştırmalarda ateşli silahların 13. yüzyılda ilk kez İtalyanlar ve Almanlar tarafından top imal edilerek kullanıldığı bilgisi yer almaktadır.⁴³

14. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa’daki meydan savaşlarında ateşli silahlar kullanılırken⁴⁴ bu tarihler Osmanlı Devleti’nin kuruluş dönemine denk gelmesi nedeniyle ateşli silahlar yarım asırlık bir gecikme ile Osmanlıda kullanılmaya başlanmıştır.

2.1.2.1. Top

Madeni namludan ağızdan dolma sistemi ile yatay veya dik kavisli olarak taş veya demir gülle atış yapabilen tahrip gücü yüksek bir silah çeşididir. Ateşli silah teknolojisinin gelişimiyle 19. yüzyılın ortalarından itibaren kuyruktan dolma ateşleme sistemi kullanılmıştır.⁴⁵

Osmanlı topları genellikle demirden yapıldığı bilinmektedir. Topların savaş meydanları dışında sosyal alanlarda yapılan törenlerde kullanımı günümüzde de devam etmektedir.⁴⁶

⁴¹ Mahmut H. Şakiroğlu, “Barut” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, s.92-94.

⁴² Zafer Gölen, “Osmanlı Barut Üretim Merkezi: Baruthane-i Amire”, *Türkler*, C.10., Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 136.

⁴³ Tülin Çoruhlu, *Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1993 s.1.

⁴⁴ Gabar Agaston, “Osmanlılarda Askeri Güç ve Silah Endüstrisi”, s.147.

⁴⁵ Fevzi Yıldız, “Fatih Sultan Mehmet Dönemi Topları ve Değişen Üretim Paradigması”, *Fatih Sultan Mehmet, İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 4, İstanbul 2014, s.220.

⁴⁶ Tülin Çoruhlu, “Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)”, s.5.

2.1.2.2. Tüfek

Tüfek topa nazaran hafif ve kullanışlı olup elde veya omuzda taşınan ateşli bir silah çeşididir. Tüfek kabza, ahşaptan yapılan bir kundağa yerleştirilmiş çelikten veya demirden namlu, ateşleme ve tetik mekanizmasından meydana gelmektedir.⁴⁷

Erken dönem tüfekleri ağır olması nedeniyle birkaç kişi tarafından taşınır ve siper duvarlarına ya da kale mazgallarına dayandırılarak kullanılırdı. Ağızdan doldurulan tüfek uzaktan bir fitil aracılığı ile ateşlenirdi. Bu tüfekler taş gülle atarak küçük çaplı bir top vazifesi görmekteydi.⁴⁸ Zamanla ateşli silahlardaki gelişmelere paralel olarak boyutları küçülmüş bir kişinin kullanabileceği boyuta getirilmiştir.⁴⁹

İlk kullanılan tüfekler fitilli ateşleme mekanizmasına sahipken 17. yüzyılda Fransızların keşfettiği çakmaklı tüfekler fitilli tüfeklerin yerini almıştır. Ateşleme sisteminin gelişmesiyle beraber kapsüllü tüfekleri 19. yüzyılda iğneli tüfekler takip etmiştir.⁵⁰ Tüfekler fitilli, çakmaklı, kapsüllü ve iğneli ateşleme mekanizmasından oluşmaktadır.⁵¹

2.1.2.2.1. Fitilli Tüfek

Ateşli silah gelişiminde kullanılan ilk ateşleme mekanizmasına sahip tüfek tipidir. Ağızdan doldurulan silah bir fitil aracılığı ile namlu gerisindeki falya deliğinden ateşlendiği için bu adla anılır. Fitilli mekanizmada sahip bu tüfeklerin boru formunda ki namluları bir nevi top vazifesi görür. Mermi yerine küçük güller atar. Nemli ve yağışlı hava şartlarında ateşlemenin sağlıklı yapılamaması ve kullanım esnasında fitilin kontrolsüz ateş alması gibi can güvenliği açısından bazı sakıncalar yaratması nedeniyle XVI. yüzyılda daha kullanışlı bir ateşleme sistemi olan çakmaklı mekanizmalar kullanılmaya başlanmıştır.⁵²

⁴⁷ Gabar Agoston, “Tüfek Maddesi” *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2012, C. 41, s.459-461.

⁴⁸ Cengiz Eroğlu, vd., *Osmanlı Ordu Teşkilatı*, T.C. Savunma Bakanlığı, Ankara, 1999, s.40.

⁴⁹ Erkan Göksu, *Türk Kültüründe Silah*, Ötüken Neşriyat Yayınları, İstanbul 2015, s.60.

⁵⁰ Tülin Çoruhlu, “Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)” s. 2-3.

⁵¹ Aysel Çötelioglu, *Askeri Müze: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Ateşli Silahlar Kataloğu*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul, 2000, s.13-14.

⁵² Ayduz, “Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi”, s.12.

2.1.2.2.2. Çakmaklı Tüfek

Fitilli mekanizmadan sonra geliştirilen ve en uzun süre kullanılan tüfek tipidir. Tüfeğin ateşlenmesi çakmak taşı aracılığı ile gerçekleştiğinden bu adla anılır. Bu tüfeklerde tetik çekilmesiyle birlikte horozun ağzına sıkıştırılan çakmak taşı kıvılcım alır. Kıvılcım tavadaki barutu yakar ve barutun yanması ile birlikte tüfek ateş alır. Ağızdan doldurulan bu tüfek tipi tek atımlıdır ve küçük güller atar. Halk dilinde kara namlu olarak ta adlandırılmaktadır.

2.1.2.2.3. Kapsüllü Tüfek

Fitilli, çakmaklı mekanizmalardan sonra geliştirilen bu üçüncü tip ateşleme mekanizması 19. yüzyıl başlarında kullanılmaya başlamıştır. Namlusu ağızdan dolan ve horozun falya tavaasına düşmesi ile ateş alan bir tüfek çeşididir.⁵³

2.1.2.2.4. İğneli Tüfek

Ateşli silâh gelişiminin son halkasını oluşturan iğneli tüfekler 19. yüzyılın ortalarına doğru geliştirilen ve halen günümüzde kullanılan ateşleme mekanizmasına sahiptir. Kapsüllü tüfek mekanizması ile benzerliğinin yanı sıra kapsül yerine bir iğne aracılığı ile ateşlenirler. Tetik çekilmesiyle birlikte horozun ucunda bulunan iğne mermi kovanına çarpar. Bu çarpma sonucunda barut sıkışır ve ateş alır. İğneli tüfekler geriden doldurulur ve kovanlı mermi ile seri atış yapılır.

2.1.2.3. Tabanca

Tabanca kabza, namlu ve ateşleme-tetik mekanizmasına sahip, bir kişi tarafından kolaylıkla taşınabilen, hafif ateşli bir silah çeşididir.

Biçim yönünden Avrupa tabancalarına göre farklılık gösteren Osmanlı tabancaları tüfeklerde olduğu gibi farklı bölge ve atölyelerin kendine özgü biçim ve tezyinatı ile varlığını gösterir. Tabancalarda çakmak ve iğneli ateşleme sistemleri uygulanmıştır.⁵⁴

⁵³ Çoruhlu, “Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)”, s.3.

⁵⁴ Eralp, “Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar”, s. 134.

2.1.2.3.1. Çakmaklı Tabanca

Çakmaklı tüfeklerde ki kullanılan ateşleme sistemi burada da uygulanmaktadır. Çakmaklı tabancalar standart olarak tek namlu olarak üretilir. Çift namlulu olanlar yan yana ya da üst üste iki namludan ibarettir. Çift namlulu silahlarda ateşleme sisteminde iki ayrı horoz vardır. Teberli çakmaklı tabancalar kabza kısmının arkasında bulunan ay şeklinde ki baltadan adını almaktadır.⁵⁵

2.1.2.3.2. İğneli (Kapsüllü) Tabanca

19. yüzyılda fitilli ve çakmaklı mekanizmaya göre kullanımı daha pratik olan kapsüllü mekanizma sistemi keşfedilmiştir. Bu mekanizmada tetiğin çekilmesiyle birlikte horoz ecza yuvasına düşer. Ecza yuvasında bulunan iğnenin kapsüle çarpması sonucu ateşleme gerçekleştirilir.⁵⁶

2.2. Savunma Silahları

Savaşçının düşman tarafından gelen saldırılara karşı kendisini ve hayvanını korumak amaçlı kullandığı giysi ve araçlara savunma silahları denilmektedir. Mücadele esnasında insan vücudunda özellikle baş, yüz, göğüs olmak üzere eklem yerlerinin daha fazla korunması gerektiğinden baş kısmında miğfer, gövde kol ve bacak kısmında zırh ve tüm vücudu koruma amaçlı kalkan kullanılmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ Keziban Nihal Alçın, *Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2024, s.18.

⁵⁶ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar” s.18.

⁵⁷ Ayduz, “Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi”, s.3.

3. KATALOG

3.1. Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşsiz Silahlar Kataloğu

3.1.1. Katalog No: 1

Katalog No		1
Şekil No		3.1-3.2-3.3-3.4-3.5
Müze Envanter No		02.01.1975/79
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kılıç
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		10.02.1981
Müzeye Getiriliş Şekli		Harutyun Artun’dan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, gümüş
Bezeme Tekniği		Savatlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir
Bugünkü Durumu		Sağlam. Metal aksamda korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	14 cm
	Namlu	71 cm

Tanım: Kılıç, kabza ve namlu olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmektedir.

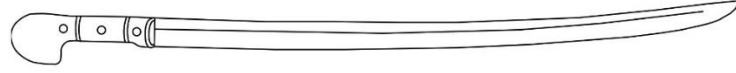
Teknik Özellikler: Kılıcın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun iki tarafı keskin, düz bir şekilde uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde iki geniş biri dar kan oluğuna yer verilmiştir. Oyma tekniğinde siyah renkli kemikten yapılmış kabzanın baş kısmı kartal figürü formunda olup iki yana doğru ayrıktır. Kabzanın her iki yüzeyi gümüş bileziklerle üç kartaşa ayrılmış her bir kuşak dairesel formda gümüş kabareler ile namluya sabitlenmiştir. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Kabzanın tüm yüzeyi savatlama tekniğinde noktasal yivlerle hareketlendirilmiş olup bitkisel ve dairevi-oval şekilde tasarlanmış geometrik

süslemelerle bezelidir. Kabzanın namlu ile birleştigi sırt kısmında gümüş kartuş içerisinde savatlama tekniğinde Arap harflerle “Sahib-i Gağan Bin Süleyman” ibaresi yer almaktadır. Namlu yüzeyi sadedir.

Şekil 3.1. Kılıç Genel Görünüm

Şekil 3.2. Kılıç Çizimi

Şekil 3.3. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.4. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.5. Kılıç Detay Görünüm

3.1.2. Katalog No: 2

Katalog No		2
Şekil No		3.6-3.7-3.8-3.9-3.10-3.11
Müze Envanter No		04.05.1978/202
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kılıç ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		26.06.1978
Müzeye Getiriliş Şekli		Emrullah Sezgin’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, demir, ahşap, deri
Bezeme Tekniği		Savatlama, kazıma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlamdır. Kabza da deformasyon mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	15 cm
	Namlu	82 cm
	Kın	84 cm

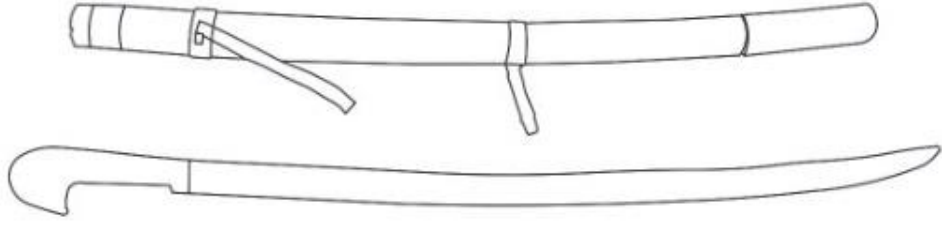
Tanım: Kılıç, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kılıcın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu uca doğru dış bükey şeklinde sivrilerek son bulmaktadır. Namlunun her iki yüzeyinde ikişer geniş kan oluklarına yer verilmiştir. Oyma tekniğinde yapılmış baş kısmı kartal figürü şeklinde olan siyah renkli ahşap kabza namluya üç küçük çivi ile sabitlenmiştir. Ahşap malzemeden yapılmış koyu renkli bir deriyle kın kaplanmıştır. Kının baş, baş kısmına yakın ve orta bölümde olmak üzere üç ayrı yerde metal bilezik yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Namlunun ön yüz orta kısımda kazıma tekniğiyle iki satırlık derin çizgilerden oluşan kendine has bir desen kuşağı yer almaktadır. Metal bilezikler yüzeyinde yer alan noktasal yivler ve geometrik bezemeler savatlama tekniğinde işlenmiştir. Deri ile kaplı kın yüzeyi sadedir.

Şekil 3.6. Kılıç-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.7-3.8. Kılıç-Kın Çizimi

Şekil 3.9. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.10-3.11. Kılıç Detay Görünüm

3.1.3. Katalog No: 3

Katalog No		3
Şekil No		3.12-3.13-3.14
Müze Envanter No		01.01.1990
Yer Aldığı Müze		Bafra Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Kılıç
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		26.12.1989
Müzeye Getiriliş Şekli		Yaşar Bursa satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği		Süslemesizdir.
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlamdır. Namlu yüzeyinde oksitlenmeler mevcuttur. Kabza yıpranmıştır.
Ölçüleri	Kabza	9 cm
	Namlu	78 cm

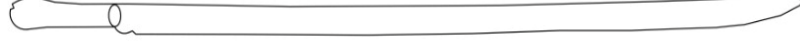
Tanım: Kılıç, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden oluşur.

Teknik Özellikleri: Kılıcın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun sırt kısmı kalın diğer yüzü keskin tutularak düz bir şekilde devam etmekte olup uça doğru daralıp sivrilmektedir. Namlunun her iki yüzeyinde kabza bitiminden başlayarak uç kısma kadar devam eden ikişer derin ve geniş kan olukları yer alır. Oyma tekniğinde ahşaptan yapılmış kabza namluya üç küçük çivi ile sabitlenmiştir. Kabzanın baş kısmı iki yana ayrıktır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Kılıcın namlu ve kabza yüzeyinde genel olarak süslemeye yer verilmemiştir.

Şekil 3.12. Kılıç Genel Görünüm

Şekil 3.13. Kılıç Çizimi

Şekil 3.14. Kılıç Detay Görünüm

3.1.4. Katalog No: 4

Katalog No		4
Şekil No		3.15-3.16-3.17-3.18-3.19
Müze Envanter No		01.01.1986
Yer Aldığı Müze		Bafra Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Merasim/Subay Kılıcı
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		17.12.1985
Müzeye Getiriliş Şekli		Selahattin Cankurt’tan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		19.yy
Yapım Tekniği		Dövme
Yapım Malzemesi		Çelik, pirinç, demir
Bezeme Tekniği		Süslemesizdir.
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlamdır. Kının çamurluk kısmı kırık ve üzerinde paslanma mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	10 cm
	Namlu	95 Cm
	Kın	94 Cm

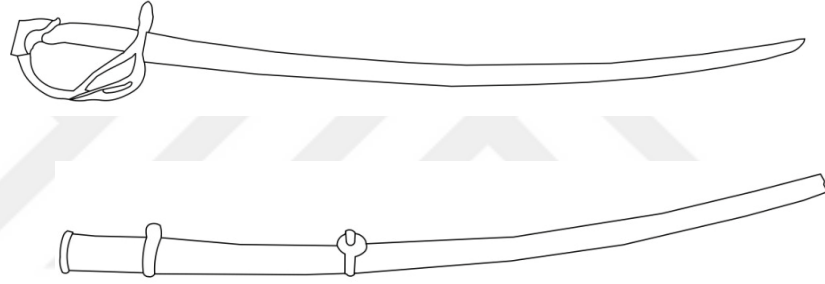
Tanım: Merasim kılıcı, kabza ve namlu olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kılıcın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu kabzadan uç kısma doğru içe doğru hafif kavislidir, uca doğru sivrilen kılıcın tek ağzı keskin tutulmuştur. Kılıcın her iki yüzeyinde uzun ve geniş kan oluklarına yer verilmiştir. Kabza ve balçak pirinçten yapıldır. Balçağın bir ucu kabza dipçik muhafazası ile birleşmesi ile oluşan el korkuluğu dışa doğru “S formu oluşturmuştur. Balçağın diğer ucu ise namlunun sırt kısmına gelecek şekilde ucu kıvrık ve dairevi şekil alarak sona ermektedir. Demirden yapılmış kını üzerinde biri ağız kısmına yakın diğeri kınının orta yerinde olmak üzere iki adet metal bilezik yer almaktadır. Kının ağız kısmına yakın olan bileziğin üzerinde halka bulunmazken diğer bilezik üzerinde yuvarlak metal bir halka bulunmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kılıcın kabza, namlu ve kın yüzeyinde genel olarak süslemeye yer verilmemiştir. Namlunun kabza aile birleştiği kısımda bir kartuş içerisinde yazılan iki kelimedenden biri “ALEX” olarak okunurken diğer kelime okunamamaktadır.

Şekil 3.15. Kılıç-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.16-3.17. Kılıç-Kın Çizimi

Şekil 3.18. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.19. Kılıç Detay Görünüm

3.1.5. Katalog No: 5

Katalog No		5
Şekil No		3.20-3.21-3.22-3.23-3.24-3.25-3.26
Müze Envanter No		14.2.1983
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Subay Kılıcı ve kını
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		7.10.1983
Müzeye Getiriliş Şekli		Abdullah BEŞER’ den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, pirinç
Bezeme Tekniği		Yaldızlama, kabartma, telkâri
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	89 cm
	Kın	82 cm

Tanım: Kılıç, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelen kınılı subay kılıcıdır.

Teknik Özellikler: Kılıcın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun iki tarafı keskin ve düz bir şekilde uca doğru sivrilmiştir. Oyma tekniğinde koyu renkli kemikten yapılan kabzanın iç kısmı on boğumlu olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu boğumlar arası telkâri teknikle metal iple sarılmıştır. Balçak, el korumalığı ve kabza başlığı pirinç malzemeden yapılıdır. Namluyu her iki yüzden saran balçak namlunun sırt kısmı yüzünde dışa doğru kıvrılarak devam etmekte olup yuvarlak bir form ile sonlanmaktadır. Namlunun iç kısmı yüzündeki dışa doğru devam eden kısmı ise el muhafazasını oluştururken kabza başlığı ile birleşmektedir. Kabza başında pirinç malzemeden yapılı bir halka yer almaktadır. Metalden yapılı kınının ağız kısmına yakın yerde bulunan bileziklerde ikisi küçük bir büyük halka yer

almaktadır. Kının çamurluk bölümünde ki uç kısmını çepeçevre saran pirinç korkuluk yer almaktadır.

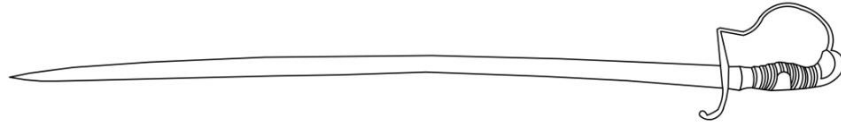
Süsleme Özellikleri: Kılıcın ön yüzünde namlunun kabza ile birleştiği yerde Ayyıldız motifi ile belli bir aralıklarla bitkisel bezeme kartuşlarından oluşan bezemeler yaldızlama tekniği ile girift olarak tasarlanmıştır. Kılıcın arka yüzünde ise kabartma tekniğinde yapılan Ayyıldız motifi dışında diğer bezemeler tekrarlanmıştır. Kılıcın sırt kısmında kabzaya yakın yerde “ARCHAK TAFJİRİAN-CONSTANTİNOPLÉ” ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.20. Kılıç Genel Görünüm

Şekil 3.21. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.22-3.23. Kılıç-Kın Çizimi

Şekil 3.24. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.25. Kılıç Detay Görünüm

Şekil 3.26. Kılıç Detay Görünüm

3.1.6. Katalog No: 6

Katalog No		6
Şekil No		3.27-3.28-3.29
Müze Envanter No		05.04.1992
Yer Aldığı Müze		Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		24.12.1992
Müzeye Getiriliş Şekli		Ömer Gençtürk’ten satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, deri
Bezeme Tekniği		Süslemesizdir.
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu ve kabza ciddi tahribata uğramakla beraber namlu yüzey üzerinde korozyon mevcuttur. Kabzanın bir ucu kırıktır.
Ölçüleri	Kabza	16 cm
	Namlu	60 cm

Tanım: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. İç bükey formda yapılmış namlunun bir yüzü düz iken keskin yüzü uca doğru genişleyerek kavisli ve sivri bir şekilde sonlanmaktadır. Namlunun bir yüzeyinde kabza bitiminden uca kadar belli aralıklarla devam eden dar ve derin iki kan oluğu bulunurken diğer yüzünde ise aynı özelliklere sahip bir kan oluğu yer almaktadır. Oyma tekniğinde yapılmış kemik kabzanın yüzeyi koyu renkli deri ile kaplıdır. Ahşap kabzanın tutma yeri dokuz boğum halinde kendine has bir tarzda iken baş kısmı kıvrılgıç kuyruk formu şeklinde sona ermektedir. Kabzanın baş kısmında yer alan kuyruğun bir ucu kırıktır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Yatağanın namlu ve kabza yüzeyinde genel olarak süslemeye yer verilmemiştir.

Şekil 3.27. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.28. Yatağan Çizimi

Şekil 3.29. Yatağan Detay Görünüm

3.1.7.Katalog No: 7

Katalog No		7
Şekil No		3.30-3.31-3.32-3.33-3.34-3.35
Müze Envanter No		07.02.1979/266
Yer Aldığı Müze		Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli		Erdoğan Önen’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap, deri,
Bezeme Tekniği		Yaldızlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlamdır. Kılıcın yüzeyinde korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	66 cm
	Kın	65 cm

Tanım: Yatağan, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

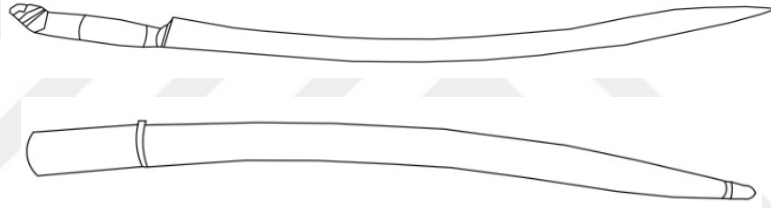
Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey formda yapılı olup, sırt kısmı kenarlı ve düz şekilde uca doğru genişleyerek kavisli ve sivri bir şekilde sonlanmaktadır. Oyma tekniğinde koyu renkli ahşaptan yapılı kabzanın ortasında açık renkli ahşap bölüm küçük bir çivi ile namluya sabitlenmiştir. Kabzanın sağa ve sola kıvrılarak “y” harfini andıran kulakları yer almaktadır. Kını kavisli iki ahşap parçasının karşılıklı olarak birbirine tutturulmasından meydana gelmiştir. Uç kısma doğru gittikçe incelen kının baş ve uç kısımlarında beyaz renkli deri ip yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Namlunun her iki yüzünde yaldızlama tekniğinde yer alan yoğun ve ince işçilikli bitkisel bezemeler kılıca önemli bir ayırt edici özellik

katmaktadır. Bezemeler namlunun kabza ile birleştigi yerden yaprak motifi ile başlar kılıcın uç kısmında mızrak motifi ile sona ermektedir. Kuşak halinde kartuşlara bölünerek yapılan tezyinatta ay yıldız, sağ ve sol yönlü ok uç motifleri oldukça zarif işleme örneğidir. Namlunun ön yüzünde süsleme kuşağının ortasında kartuş içerisinde Arap harflerle “Ya Feta illa Ali La Seyf İlla Zülfikar” (Ali’den başka yiğit Zülfikar’dan başka kılıç yoktur) ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.30. Yatağan-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.31-3.32. Yatağan-Kın Çizimi

Şekil 3.33. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.34. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.35. Yatağan Detay Görünüm

3.1.8. Katalog No: 8

Katalog No		8
Çizim No		3.36-3.37-3.38-3.39-3.40-3.41-3.42-3.43-3.44-3.45-3.46
Müze Envanter No		07.07.1979/271
Yer Aldığı Müze		Bafra Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan, kını
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli		Erdoğan Önen’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, ahşap
Bezeme Tekniği		Kazıma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde korozyon, ahşap kın da güve görülmektedir. Kabza kulakları ve kın ucu kırıktır.
Ölçüleri	Kabza	9 Cm
	Namlu	74 Cm
	Kın	74 Cm

Tanım: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, dış bükey tutulan sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Namluda kan oluşu bulunmamaktadır. Oyma tekniğinde koyu renkli boynuzdan yapılmış kabzanın orta kısmında yer alan iki ahşap parça iki küçük çivi ile namluya sabitlenmiştir. Kabzanın sağ ve sola doğru açılan kulak yerleri bellidir. İçi kavisli iki ahşap parçasının birbirine tutturulmasından meydana gelen kın orta yerinde beyaz renkli bir ip ile bağlanmıştır.

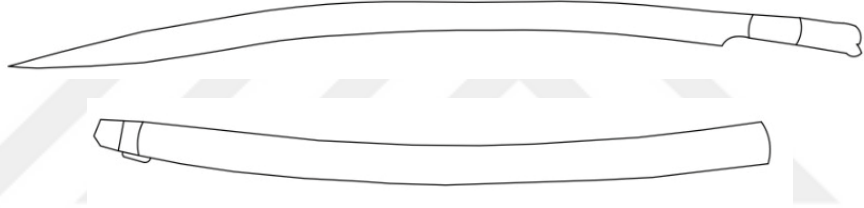
Süsleme Özellikleri: Namlunun kabza ile birleştiği kısımda her iki yüzeyde kazıma tekniğiyle yapılmış bitkisel bir motif yer almaktadır. Namlunun her iki yüzeyinde belirli aralıklarla kazıma tekniğinde Arap harflerle Ashab-ı Keyf'in isimleri “Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Kefeştatayyuş, Sazenuş” ibareleri yer almaktadır.

Şekil 3.36. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.37. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.38-3.39. Yatağan-Kın Çizimi

Şekil 3.40. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.41. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.42. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.43. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.44. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.45. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.46. Yatağan Detay Görünüm

3.1.9. Katalog No: 9

Katalog No	9
Şekil No	3.47-3.48-3.49
Müze Envanter No	08.07.1980/332
Yer Aldığı Müze	Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Yatağan
Eserin Türü	Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	13.06.1980
Müzeye Getiriliş Şekli	Rıza Utine' den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği	Dövme
Yapım Malzemesi	Çelik
Bezeme Tekniği	Yaldızlama
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Kabza namlunun birleştiği yerden kırıktır. Namlu yüzeyinde ciddi korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Namlu 74 Cm

Tanım: Yatağan, namlu olmak üzere tek parçadan oluşmaktadır.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, dış bükey tutulan sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir, Namlu her iki yüzeyinde kan oluğu bulunmamaktadır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Yatağanın namlu ve kabza yüzeyinde genel olarak süslemeye yer verilmemiştir. Yatağanın namlu kısmına yakın yerde yaldızlama tekniğinde Arap harflerle “Sahib-i Hüseyin sene 1215” ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.47. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.48. Yatağan Çizimi

Şekil 3.49. Yatağan Detay Görünüm

3.1.10. Katalog No: 10

Katalog No		10
Şekil No		3.50-3.51-3.52-3.53
Müze Envanter No		2007/2 (E)
Yer Aldığı Müze		Bafra Etnografya ve Arkeoloji Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		05.11.2007
Müzeye Getiriliş Şekli		Ümit Olyan’ dan Hibe
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Demir, kemik, ahşap, deri, pirinç
Bezeme Tekniği		Oyma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde yer yer korozyon, kın da güve mevcuttur. Kabzanın kulakların uç kısımları kırıktır.
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	57 cm
	Kın	58 cm

Tanımı: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikleri: Yatağanın namlusu demirden dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, dış bükey tutulan sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Namlu da kan oluğu bulunmamaktadır. Oyma tekniğinde koyu renkli kemikten yapılmış kabza üç küçük çivi ile namluya sabitlenmiştir. Kabzanın sağa ve sola kıvrılan kulakları yer almaktadır. Ahşap malzemedan yapılmış kını iki ayrı parçanın birleştirilmesi ile oluşmuştur. Kının orta bölümde deri ip ile kuşak halinde, kını ağız kısmına ve uç bölgesine yakın yerde beyaz ip ile bağlanmıştır. Kının çamurluk bölümün uç kısmı pirinç malzeme ile küçük bir armudi formda sonlanmaktadır.

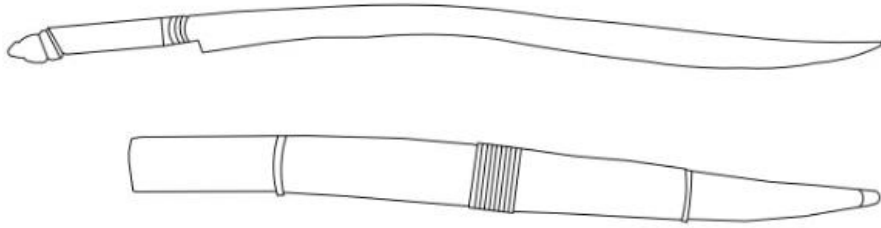
Süsleme Özellikleri: Yatağan namlusunun her iki yüzeyinde oyma tekniği ile yapılan nokta bezemelerin oluşturduğu kendine has geometrik formlar yer almaktadır.

Şekil 3.50. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.51. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.52-3.53. Yatağan-Kın Çizimi

3.1.11. Katalog No: 11

Katalog No		11
Şekil No		3.54-3.55-3.56-3.57
Müze Envanter No		02.01.1987
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		26.08.1986
Müzeye Getiriliş Şekli		Ali Köse tarafından hibe
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik
Bezeme Tekniği		Kazıma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlunu üzerinde paslanma, kabza da küçük çatlaklar ve kırıklar mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	71 cm

Tanım: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. İç bükey formda yapılmış namlunun bir yüzü düz iken diğer yüzü keskin düz bir şekilde uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde kabza bitiminden başlayıp uç kısmına kadar uzanan ve mızrak ucu şeklinde sonlandırılan geniş bir kan oluğu yer almaktadır. Oyma tekniğinde siyah renkli kemikten yapılmış kabza dört küçük çivi ile namluya sabitlenmiştir. Kabzanın baş kısmında sağ ve sola ayrılan kulakları yer almaktadır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Eserde tek bezeme örneği namlunun kabza ile birleştiği kısımda namlunun her iki yüzeyinde kazıma tekniği ile yapılan çizgisel formda yaprak desenini andıran bitkisel bezemedir.

Şekil 3.54. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.55. Yatağan Çizimi

Şekil 3.56. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.57. Yatağan Detay Görünüm

3.1.12. Katalog No: 12

Katalog No		12
Şekil No		3.58-3.59-3.60-3.61-3.62-3.63-3.64
Müze Envanter No		03.01.1977/161
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		09.02.1977
Müzeye Getiriliş Şekli		Faik Başak’tan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap, deri
Bezeme Tekniği		Kazıma, yaldızlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Kabzanın bir ucu kırıktır. Kın uç bölgesinde ki ip şeritler sökülü haldedir. Kının yüzeyinde derin bir kesik vardır.
Ölçüleri	Kabza	16 cm
	Namlu	60 cm
	Kın	60 cm

Tanım: Yatağan, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun bir yüzü düz iken keskin yüzü uca doğru genişleyerek kavisli ve sivri bir şekilde dış bükey olarak sonlanmaktadır. Namlunun bir yüzeyinde kabza bitiminden uca kadar belli aralıklarla devam eden dar ve derin iki kan oluşu bulunurken diğer yüzünde ise aynı özelliklere sahip bir kan oluşu yer almaktadır. Oyma tekniğinde yapılı koyu renkli deri ile kaplı ahşap kabzanın tutma yeri dokuz boğumludur. Kabzanın baş kısmı kırlangıç kuyruk formu şeklinde sona ermekte olup kuyruğun bir ucu kırıktır. Açık renkli ahşaptan yapılı kını uç bölgesine doğru kavis alacak şekilde

incelenerek sonlanmaktadır. Kın yüzeyi uç bölgesine kadar koyu renkli kumaş ip şeritler halinde dolamak suretiyle kaplanmıştır.

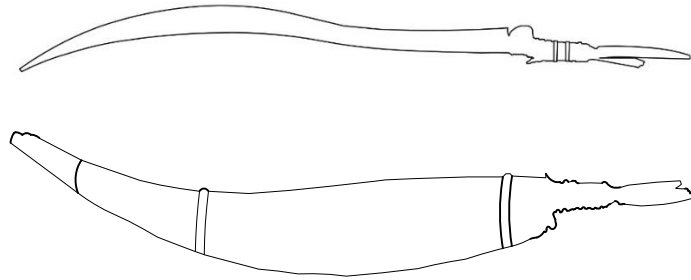
Süsleme Özellikleri: Namlunun bir yüzeyinde kan oluğunun her iki yanında oluğu takip eden kazıma tekniği ile yapılmış helezonik ve yarım daire şeklinde geometrik bezemeler yer almaktadır. Bu bezemeleri belli aralılarla yaldızlama tekniğinde dairesel formda motifler takip etmektedir. Namlunun diğer yüzünde ise daha sade geometrik bezemeler bulunmaktadır.

Şekil 3.58. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.59. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.60-3.61. Yatağan-Kın Çizimi

Şekil 3.62. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.63. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.64. Yatağan Detay Görünüm

3.1.13. Katalog No: 13

Katalog No		13
Şekil No		3.65-3.66-3.67-3.68-3.69
Müze Envanter No		07.04.1979/268
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli		Erdoğan Önen’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, ahşap, deri
Bezeme Tekniği		Kazıma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde korozyon vardır. Kının uç bölgesinin deri kaplaması sökülmüştür.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	63 cm

Tanım: Kılıç, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, dış bükey tutulan sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Namlunun her iki yüzeyinde dar birer kan oluğu yer almaktadır. Oyma tekniğinde koyu renkli boynuzdan yapılmış kabza iki küçük çivi ile namluya sabitlenmektedir. Kabzanın kulakları sağa ve sola kıvrılmaktadır. Kını kavisli iki ahşap parçasının karşılıklı olarak birbirine tutturulmasından meydana gelmiştir. Kın uç bölgesine kadar koyu renkli deri şerit bir kaplama yer almaktadır.

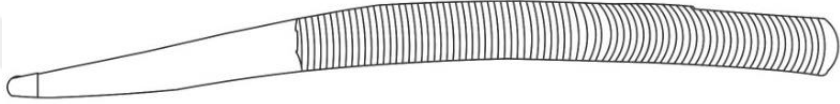
Süsleme Özellikleri: Namlunun her iki yüzeyinde namlu ile kabzanın birleştiği kısımda kazıma tekniğiyle noktasal yivlerle hareketlendirilmiş birer namlu motifi yer almaktadır. Ayrıca namlu yüzeyinde yer alan kan oluğunu takip eden ve kazıma tekniğinde mızrak motifi ile sona eren geometrik bezemeler yer almaktadır.

Şekil 3.65. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.66. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.67-3.68. Yatağan-Kın Çizimi

Şekil 3.69. Yatağan ve Kın Detay Görünüm

3.1.14. Katalog No: 14

Katalog No		14
Şekil No		3.70-3.71-3.72-3.73-3.74-3.75-3.76-3.77
Müze Envanter No		14.1.1983
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		07.10.1983
Müzeye Getiriliş Şekli		Abdullah BEŞER’ den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap, deri
Bezeme Tekniği		Yaldızlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlunun yüzeyinde korozyon ve kını ile kabzada yıpranmalar mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	66 cm
	Kın	68 cm

Tanım: Yatağan, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

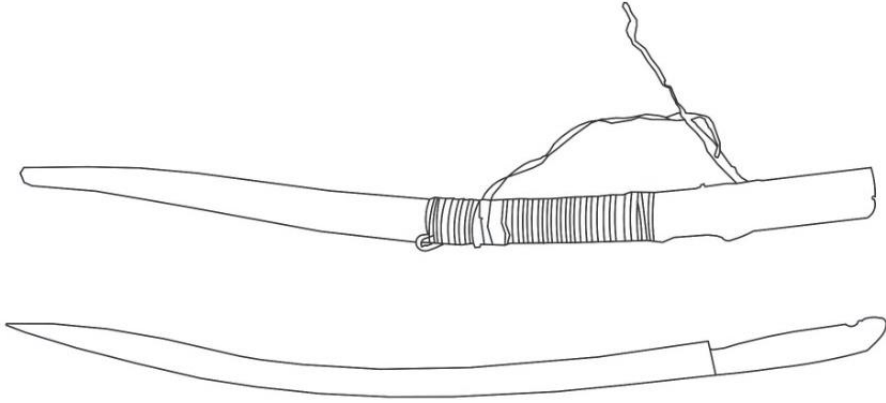
Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Oyma tekniğinde koyu renkli ahşaptan yapılı kabzanın kulakları sağa ve sola kıvrılmaktadır. Kını kavisli iki ahşap parçasının karşılıklı olarak birbirine tutturulmasından meydana gelmekte olup kını orta bölümden deri ip ile şeritler halinde bağlanmıştır.

Süsleme Özellikleri: Namlunun her iki yüzünde yaldızlama tekniğinde yer alan yoğun ve ince işçilikli bitkisel bezemeler kılıca önemli bir ayırt edici özellik katmaktadır. Bezemeler namlunun kabza ile birleştiği yerden baklava dilimi üzerinde

yer alan yaprak motifi ile başlar kılıcın uç kısmında mızrak motifi ile sona erer. Kuşak halinde kartuşlara bölünerek yapılan bezemede ay yıldız, kare ve küre ve baklava motifleri görülmektedir. Kın sadedir.

Şekil 3.70. Yatağan-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.71-3.72. Yatağan-Kın Çizimi

Şekil 3.73. Yatağan-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.74. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.75. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.76. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.77. Yatağan Detay Görünüm

3.1.15. Katalog No: 15

Katalog No		15
Şekil No		3.78-3.79-3.80-3.81-3.82
Müze Envanter No		2014/ 5 (E)
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		04.10.2014
Müzeye Getiriliş Şekli		Ali Poyrazoğlu’ndan müsadere
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik
Bezeme Tekniği		Kazıma, yaldızlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlunun yüzeyinde korozyon, kabzada kırıklar mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	64 cm

Tanım: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Namlunun her iki yüzeyinde dar birer kan oluğu yer almaktadır. Oyma tekniğinde siyah renkli kemikten yapılmış kabzanın sağa ve sola kıvrılan kulakları bulunmaktadır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Namlunun bir yüzeyinde kan oluğunun her iki yanında oluğu takip eden kazıma tekniği ile yapılmış helezonik ve yarım daire şeklinde geometrik bezemeler yer almakta olup bu bezemeleri belli aralılarla yaldızlama tekniğinde yapılı dairesel formda motifler takip etmektedir. Namlunun diğer yüzünde ise daha sade geometrik bezemeler bulunmaktadır.

Şekil 3.78. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.79.Yatağan Çizimi

Şekil 3.80. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.81. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.82. Yatağan Detay Görünüm

3.1.16. Katalog No: 16

Katalog No		16
Şekil No		3.83-3.84-3.85-3.86-3.87
Müze Envanter No		2015/1 (E)
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Yatağan
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		28.05.2015
Müzeye Getiriliş Şekli		Salih Bayraktar’dan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik
Bezeme Tekniği		Bezemesi yoktur.
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Kabza kulakları uç kısımlarından kırıktır. Namlu yüzeyinde korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	65 cm

Tanım: Yatağan, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelir.

Teknik Özellikler: Yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuştur. Namlunun sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir ve namlu sivri bir uç ile sonlanmaktadır. Kan oluğu bulunmamaktadır. Oyma tekniğinde koyu renkli ahşaptan yapılmış kabzanın sağa ve sola kıvrılan kulak yerleri bellidir. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Kabzanın bitimi ile namlunun başlangıç yerinde her iki yüzeyde yer alacak şekilde bir bezemenin yeri görülmekte olup ciddi korozyon nedeniyle günümüzde tespit edilememektedir.

Şekil 3.83. Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.84.Yatağan Çizimi

Şekil 3.85.Yatağan Genel Görünüm

Şekil 3.86. Yatağan Detay Görünüm

Şekil 3.87. Yatağan Detay Görünüm

3.1.17. Katalog No: 17

Katalog No		17
Şekil No		3.88-3.89-3.90-3.91-3.92
Müze Envanter No		02.03.1976/119
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama ve kını
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		14.01.1976
Müzeye Getiriliş Şekli		Bekir Geçer’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy.
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Kemik, çelik, ahşap, deri, gümüş
Bezeme Tekniği		Savatlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Çalışmaz vaziyettedir. Korozyon nedeniyle namlu kınından ayrılamamaktadır. Kın ucu kırıktır.
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	40 cm
	Kın	41 cm

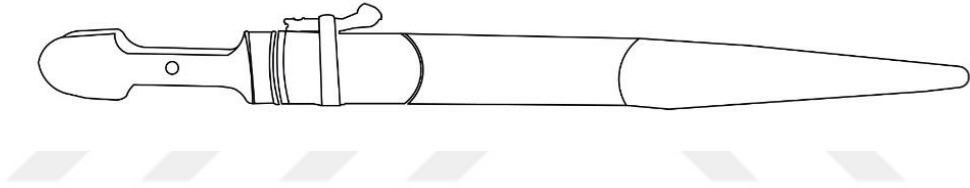
Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Namlu kından korozyon nedeniyle ayrılamadığından net bir bilgi verilememekte beraber yapılan incelemelerde namlunun çelik olabileceği düşünülmektedir. Kınının formu açısından değerlendirildiğinde namlunun iki tarafı uca doğru düz bir şekilde sivrildiği söylenebilir. Ahşap kın yüzeyi koyu renkli deri bir malzeme ile kaplıdır. Koyu renkli kemikten yapılmış kabzanın ön yüzünde kabartma şeklinde yüzeyi dörder dilimle hareketlendirilmiş ikisi büyük biri küçük olmak üzere toplam üç kabaraya yer verilirken diğer yüzeyi sade tutulmuştur. Oyma tekniğinde yapılmış kabza, namluya üç kabare çivi ile sabitlenmiştir. Ahşap kının ağız bölgesinde gümüşten askı halkası yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kabarelerin etrafında savatlama tekniğinde kaplı gümüş levhalar üzerinde rumi ve kıvrık dallardan oluşan bitkisel bezemeler görülmektedir. Kının baş kısmı ve uç bölümü savatlama tekniğinde altı uçlu yıldızlar, rumiler, kıvrık dallar ve “c” formunda bitkisel ve geometrik bezemelidir. Kın savatlama tekniğinde yapılı gümüş levhayla her iki yüzden saracak şekilde muhafazalıdır. Kın yüzeyinde yer alan bezemeler ile kabzadaki süslemelerin bir bütünlük oluşturmaktadır. Kının arka yüzünde ağız kısmında H.1301 tarihi ve yazı kuşağında savatlama tekniği ile Arap harflerle “Sahib-i Amel Mahmud” ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.88. Kama-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.89. Kama-Kın Çizimi

Şekil 3.90. Kama Detay Görünüm

Şekil 3.91. Kama Detay Görünüm

Şekil 3.92. Kama Detay Görünüm

3.1.18. Katalog No: 18

Katalog No		18
Şekil No		3.93-3.94-3.95
Müze Envanter No		04.06.1978/203
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		26.06.1978
Müzeye Getiriliş Şekli		Emrullah Sezgin’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, gümüş
Bezeme Tekniği		Kabartma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde oksitlenme mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	11cm
	Namlu	32 cm

Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikleri: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun iki tarafı keskin olup, uca doğru düz bir şekilde sivrilmiştir. Namlunun iki yüzeyinde de kabzanın bitiminden başlayarak uca doğru devam eden derin ve geniş kan oluğu bulunmaktadır. Oyma tekniği ile siyah renkli kemikten yapılmış kabzanın bir yüzünde iki adet yuvarlak bir adet yatay olmak üzere toplam üç gümüş kabara yer verilirken diğer yüzeyi sade tutulmuştur. Kabza bu üç kabara çivi ile namluya sabitlenmiştir. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Kamanın namlu yüzeyi sadedir. Kabzanın ön yüzünde kabartma tekniğinde işlenmiş kabarlara yer verilirken arka yüzü sadedir.

Şekil 3.93. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.94. Kama Çizimi

Şekil 3.95. Kama Detay Görünüm

3.1.19. Katalog No: 19

Katalog No		19
Şekil No		3.96-3.97-3.98-3.99-3.100-3.101
Müze Envanter No		04.07.1978/204
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		26.06.1978
Müzeye Getiriliş Şekli		Emrullah Sezgin’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, ahşap, deri, gümüş
Bezeme Tekniği		Savatlama
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Kabza ön yüzü orta yerinden kırıktır.
Ölçüleri	Kabza	10 cm
	Namlu	31 cm
	Kın	34 cm

Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun her iki yüzeyi keskin tutularak uca doğru sivri bir forma dönüşmektedir. Namlunun iki yüzeyinde de derin ve geniş birer kan oluğuna yer verilmiştir. Oyma tekniğiyle fildişinden yapılan kabzanın bir yüzeyinde daire formunda gümüş iki kabara ile kabzaya hareket kazandırırken diğer yüzeyinde kabza namluya dört küçük çivi ile sabitlenmiştir. Siyah renkli deriyle kaplı ahşap kının baş kısmı ve uç bölümünde gümüş malzemeden yapılı muhafaza yer almaktadır. Kının baş kısmında gümüş bilezik yer almakta olup kın ucu küçük bir küreyle sonlanmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kının muhafazasının ön yüzeyi tezyinatlar ile bezeli iken arka yüzü ise sade tutulmuştur. Yüzey üzerindeki bezemeler savatlama tekniğinde işlenmiştir. Muhafazanın baş kısmında içleri bölümlere ayrılmış madalyonlardan

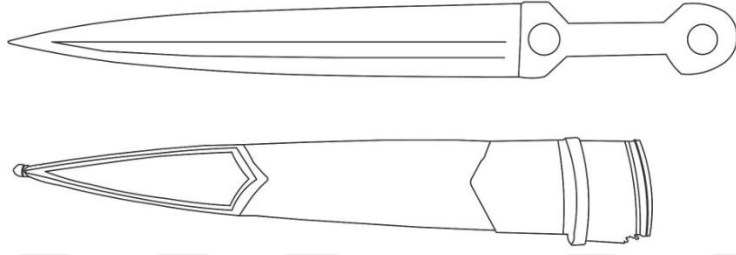
oluşan geometrik bezemeler yer alırken muhafazanın uç bölümünde ise uçları rumi motifleriyle son bulan kıvrık dallardan oluşan bitkisel motifler bulunmaktadır.

Şekil 3.96. Kama Genel Görünüm

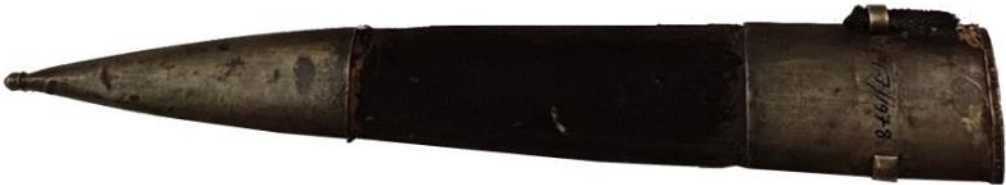
Şekil 3.97. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.98-3.99. Kama-Kın Çizimi

Şekil 3.100. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.101. Kın Genel Görünüm

3.1.20. Katalog No: 20

Katalog No		20
Şekil No		3.102-3.103-3.104-3.105
Müze Envanter No		06.01.1976/153
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Kama ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		15.09.1976
Müzeye Getiriliş Şekli		Bekir Geçer’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme
Yapım Malzemesi		Çelik, gümüş
Bezeme Tekniği		Savatlama, yaldızlama
Onarım Durumu		Bakanlığın Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 22.01.2018 tarih ve 64218 sayılı Olurları gereği restorasyonu yapılmıştır.
Bugünkü Durumu		Çalışmaz vaziyettedir. Namlu kından korozyon nedeniyle ayırlanamamaktadır.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	41 cm
	Kın	41 cm

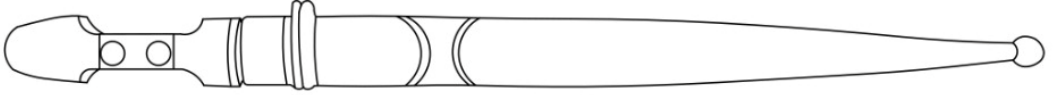
Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Namlu kından korozyon nedeniyle ayırlamadığından namlu hakkında net bir bilgi verilememektedir. Ancak yapılan incelemelerde eserin namlunun çelik olabileceği yorumu yapılabilir. Kınının formu açısından değerlendirildiğinde namlunun iki tarafı uca doğru düz bir şekilde sivrildiği söylenebilir. Kabza ve kın gümüş malzemeden dövme tekniğinde yapıldır. Kabzanın ön yüzünde dörder dilimli iki kabara ve bu iki kabara arasında dairesel formlar yer alırken kabzanın arka yüzü sadedir. Kının ağız kısmında bir bilezik ve bileziğin üzerinde gümüş bir halka yer almaktadır. Kın ucunda küçük bir küre bulunmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kabzanın ön yüzünde yer alan kabaralar arasında yaldızlama tekniğinde işlenmiş iki dairesel motif yer almaktadır. Kabza ve kın ön yüzeyi kuşaklar halinde bölümlere ayrılmıştır ve kuşaklar savatlama tekniğinde daire ve noktasal yivlerle doldurulmuştur. Kabzanın arka kısmı sade iken kının arka yüzeyinde ise geometrik formda baklava dilimleri içerisinde yıldız motifleri yer almaktadır. Kama kınla bir bütünlük içerisindeki süsleme kuşağıyla dikkate değer bir eserdir. Kının ağız kısmına yakın arka yüzünde savatlama tekniğiyle Arap harflerle yazılı “Amel-i Havza” ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.102. Kama-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.103. Kama-Kın Çizimi

Şekil 3.104. Kama-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.105. Kama-Kın Detay Görünüm

3.1.21. Katalog No: 21

Katalog No		21
Şekil No		3.106-3.107
Müze Envanter No		06.02.1976/154
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		15.09.1976
Müzeye Getiriliş Şekli		Bekir Geçer'den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik
Bezeme Tekniği		Kabartma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlunun yüzeyinde oksitlenme mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	46 cm

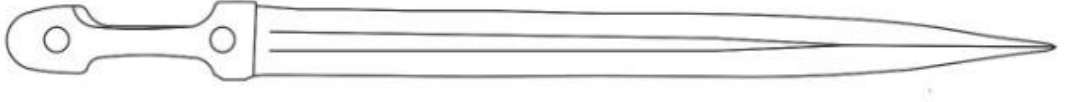
Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun keskin olan iki tarafı uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde de geniş tutulan kan oluğu bulunmaktadır. Oyma tekniğiyle silah renkli kemikten yapılı kabzanın ön yüzüne beşer dilimli iki piramidal kabara ile kabza namluya sabitlenmiştir. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Kamanın kabza ve namlu yüzeyinde genel olarak herhangi bezeme yoktur. Kabzanın ön yüzüne kabartma tekniğinde işlenmiş beşer dilimli iki piramidal kabara yer almaktadır.

Şekil 3.106. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.107. Kama Çizimi

3.1.22. Katalog No: 22

Katalog No		22
Şekil No		3.108-3.109-3.110-3.111-3.112-3.113
Müze Envanter No		06.03.1976/155
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Kama
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		15.09.1976
Müzeye Getiriliş Şekli		Bekir Geçer’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, deri, demir
Bezeme Tekniği		Yaldızlama, kabartma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde paslanma ve kını da yıpranmalar mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	13 cm
	Namlu	55 cm
	Kın	49 cm

Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun keskin olan iki tarafı uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde baştan uca doğru balıksırtı şeklinde kan oluğuna yer almaktadır. Kabza oyma tekniğinde siyah renkli kemikten yapıldır. Kabzanın ön yüzünde yer alan beşer dilimli iki adet kabara ile kabza namluya sabitlenmiştir. Üzeri deri ile kaplı ahşap kının ağız kısmında bilezik, uç kısmında ise metal muhafaza ve armudi bir top vardır.

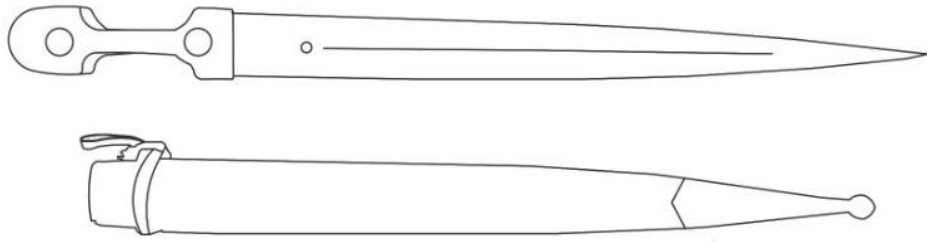
Süsleme Özellikleri: Kabzanın ön yüzünde kabartma tekniğinde işlenmiş kabaralar etrafı yaldızlama tekniği ile bezelidir. Kabzanın arka yüzü, namlu yüzeyi ve kın sade tutulmuştur.

Şekil 3.108. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.109. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.110-3.111. Kama-Kın Çizimi

Şekil 3.112. Kama-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.113. Kama Genel Görünüm

3.1.23. Katalog No: 23

Katalog No		23
Şekil No		3.114-3.115-3.116-3.117
Müze Envanter No		11.09.1980/351
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		06.11.1980
Müzeye Getiriliş Şekli		Münire Yanık’tan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap, demir, deri, gümüş
Bezeme Tekniği		Kazıma, kalıpla kabartma, kabartma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Kabaralardan biri yoktur.
Ölçüleri	Kabza	16 cm
	Namlu	36 cm
	Kın	38 cm

Tanım: Kama, kabza ve namlu olmak üzere iki parçadan meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun her iki tarafı da keskin tutularak düz bir şekilde uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde namlunun orta kısmından başlayarak yine orta kısımda ok ucu şeklinde sonlandırılan iki geniş kan oluğu vardır. Oyma tekniğinde ahşap malzemeden yapılan kabzanın silindirik formu kamaya özgün bir özellik katmıştır. Kabzanın ön yüzünde namlu kısmına yakın yerde gümüş kabara yer verilirken diğer kabaranın yeri bellidir fakat günümüzde yerinde yoktur, diğer yüzü sade bırakılmıştır. Koyu renkli deri ile kaplanan kının uç bölgesinde demir malzemeden muhafaza bulunmaktadır. Kının baş kısmında demirden bir halka ile baş kısmına yakın yerde askılık için bir demir bilezik yer alırken uç kısmı dairevi bir topuzla sona ermektedir.

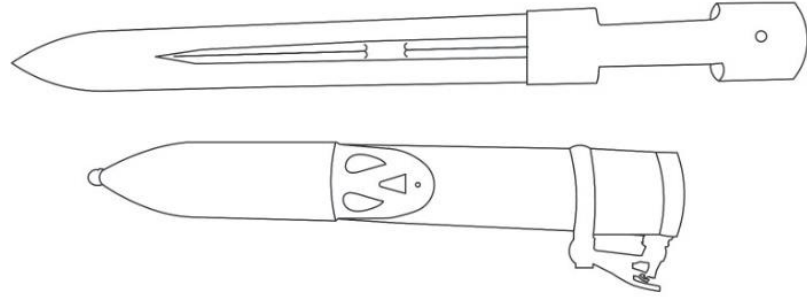
Süsleme Özellikleri: Namlunun her iki yüzeyinde kabzanın bitiminden kan oluklarının başladığı yer arasında kuşak içerisinde kazıma tekniğiyle kıvrık dallardan oluşan bitkisel bezeme ile daire motifinden oluşan geometrik süslemelere yer verilmiştir. Kabzanın ön yüzünde namlu kısmına yakın yerde kabartma tekniğinde yapılmış sekiz dilimli çiçek formunda kabara yer almaktadır. Kının yüzeyi kalıpla kabartma tekniğinde işlenmiş baklava dilimleri şeklindeki geometrik bezemeler tüm yüzeyi kaplamaktadır.

Şekil 3.114. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.115. Kın Genel Görünüm

Şekil 3.116-3.117. Kama-Kın Çizimi

3.1.24. Katalog No: 24

Katalog No		24
Şekil No		3.118-3.119-3.120-3.121-3.122
Müze Envanter No		09.01.1979/226
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Kama ve kın
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		11.10.1979
Müzeye Getiriliş Şekli		Münire Yanık’tan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, kemik, ahşap, gümüş, pirinç, kadife
Bezeme Tekniği		Savatlama, oyma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlunun kesici yüzeyinde korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	11 cm
	Namlu	18 cm
	Kın	22 cm

Tanım: Kama, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Kamanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun bir ağzı keskin sırt kısmı ise düz olup, namlunun iç kısmı uca doğru dışa kavisli sivrilmiştir. Namlunun sırt eteğinde başlangıç kısmından uca kadar geniş bir kan oluğu yer almaktadır. Oyma tekniğiyle fildişinden yapılan kabzanın namlu ile birleşme yerinde kabzayı saracak şekilde gümüş bir bilezik yer almaktadır. Bileziğe sabitlenmiş pirinç malzemedan yapılı sağ ve sol uçları yuvarlak formda son bulan el korumalık (balçak) yer alır. Ahşaptan yapılı kınının yüzeyi koyu renkli kadife ile kaplanmıştır. Kının ağız kısmı ve uç bölgesinde yer alacak şekilde gümüş bir muhafaza yer almaktadır. Kının ağız kısmında gümüş bir halka ve ucunda kadife bir askılık vardır.

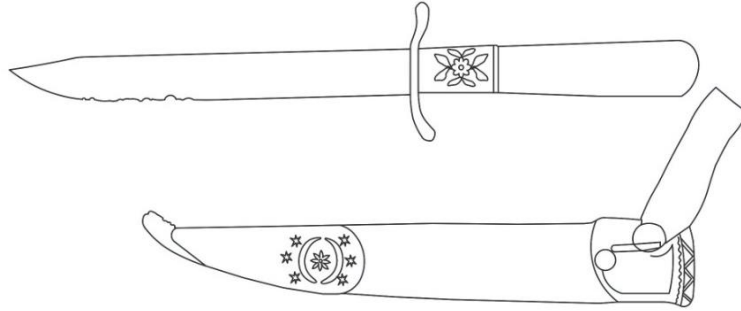
Süsleme Özellikleri: Bilezik ile kın muhafaza yüzeyi savatlama tekniğinde işlenmiştir. Bileziğin her iki yüzeyinde dört yapraklı çiçek ve köşelerde baklava dilimleri yer almaktadır. Muhafazanın ön yüzünde ağız kısmında bitkisel bir motif, uç bölümde ise etrafında küçük yıldızlar serpilmiş ortada büyük bir altı uçlu yıldızın devamında bitkisel bezemeler bulunmaktadır. Muhafazanın arka yüzünde ağız kısmı sade tutulurken uç bölgesinde etrafında serpilmiş yıldızların bulunduğu birbirine bakan iki hilal ve uça doğru devam eden bitkisel bezemeler görülmektedir. Kının uç kısmı oyma tekniğinde grifon başı olarak sona ermektedir.

Şekil 3.118. Kama Genel Görünüm

Şekil 3.119. Kama Kın Genel Görünüm

Şekil 3.120-3.121. Kama-Kın Çizimi

Şekil 3.122. Kın Genel Görünüm

3.1.25. Katalog No: 25

Katalog No		25
Şekil No		3.123-3.124-3.125
Müze Envanter No		07.08.1979/272
Yer Aldığı Müze		Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri		Teşhir Salonu
Eserin Adı		Hançer
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli		Erdoğan Önen’den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi		Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği		Oyma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Sağlam. Namlu yüzeyinde ciddi oksitlenme mevcuttur.
Ölçüleri	Kabza	11 cm
	Namlu	12 cm

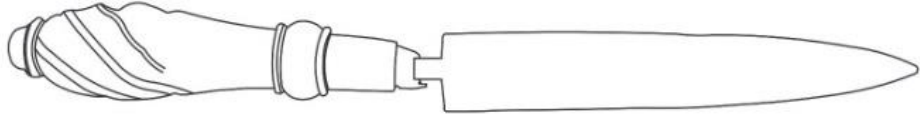
Tanım: Hançer, namlu ve kabza olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Teknik Özellikler: Hançerin namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun keskin olan her iki yüzü düz şekilde uca doğru sivrilmektedir. Namlu yüzeyinde kan oluğu bulunmamaktadır. Kın yoktur.

Süsleme Özellikleri: Ahşaptan yapılı kabza geometrik formda yivlidir. Kabzanın namluya birleştiği yerde oyma tekniğinde işlenmiş iki bilezik arasında bombeli bir forma dönüşerek hançere özgün bir özellik kazandırmıştır. Hançerin kabza ve namlu yüzeyinde genel olarak süslemeye yer verilmemiştir.

Şekil 3.123. Hançer Genel Görünüm

Şekil 3.124. Hançer Çizimi

Şekil 3.125. Hançer Detay Görünüm

3.1.26. Katalog No: 26

Katalog No		26
Şekil No		3.126-3.127-3.128
Müze Envanter No		2007/4 (E)
Yer Aldığı Müze		Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Müzedeki Yeri		Depo
Eserin Adı		Hançer
Eserin Türü		Ateşsiz silah/Kesici silah
Müzeye Getiriliş Tarihi		05.11.2007
Müzeye Getiriliş Şekli		Ümit Olyan’dan Hibe
Eserin Tarihi/Dönemi		19.yy
Yapım Tekniği		Dövme, oyma
Yapım Malzemesi		Demir, ahşap, bafun
Bezeme Tekniği		Kalıpla kabartma
Onarım Durumu		Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu		Çalışmaz vaziyettedir. Kabza kısmı mevcut değildir. Namlu korozyon nedeniyle kından ayrılamamaktadır.
Ölçüleri	Kabza	12 cm
	Namlu	36 cm
	Kın	35 cm

Tanım: Hançer, namlu olmak üzere tek parçadan meydana gelmektedir.

Teknik Özellikler: Hançer ciddi bir korozyona uğradığı için kınından ayrılmadığından net bir bilgi verilememektedir. Kabzaya doğru devam eden namlu ucundan namlunun demir malzemeden dövme tekniği ile yapıldığı söylenebilir. Kabza kısmını kavramaya yarayan namlu üzerine monte edilen parça ise günümüzde mevcut değildir. Ahşap kın namlunun başlama noktasından uca doğru iç bükey bir hareketle sivrilerek son bulmaktadır. Kın yüzeyi bafun levhalar ile kaplanmıştır.

Süsleme Özellikleri: Kının baş kısmında üç kuşak bitkisel bezemeleri kınının uç bölgesine kadar geniş bir kuşak içerisinde ki bitkisel bezemeler takip etmektedir.

Tüm yüzeyi kaplayan bitkisel ve geometrik bezemeler kalıpla kabartma tekniğiyle işlenmiştir.

Şekil 3.126. Hançer-Kın Genel Görünüm

Şekil 3.127. Hançer-Kın Çizimi

Şekil 3.128. Kın Detay Görünüm

3.2. Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli Silahlar Kataloğu

3.2.1. Katalog No: 27

Katalog No	27
Şekil No	3.129-3.130-3.131-3.132-3.133-3.134-3.135-3.136-3.137-3.138-3.139
Müze Envanter No	02.01.1981/355
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Çakmaklı tüfek
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	10.02.1981
Müzeye Getiriliş Şekli	Salih Bayraktar'dan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	18.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği	Kakma, yaldızlama
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Kırık halde 3 parçaya bölünmüştür. Metal yüzey üzerinde korozyon görülmektedir. Ahşap kaplamada sökülmeler mevcuttur.
Ölçüleri	Uzunluk 118 cm.

Tanım: Dipçik ve kundak üzerine yerleştirilen namlu ile ateşleme mekanizmasından meydana gelen, ağızdan doldurmalı, tek mermi hazneli, kaval namlulu çakmaklı tüfektir.

Teknik Özellikler: Tüfeğin namlu, ateşleme mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Beşgen formlu dipçik ve ateşleme mekanizmasının olduğu gövde yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Dipçik, namlu ve ateşleme mekanizması üç ayrı parçaya bölünmek kaydıyla kırık haldedir. 87 cm uzunluğundaki namlu sekiz köşeli olup, yiv⁵⁸ lidir. Set adedi dokuzdur. Dipçik tetik

⁵⁸ Yiv: Bir yüzeyin üzerinde çizgi biçiminde olan, sarmal girinti veya çıkıntı. Bknz. Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

mekanizması ile birleşme yerinden kırılmıştır. Tetik mekanizması günümüzde mevcut değildir.

Süsleme Özellikleri: Silahın dipçik⁵⁹ ile ateşleme mekanizması⁶⁰ yüzeyinde kakma tekniğinde yerleştirilmiş sedef ve gümüş levhalar yer almaktadır. Silahın çakmaklı mekanizması ile namlu⁶¹ yüzeyinde ise yaldızlama tekniği kullanılmıştır. Çokgen dipçik gövde üzerinde birbirini takip eden sedef ve gümüş malzemeden stilize güneş motifleri ateşleme mekanizmasının çevresinde de devam ederek tüm gövde yüzeyinde bezeme açısından bir bütünlük oluşturmaktadır. Dipçik yüzeyinde kuşaklar halinde ucu palmet motifi ile sonlanan stilize edilmiş bitkisel motifler yer almaktadır. Dipçiğin orta yerinde süslemelerin olduğu fakat döküldüğü kalan izlerden anlaşılmaktadır. Çakmaklı mekanizmanın üzerinde kıvrık dallar halinde sıralanan stilize edilmiş bitkisel motifler tüm yüzeyi kaplamaktadır. Namlunun çokgen yüzeyindeki rumî ve kıvrık dallarla bezenmiş ucu palmet motifi ile son bulan stilize edilmiş bitkisel motifler, namlu gerisinde ve namlu ucunda⁶² karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Namlunun başlangıç yerindeki bağlantı şeridinin üzerinde Arap harfleri ile damga bulunmakta olup ciddi korozyon nedeniyle günümüzde okunamamaktadır. Tüfeği süsleme programı açısından değerlendirildiğinde çakmaklı silah süsleme geleneğini devam ettirdiğini söyleyebiliriz.

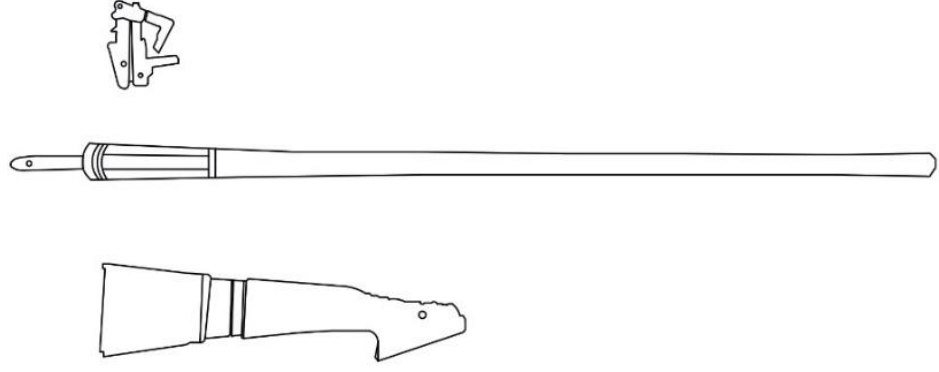
Şekil 3.129-3.130-3.131. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm

⁵⁹ Dipçik: Tüfeklerde namlu gerisinde bulunan bölümdür. Atış sırasında silahın omza dayanmasını sağlar. Tabancalarda ise kabzanın taban bölümüdür. Bknz. Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

⁶⁰ Ateşleme mekanizması: Ateşli silahların işlemlerini sağlayan mekanik bölümdür. Bknz: https://tr.wikipedia.org/wiki/Ate%C5%9Fl%C3%9C_silah

⁶¹ Namlu: Tüfek, tabanca, top vb. ateşli silahların ucunda bulunan boru biçimindeki parçadır. Bknz: Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

⁶² Namlu Ucu: Kundağın bitiminden namlu ağzına kadar olan kısımdır. Bknz: Vedat Güngör, *Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2019, s.321.

Şekil 3.132. 3.133. 3.134. Çakmaklı Tüfek Çizimi

Şekil 3.135. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.136. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.137. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.138. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.139. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

3.2.2. Katalog No: 28

Katalog No	28
Şekil No	3.140-3.141-3.142
Müze Envanter No	2023/112 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Çakmaklı tüfek
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	18.- 19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma, çakma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği	Bezeme Yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz Vaziyettedir. Ateşleme mekanizmasında korozyon, ahşap aksamda yer yer yıpranmalar mevcuttur.
Ölçüleri	Uzunluk 150 cm.

Tanım: Dipçik ve kundak üzerine yerleştirilen namlu ile namlu gerisinde yer alan ateşleme mekanizması ve tetik⁶³ mekanizmasından meydana gelen, tek namlulu, tek tetik- tek horozlu, ağızdan doldurmalı, tek atımlı çakmaklı bir tüfektir.

Teknik Özellikler: Tüfeğin ateşleme ve tetik mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Dipçik, ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve namlu yuvası yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Çakmaklı ateşleme mekanizması ahşap gövdenin içerisine çakma tekniği ile yerleştirilmiştir.

⁶³ Tetik: Genellikle ateşleme mekanizması altında bulunan elle çekildiğinde mekanizmayı harekete geçirerek silahın ateş almasını sağlayan tertibat. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.321.

Çelik malzemeden döküm tekniğinde yapılan uzun silindir namlu kundağa dört metal bilezikle⁶⁴ sabitlenmiştir. Namlu gerisinde ateşleme mekanizmasının üst tarafında hareketli ayarlanabilen gez⁶⁵, namlu ucunda ise arpacık⁶⁶ yer almaktadır. Ateşleme mekanizmasının altında gövdeye oyularak yapılan tetik yuvası⁶⁷ nın içerisinde yer alan ve tüfeğin ateşleme mekanizmasını harekete geçiren tetik kısmı düz çivi şeklindeki olup tetik korkuluğu⁶⁸ içerisinde yer almaktadır. Namlunun ve tetik korkuluğunun altında kayışla taşınması için iki adet gerdane⁶⁹ yer alır. Dipçiğin deforme olan tabanına metal bir aksam eklenerek dipçik sağlamlaştırılmıştır. Yuvarlak tutulan namlunun alt kısmında harbi yuvasına⁷⁰ yer verilmiştir ve çelikten yapılı harbi⁷¹ yuva içerisinde yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Dipçik, kundak⁷², namlu ve ateşleme mekanizması yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru yer almamaktadır. 19. yüzyıl fabrikasyon üretimi olması hasebiyle işlevsellik ön planda tutulmuştur.

Şekil 3.140. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm

⁶⁴ Bilezik: Namluyu kundağa sabitleyen metal bileziklerdir. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.321.

⁶⁵ Gez: Tüfek, tabanca vb. ateşli silahlarda namlunun gerisinde yer alır. Nişan alırken arpacık ve göz ile hedef arasında aynı doğru üzerine getirilen kertik. Bknz. Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

⁶⁶ Arpacık: Tüfek, tabanca vb. ateşli silahlarda namlunun en ileri bölümünde bulunan ve nişan alırken gezle birlikte göz ile hedef arasında aynı çizgi üzerine getirilen küçük çıkıntı. Bknz. Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

⁶⁷ Tetik yuvası: İçinde tetik çubuğu bulunan yuvadır. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.321.

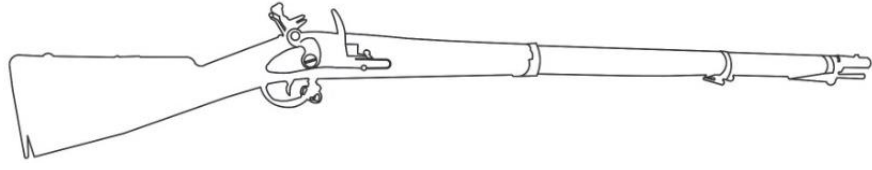
⁶⁸ Tetik korkuluğu: Tetiğin etrafında bulunan metal halkadır. Tetiğin istem dışı basılarak silahın ateş almasını engeller. Bknz: <https://osmanlisavunma.com/blog/11/tabancanın-bolumleri>

⁶⁹ Gerdane: Askı kayışlarının takıldığı halkalardır. Tüfeği taşımak amacıyla kundak, gövde ve dipçik gövdesi üzerinde yer alır. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.322.

⁷⁰ Harbi yuvası: Kundağın altında harbi çubuğunu koymak için açılan yuva. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.322.

⁷¹ Harbi: Atış yapmadan önce veya atış yapıldıktan sonra namluyu atışa hazır hale getirmek için kullanılan ahşap veya demir çubuk. Bknz: Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

⁷² Kundak: Tüfek gibi bazı ateşli silahlarda bunları çeşitli yönlerde çevirmeye yarayan, namlunun altında bulunan ağaç veya metal bölüm. Bknz. Türk Dil Kurumu <https://sozluk.gov.tr/>

Şekil 3.141. Çakmaklı Tüfek Çizimi

Şekil 3.142. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

3.2.3. Katalog No: 29

Katalog No	29
Şekil No	3.143-3.144-3.145-3.146-3.147-3.148
Müze Envanter No	2023/128 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Çakmaklı tüfek
Eserin Türü	Ateşli Silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	Osmanlı 18-19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap, gümüş
Bezeme Tekniği	Kazıma, kakma
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışır Vaziyettedir. Ahşap namlu yuvasının uç kısmı kırıktır. Madeni kısımlarda korozyon görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 148 cm.

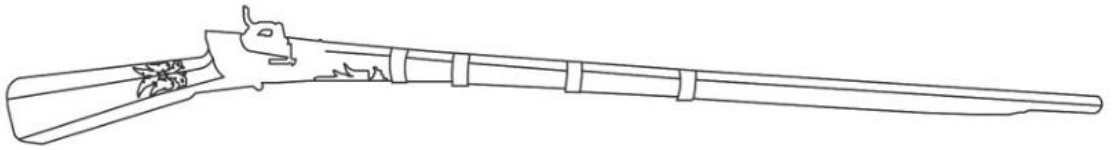
Tanım: Dipçik, namlu ile namlu gerisinde yer alan ateşleme-tetik mekanizmasına sahip, ağızdan doldurmalı, tek mermi hazneli çakmaklı tüfektir.

Teknik Özellikler: Tüfeğin namlu, ateşleme ve tetik mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Beşgen formlu dipçik, ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve namlu yuvası yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Çakmaklı ateşleme mekanizması ahşap gövdenin içerisine yerleştirilmiştir. Ateşleme mekanizmasının hemen altında gövdeye oyularak yerleştirilen tetik yuvasının içerisinde tüfeğin ateşleme mekanizmasını harekete geçiren tetik kısmı damla şeklinde olup tetik korkuluğu bulunmamaktadır. İçten ve dıştan çokgen formlu namlu ahşap kundağa dört madeni bilezik ile bağlanarak oturtulmuştur beşincisinin yeri bellidir fakat günümüzde yerinde değildir. Tetik mekanizmasının yanında ve namlunun orta yerinde altta kalacak şekilde iki adet madeni gerdane yer almakta olup askı kayışı günümüzde bulunmamaktadır.

Süsleme Özellikleri: Dipçik, tetik yuvası ve ateşleme mekanizmasının yer aldığı gövde yüzeyinde kakma tekniğinde yerleştirilen gümüş plakalar kazıma tekniğinde işlenmiştir. Namluyu kundağa bağlayan gümüş bilezikler üzerinde ise kazıma tekniği uygulanmıştır. Dipçik yüzeyinde birbirinin tekrarı olarak devam eden bitkisel tarzda süslemelerin üzerinde stilize güneş ve yıldız motifleri plakalar halinde yerleştirilmiştir. Bu bezemelerin üzerinde uç kısmı palmet motifi ile son bulan püskül şekilli stilize edilmiş bitkisel motifler dipçik yüzeyinde karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Dipçiğin her iki yüzeyinde ve tetik mekanizmasının namlu ile bitiş yerinde olmak üzere toplam üç adet çift başlı kartal bezemesi tüfeğe ayırt edici bir özellik katmaktadır. Çakmaklı mekanizmanın bulunduğu gövdenin sağında ve solunda gümüş plakalar üzerinde kenger yaprağı formunda bitkisel bezemeler yer almaktadır. Ahşap kundak üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Namluyu kundağa bağlayan gümüş bilezikler üzerinde düz ve kavisli çizgisel formlar yer alır. Süsleme programı açısından çakmaklı silah süsleme geleneğini devam ettirdiğini söyleyebiliriz.

Şekil 3.143. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.144. Çakmaklı Tüfek Çizimi

Şekil 3.145. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.146. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.147. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.148. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

3.2.4. Katalog No: 30

Katalog No	30
Şekil No	3.149-3.150-3.151-3.152-3.153-3.154-3.155-3.156-3.157
Müze Envanter No	2023/129 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Çakmaklı tüfek
Eserin Türü	Ateşsiz silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	20.yy
Yapım Tekniği	Döküm
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği	Kazıma, kakma, yaldızlama
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Dipçiğin alt kısmındaki ahşap parça ana gövdeden kırılarak ayrılmıştır. Yüzeyinde ki kaplama mevcut değildir. Namlu yuvasının uç kısmı kırıktır.
Ölçüleri	Uzunluk 172 cm.

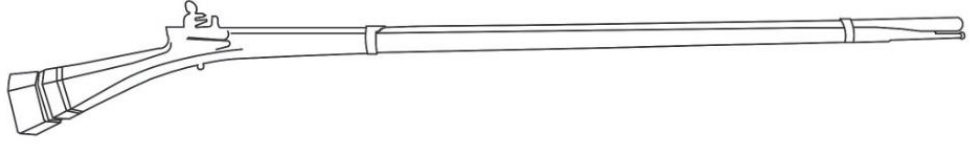
Tanım: Dipçik, namlu ile ateşleme-tetik mekanizmasından oluşan ağızdan doldurulmalı tek mermi hazneli çakmaklı bir tüfektir.

Teknik Özellikler: Tüfeğin namlu, ateşleme ve tetik mekanizması demirden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve beşgen formlu dipçik yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. İki ayrı ahşap parçadan oluşan dipçik oyma tekniğinde yapılmıştır. Dipçiğin alt kısmındaki ahşap parça ana gövdeden kırılarak ayrılmıştır. Çakmağı kurma mekanizması halka şeklindedir. İçten ve dıştan sekizgen olarak tasarlanmış namlu, namlu yuvasına iki adet madeni bilezik ile oturtulmuştur. Tetiği damla şeklinde olup tetik korkuluğu bulunmamaktadır. Ahşap namlu yuvasının uç kısmı kırık olup çelikten harbi ahşap namlu yuvası altında yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Dipçik, tetik yuvası ve ateşleme mekanizmasının olduğu gövde yüzeyine gümüş ve sedef plakalar kakma tekniğinde yerleştirilmiştir. Namlunun çokgen gövde üzerinde yaldızlama tekniği, namluyu kundağa bağlayan gümüş bilezikler üzerinde ise kazıma tekniği uygulanmıştır. Dipçiğin yüzeyinde ki kaplama günümüzde dökülmüştür. Dipçik yüzeyinde kuşaklar halinde ve yer yer serpme sedef plakalar yüzeyi yıldız motifle işlenmiştir. Tetik yuvası etrafında ve ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilmiş gümüş plaka üzerinde bitkisel bezemeler geometrik formda görülmektedir. Namlu gerisinde⁷³ ve namlu ucunda yüzeyde kıvrık dalların uçları palmet motifi ile bezelidir. Bu süsleme programı tüfeğe ayırt edici bir özellik sağlamaktadır. Namluyu kundağa bağlayan maden bileziklerin tüm yüzeyini kaplayan bitkisel bezemeler yer alır. Süsleme programı açısından çakmalı silah süsleme geleneğini devam ettirmektedir.

Şekil 3.149. Çakmaklı Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.150. Çakmaklı Tüfek Çizimi

Şekil 3.151. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

⁷³ Namlu gerisi: Namlunun gerisinde namlunun boyuna göre 10-20 cm. arasında değişiklik gösteren bölümdür. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.321.

Şekil 3.152. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.153. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.154. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.155. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.156. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.157. Çakmaklı Tüfek Detay Görünüm

3.2.5. Katalog No: 31

Katalog No	31
Şekil No	3.158-3.159-3.160-3.161-3.162
Müze Envanter No	2023/120 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Kapsüllü tüfek
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesi'nden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap, deri
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Ateşleme-tetik mekanizması paslı haldedir. Ahşap aksamı oldukça yıpranmıştır.
Ölçüleri	Uzunluk 117 cm.

Tanım: Dipçik, namlu ile ateşleme-tetik mekanizması ve nişangâhtan⁷⁴ meydana gelen, ağızdan doldurmalı, çift namlulu, çift tetikli ve çift horozlu⁷⁵, tek atımlı kapsüllü tipte tüfektir. Bu tip tüfekler ağız kısmından dolan ve tetiğin çekilmesiyle horozun ecza yuvasını⁷⁶ darp etmesiyle patlayan tüfeklerdir.

Teknik Özellikler: Tüfeğin namlu, ateşleme ve tetik mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Dipçik, ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve namlu yuvası yekpare ahşaptan oyma tekniğinde

⁷⁴ Nişangâh: Ateşli silahlarda hedefin uzaklığına ve bulunduğu yerin yüksekliğini belirlemeye yarayan kettiktir. Silahı hedefe doğrultmaya yardımcı olur. Bknz: Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>

⁷⁵ Horoz: Ateşli silahlarda çakmak taşına vurmaya yarayan metal parçadır. Bknz: Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>

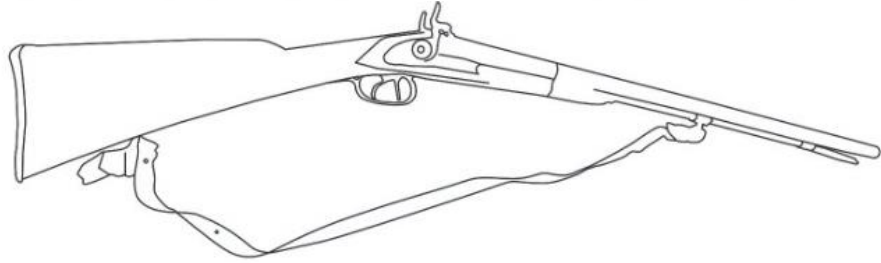
⁷⁶ Ecza yuvası: İçerisine kapsül veya ecza konulan bölümdür. Tetik çekildikten sonra horozun bu kısma düşmesi ile ecza ateş alır ve falya deliği vasıtası ile kapsül içerine yerleştirilen baruta yönlendirerek silahın ateş almasını sağlar. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.324.

yapılmıştır. Yan yana yer alan iki namlu silindir formludur. Namlu altında yer alan ahşap harbi çubuğunun yarısı yuvanın içerisinde diğer yarısı açık olarak görülmektedir. Namlu kundağa metal bir bilezik ile bağlanmaktadır. Tüfeğin ateşleme mekanizmasını harekete geçiren tetiklerden biri düz çivi şeklinde, diğeri ise yarım hilal şeklindedir. İki tetik de çalışır vaziyettedir. Tüfeğin taşınması için namlu ve el kundağı altında iki adet metal halka yer almakta olup, deri askı kayışı üzerinde yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Dipçik, kundak ve namlu yüzeyinde herhangi bir tezyinat unsuru yer almamaktadır. 19. yüzyıl seri üretimi olması sebebiyle işlevselliği ön planda tutulmuştur.

Şekil 3.158. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.159. Kapsüllü Tüfek Çizimi

Şekil 3.160. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.161. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.162. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

3.2.6. Katalog No: 32

Katalog No	32
Şekil No	3.163-3.164-3.165-3.166-3.167-3.168
Müze Envanter No	2023/130 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü tüfek
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	20.yy
Yapım Tekniği	Döküm
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap, pirinç, demir
Bezeme Tekniği	Kazıma
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz Vaziyettedir. Metal aksamda yer yer korozyon, ahşap aksam da güve görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 133 cm.

Tanım: Dipçik, namlu ile namlu gerisinde yer alan ateşleme-tetik mekanizmasından oluşan ana gövdenin üzerinde nişangâh bulunan ağızdan doldurmalı, tek mermi⁷⁷ hazneli, tek namlulu, tek tetik ve tek horozlu kapsüllü bir tüfektir.

Teknik Özellikler: Dipçik ve gövde kısmı yekpare koyu renkli ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Ateşleme mekanizması ve uzun silindir namlusu çelik malzemeden döküm tekniğinde, tetik mekanizması pirinç malzemeden imal edilmiştir. Çakmaklı ateşleme mekanizması ahşap gövdenin içerisine çakma tekniğiyle yerleştirilmiştir. Çakmağı kurma mekanizması horoz şeklindedir. Tetiği düz çivi şeklindeki olup tetik korkuluğu bulunmaktadır. İçten ve dıştan sekizgen bir forma sahip olan namlunun ucunda arpacık yer almaktadır. Namlunun altında harbi yuvası yer alır ancak harbi günümüze ulaşmamıştır. Dipçik altında bir gerdane halkası

⁷⁷ Mermi: Ateşli silahlarla atılan patlayıcı ve delici maddedir. Bknz: <https://sozluk.gov.tr/>

mevcuttur. Dipçiğin alt tabanına pirinç bir aksam eklenerek dipçik sağlamlaştırılmıştır.

Süsleme Özellikleri: Ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilmiş pirinç plakanın dipçiğe doğru devam eden kısmı günümüzde yoktur. Bu pirinç plakanın sağlam kalan yüzeyi üzerinde kazıma tekniğinde stilize edilmiş palmet, rumi motifler yer almaktadır. Dipçiğin alt tabanına yerleştirilmiş pirinç plakanın üzerinde kazıma tekniğinde işlenmiş stilize edilmiş palmet, rumi ve çiçek motiflerinden oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Namlu gövdesi⁷⁸ sadedir.

Şekil 3.163. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.164. Kapsüllü Tüfek Çizimi

Şekil 3.165. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

⁷⁸ Namlu gövdesi: Namlu gerisinden başlayıp kundağın bitimine kadar olan kısımdır. Bknz: Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.321.

Şekil 3.166. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.167. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.168. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

3.2.7. Katalog No: 33

Katalog No	33
Şekil No	3.169-3.170-3.171-3.172
Müze Envanter No	2023/132 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü tüfek (Karabina)
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	Osmanlı 18-19.yy
Yapım Tekniği	Döküm
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap, pirinç
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Tüfekte yıpranmalar söz konusu olup metal aksamda korozyonlar mevcuttur.
Ölçüleri	Uzunluk 100 cm.

Tanım: Dipçik, namlu ile namlu gerisinde yer alan ateşleme-tetik mekanizmasından oluşan, ağızdan doldurulmalı, tek mermi hazneli, tek namlulu, tek tetik ve tek horozlu kapsüllü tipte bir karabina⁷⁹ tüfektir.

Teknik Özellikler: Namlu ve ateşleme-tetik mekanizması çelikten döküm tekniğiyle imal edilmiştir. Dipçik ile kundak ahşap malzemeden yekpare siyah renkli ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Tetik, tetik korkuluğu ve harbi çubuğu pirinçtendir. Ahşap kundağa oturtulan geniş ağızlı boru şeklindeki namlu başlangıçta sekizgen bir yapıya sahipken ortaya doğru köşeler yumuşayarak yuvarlak bir form alır ve namlu ucu top namlusu formunda sonlanır. Namlu gerisinde ateşleme mekanizmasının üst tarafında gez yer almaktadır.

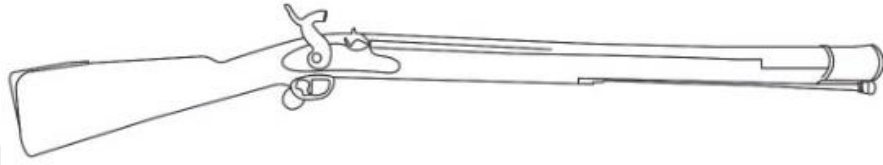
⁷⁹ Karabina: Namlusu genellikle yivli, kısa ve hafif bir tüfek. Bknz: <https://sozluk.gov.tr/>

Dipçiğin tabanına metal bir aksam eklenerek dipçik sağlamlaştırılmıştır. Namlu gerisinde yer alan ateşleme tertibatı eksiksizdir. Tetik yuvası içerisinde yer alan tetik düz çivi şeklindedir. Tetik korkuluğu yarım daire formundadır. Namlunun altında yer alan harbi çubuğunun ucu ateşleme mekanizması yönünde ok şeklinde sonlanmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Dipçik, namlu gövde yüzeyi sadedir. 19. yüzyıl fabrikasyon ürünüdür. Seri üretim olması sebebiyle işlevsellik ön planda tutulmuştur.

Şekil 3.169. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.170. Kapsüllü Tüfek Çizimi

Şekil 3.171. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

Şekil 3.172. Kapsüllü Tüfek Detay Görünüm

3.2.8. Katalog No: 34

Katalog No	34
Şekil No	3.173-3.174-3.175
Müze Envanter No	2023/133 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü tüfek
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.10.2023
Müzeye Getiriliş Şekli	Milas Müzesinden devir
Eserin Tarihi/Dönemi	Osmanlı 19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap, demir, deri
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Ahşap yüzeyinde yıpranmalar, metal aksamda korozyon mevcuttur.
Ölçüleri	Uzunluk 127 cm.

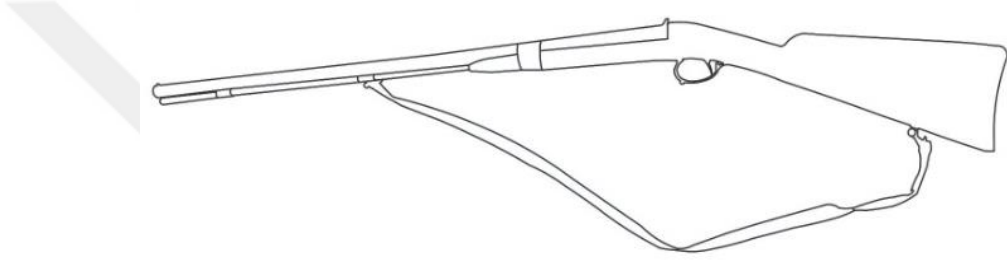
Tanım: Dipçik ve kundak üzerine yerleştirilen namlu ile namlu gerisinde yer alan tetik tertibatından meydana gelen, ağızdan doldurmalı, tek mermi hazneli kapsüllü tüfektir.

Teknik Özellikler: Namlu, ateşleme-tetik mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğiyle imal edilmiştir. Dipçik, namlu kundağı ve harbi çubuğu yekpare koyu renkli ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Tüfeğin uzun silindir namlusu ahşap kundağa metal geniş bir bilezik ile sabitlenmiştir. Tetik sistemi günümüz modern silah tetik mekanizmalarıyla benzerlik göstermektedir. Namlu gerisinde ateşleme mekanizmasının üst tarafında gez ve namlu ucunda arpacık yer almaktadır. Namlu kundağa demir bilezikle sabitlenmiştir. Kundak ve dipçik üzerinde yer alan gerdane yuvalarında tüfeğin taşınması için iki adet metal halkaya yer verilmiş olup deri kayış tüfeğin üzerinde yer almaktadır. Namlunun altında harbi çubuğu yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Silahın tüm yüzeyi tezyinat açısından sadedir. 19. yüzyıl fabrikasyon seri üretimi olması sebebiyle işlevsellik ön planda tutulmuştur.

Şekil 3.173. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm

Şekil 3.174. Kapsüllü Tüfek Çizimi

Şekil 3.175. Kapsüllü Tüfek Genel Görünüm

3.2.9. Katalog No: 35

Katalog No	35
Şekil No	3.176-3.177-3.178-3.179-3.180-3.181
Müze Envanter No	02.05.1976/121
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Çakmaklı tabanca
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	14.01.1976
Müzeye Getiriliş Şekli	Bekir Geçer'den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	18- 19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Demir, ahşap, gümüş, pirinç
Bezeme Tekniği	Kazıma, kakma, kalıpla kabartma, ajur
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz Vaziyettedir. Tetiğin uç kısmı kırıktır. Madeni yüzeylerde korozyon, ahşap kısımlarda çatlak ve çizikler vardır.
Ölçüleri	Uzunluk 41 cm.

Tanım: Kundak üzerine yerleştirilmiş namlu ve namlu gerisinde yer alan ateşleme-tetik mekanizması ve nişangâhtan meydana gelen, ağızdan doldurmalı tek mermi hazneli ve tek atışlı piştov⁸⁰ diye tabir edilen çakmaklı tabancadır.

Teknik Özellikler: Ateşleme mekanizması ve namlusu demir malzemen döküm tekniğinde imal edilmiştir. Kabza, ateşleme mekanizmasının olduğu gövde ve namlu kundağı yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Tetik, tetik korkuluğu pirinç malzemedir. Horozu çakmak taşlı biçimlidir. Kundağa yerleştirilen uzun namlu, daire formunda olup ağız kısmı sade tutulmuştur. Kabza dipçik muhafazası gümüş malzeme kullanılarak yapılmış olup topuz şeklini alarak, kabza sağlamlaştırılmıştır. Kundağın

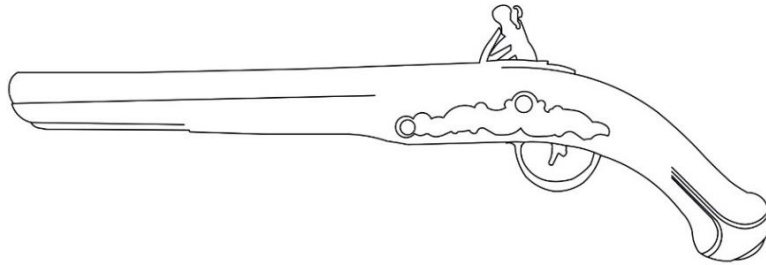
⁸⁰ Piştov: Osmanlı ordusunda bir süre kullanılan, paçavrayla sıkıştırılmış barutu horozunda bulunan çakmak taşı ile ateşleyip kurşun bilyeyi atan, kısa namlulu, tek atış yapabilen bir tabanca türü. Bknz: Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>

alt kısmında tetik mekanizmasına doğru yönelen mızrak ucu formunda tasarlanmış harbi yuvasında pirinç malzemeden harbi ucu yer almaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kabza dipçığıne gümüş malzemeden topuz şeklinde bir kaplama yapılmıştır. Bu kaplamanın üzerinde kazıma tekniğinde işlenmiş kıvrık dallarla oluşan bitkisel motifler yer almakta olup günümüzde silik haldedir. Kabzanın dışa bakan sırt bölümünde gümüş plaka kakma tekniğinde yerleştirilmiştir. Bu plaka üzerinde rumi ve ucu palmet motifi ile son bulan bitkisel bezemeler ajur tekniğinden işlenmiştir. Ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilmiş pirinç plaka yüzeyinde kalıpla kabartma tekniğinde işlenmiş ve yüzeyinde kazıma tekniğinde bitkisel süsleme kuşağı yer almaktadır. Namlu kundağı altında yer alan harbi ucu kazıma tekniğinde işlenmiştir. Tetik korkuluğu ve tetik yuvası kazıma tekniğinde çizgisel formda işlenmiştir. Namlu gövdesi yüzeyinde herhangi bir bezeme yer almamaktadır.

Şekil 3.176. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.177. Çakmaklı Tabanca Çizimi

Şekil 3.178. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.179. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm

Şekil 3.180. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm

Şekil 3.181. Çakmaklı Tabanca Detay Görünüm

3.2.10. Katalog No: 36

Katalog No	36
Şekil No	3.182-3.183-3.184
Müze Envanter No	03.01.1992
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Depo
Eserin Adı	Çakmaklı tabanca
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	02.10.1992
Müzeye Getiriliş Şekli	Yaşar Bursa'dan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	20.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Demir, ahşap, pirinç
Bezeme Tekniği	Kazıma, kakma, kalıpla kabartma
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Sağlam. Madeni aksanda paslanmalar mevcuttur.
Ölçüleri	Uzunluk 43 cm

Tanım: Namlu, çakmaklı ateşleme mekanizması, tetik ve nişangâhtan meydana gelen, ağızdan doldurmalı tek mermi hazneli çakmaklı tabancadır. Teberli⁸¹ bir tabancadır.

Teknik Özellikler: Namlu, ateşleme ve tetik mekanizması demirden döküm tekniği ile imal edilmiştir. Kabza, ateşleme mekanizmasının olduğu gövde ve namlu kundağı yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Kabza dipçiğinde bulunan teberli kısmı pirinç malzemeden imal edilmiştir. Ateşleme tertibatı çakmak taşlıdır. Namlu yatısı boru şeklindedir. Tetik ve tetik korkuluğu pirinç malzemeden yapılı tetik mekanizması 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı tetik tertibatı özelliğini yansıtmaktadır.

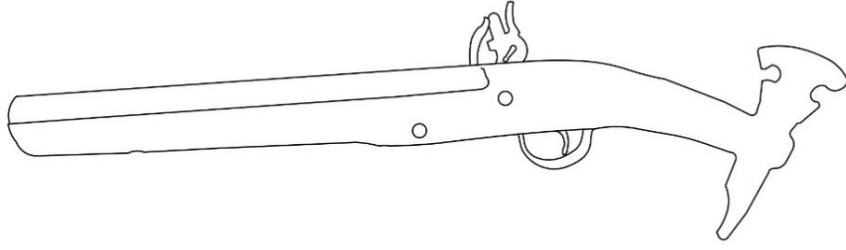
Süsleme Özellikleri: Kabza tabanına yerleştirilmiş pirinç teberin yüzeyi kazıma tekniğinde bitkisel bezeme ile işlenmiştir. Kabza sırtında metal tel ile işlenmiş kıvrık dallı bitkisel motifler kakma tekniğinde uygulanmıştır. Aynı uygulama namlu

⁸¹ Teber: Tabancalarda kabza kısmının arkasına takılmış ay şeklinde bir baltadır. <https://www.semazen.net/teber/>

kundağının her iki yüzeyinde de yer alarak kontrast bir gövde meydana getirmiştir. Ateşleme mekanizmasının ters istikametine yer alan pirinç plaka yüzeyi kalıpla kabartma tekniğinde işlenmiştir. Plaka üzerinde bitkisel bezemelerin izleri görülmekte olup günümüzde metal plaka kısmen dökülmüştür.

Şekil 3.182. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.183. Çakmaklı Tabanca Çizimi

Şekil 3.184. Çakmaklı Tabanca Genel Görünüm

3.2.11. Katalog No: 37

Katalog No	37
Şekil No	3.185-3.186
Müze Envanter No	01.03.1974/42
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü toplu tabanca
Eserin Türü	Ateşli Silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	03.01.1974
Müzeye Getiriliş Şekli	Harutyan Artun'dan satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, ahşap
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Horoz ve tetiği kırıktır. Namlu ve gövdede korozyon mevcuttur. Kabza üzerinde yıpranmalar görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 31 cm.

Tanım: Namlu, ateşleme mekanizması, altı adet mermi haznesi ve tetik tertibatından meydana gelen, geriden doldurulmalı, iğneli, yivli mekanizmaya sahip toplu tabancadır.⁸²

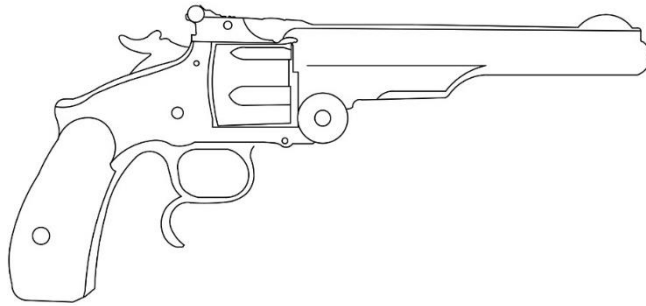
⁸² Toplu tabanca: Tabanca gövdesinde tambur biçiminde tasarlanmış kendi ekseninde dönen bir mermi yuvası yer alır. Bu tambur üzerinde eşit şekilde yer alan mermi yatakları 5 ila 8 arasında değişiklik gösterir. Silahın toplusu gövde üzerindeki kilit sistemi bir mandal vasıtası ile yana devrilmek suretiyle açılır. Tambur yuvasına mermiler teker teker yerleştirilir. Gövde altında yer alan tetik mekanizması horozu harekete geçirir, horoz düştüğünde iğne mermi kovanına çarpar ve silah ateş alır. Tetik her çekildiğinde toplu mekanizma döner ve silah tekrar atışa hazır hale gelir. Genellikle 6 mermi yatağı olduğu için bu toplu tabancalara halk arasında altıpatlar ismi verilmiştir. Bknz: Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s. 18

Teknik Özellikler: Namlu, ateşleme tertibatı ve toplu mermi yuvası çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Kabza kaplamasını oluşturan iki adet ahşap plaka oyma tekniğinde yapılmış olup karşılıklı olacak şekilde metal vidalar ile kabza demirine sabitlenmiştir. Kabza dipçığı demir malzemeden imal edilmiştir. Namlu üstten kırmalı olarak tasarlanmıştır. Namlu gerisinde altı mermi hazneli tambur yer alır. Gövde üzerinde makaranın arkasında ecza yuvası, onunda gerisinde horoz bulunur. Gövde üzerindeki kilit sistemi vardır. Tetiği saran tetik korkuluğu metal vida ile gövdeye sabitlenmiştir. Tetik korkuluğunda içbükey kavis formunda parmaklık yer almaktadır. Ayrıca namlu üzerine geçmeli şekilde yerleştirilmiş arpacık bulunmaktadır. Kabza dipçığı altına taşıma halkası eklenmiştir.

Süsleme Özellikleri: Kabza ve namlu yüzeyi tezyinat açısından sadedir. 19. yüzyıl seri üretim silah form ve özelliklerini yansıtır.

Şekil 3.185. Toplu Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.186. Toplu Tabanca Çizimi

3.2.12. Katalog No: 38

Katalog No	38
Şekil No	3.187-3.188-3.189-3.190-3.191
Müze Envanter No	03.01.1979/249
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü toplu tabanca
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli	Dursun Er'den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, kemik
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz Vaziyettedir. Namlu ve gövde yüzeyinde korozyon mevcuttur. Kabzada yıpranmalar görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 23 cm.

Tanım: Kapsüllü ateşleme mekanizması, makaralı mermi tamburu, nişangâh ve tetik tertibatından meydana gelen, geriden doldurulmalı toplu tabancadır.

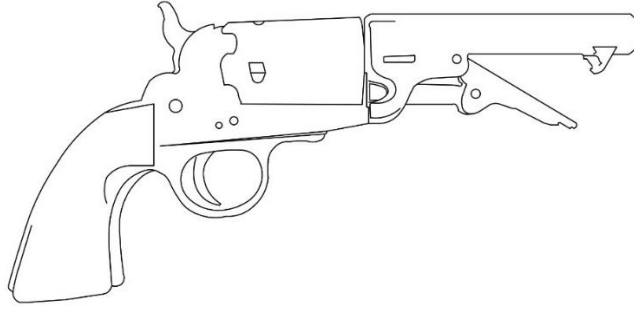
Teknik Özellikler: Sekiz köşeli namlu, ateşleme tertibatı ve toplu mermi yuvası çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Kabza kaplamasını oluşturan iki adet ahşap plaka oyma tekniğinde yapılmış olup karşılıklı olacak şekilde kabza demirine sabitlenmiştir. Namlu gerisinde altı mermi hazneli tambur vardır. Gövde üzerinde ecza yuvası, onunda gerisinde horoz tertibatı yer alır. Tabancanın ateş almasını sağlayan tetik tertibatının altında yer alan tetik korkuluğu metal vida ile gövdeye sabitlenmiştir. Namlu yüzeyinde ve tetik mekanizmasının bulunduğu gövdede silah birleşimini sağlayan küçük vidalar bulunmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Kabza, gövde ve namlu yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru yer almamaktadır. Namlunun üzerinde "AMERİCAN NEWYORK" yazısını

takip eden birbiriyle kesişen ikişer anahtar motifinin ortasında “12451” seri numarası işlenmiştir. Ayrıca topun üzerinde A. XANTHOPOULO ibaresi yer almaktadır. 19. yüzyıl seri üretim silah form ve özelliklerini yansıttığını söyleyebiliriz. Tetik yuvasında beş rakamlı bir sayının varlığı tespit edilmiş olsa da korozyon nedeniyle günümüzde okunamamaktadır.

Şekil 3.187. Toplu Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.188. Toplu Tabanca Çizimi

Şekil 3.189-3.190-3.191. Toplu Tabanca Detay Görünüm

3.2.13. Katalog No: 39

Katalog No	39
Şekil No	3.192-3.193
Müze Envanter No	03.02.1979/250
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü toplu tabanca
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli	Dursun Er'den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, kemik
Bezeme Tekniği	Bezeme yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Sağlamdır. Namlu ile gövde yüzeyinde korozyon mevcuttur. Kabza üzerinde yıpranmalar vardır.
Ölçüleri	Uzunluk 21 cm.

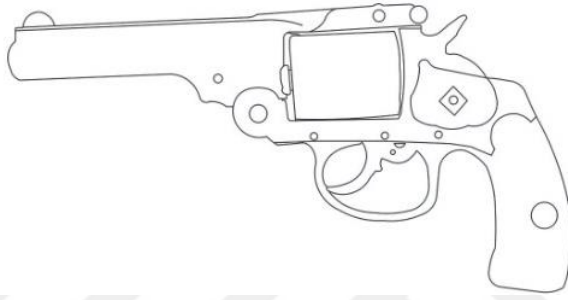
Tanım: Namlu, beş adet mermi haznesi ve ateşleme mekanizması ile tetik tertibatından meydana gelen, geriden doldurmalı, iğneli, yivli toplu tabancadır.

Teknik Özellikler: Namlu, ateşleme tertibatı ve toplu mermi yuvası çelikten döküm tekniğinde imal edilmiştir. Kabza kaplamasını oluşturan iki adet kemik plaka oyma tekniğinde yapılmış olup karşılıklı olacak şekilde metal vidalar ile kabza demirine sabitlenmiştir. Namlu içten dairevi formdadır. Namlu gerisinde mermilerin yerleştirildiği silindirik formda tambur yer alır. Tamburun gerisinde iğneli ateşleme mekanizması bulunur. Namlu ucuna geçmeli arpacık kertiği vardır. Ateşleme mekanizmasının altında tabancanın ateş almasını sağlayan tetik tertibatı yer alır. Tetik etrafında metal vida ile gövdeye sabitlenmiş tetik korkuluğu bulunur.

Süsleme Özellikleri: Gövde yüzeyi sadedir. 19. yüzyıl seri üretim özelliklerini yansıtır. Kabzada kemik kısmını gövdeye monte etmeye yarayan aksam üzerinde "ORİJİNAL-Record" ibaresi yer almaktadır.

Şekil 3.192. Toplu Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.193. Toplu Tabanca Çizimi

3.2.14. Katalog No: 40

Katalog No	40
Şekil No	3.194-3.195-3.196-3.197-3.198
Müze Envanter No	03.03.1979/251
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir salonu
Eserin Adı	Kapsüllü toplu tabanca
Eserin Türü	Ateşli silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	20.01.1979
Müzeye Getiriliş Şekli	Dursun Er'den satın alma
Eserin Tarihi/Dönemi	20.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, kemik
Bezeme Tekniği	Kazıma
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Çalışmaz vaziyettedir. Namlu ve gövde yüzeyinde paslanmalar mevcuttur. Kabza üzerinde yıpranmalar görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 24 cm.

Tanım: Namlu ve namlu gerisinde beş mermi yatağına sahip toplu mekanizma ile iğneli ateşleme mekanizması ve tetik tertibatından meydana gelen toplu tabancadır.

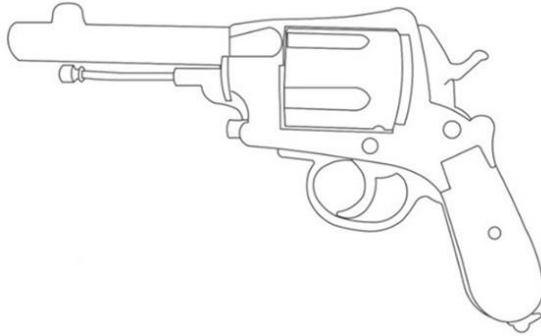
Teknik Özellikler: Namlu ile tamburun yer aldığı tüm gövde dökme çelikten imal edilmiştir. Kabza kaplamasını oluşturan iki adet kemik plaka oyma tekniğinde yapılmış, karşılıklı olacak şekilde metal vidalar ile kabza demirine sabitlenmiştir. Tamburun arkasında ecza yuvası, onunda gerisinde horoz tertibatı yer alır. Silindirik formdaki namlunun iç kısmı yivlidir. Tetiği koruyan tetik korkuluğu metal vida ile gövdeye sabitlenmiştir. Arpacık kertiği namlu ucuna geçmeli şekilde yerleştirilmiştir. Kabza tabanı metal plakayla kaplıdır. Metal plakanın üzerinde taşıma halkası bulunmaktadır.

Süsleme Özellikleri: Tambur yüzeyinde kazıma tekniğinde stilize bitkisel bezemeler yer almaktadır. Kabza ve namlu yüzeyi sadedir. Gövde üzerinde 'EUREKA

REVOLVER PATENT' ibaresi ve hemen altında 20440 ve 084 seri numarası işlendiği görülmektedir. Ayrıca namlu altında "NUOVO MONTENEGRO" ibaresi yer almaktadır. Namlu gerisinde yer alan gövdenin altında belli aralılarla birbirleriyle kesişen üçer anahtar motifi ile gövdenin sağ tarafında iki adet ok motifleri yer almaktadır.

Şekil 3.194. Toplu Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.195. Toplu Tabanca Çizimi

Şekil 3.196. Toplu Tabanca Detay Görünüm

Şekil 3.197. Toplu Tabanca Detay Görünüm

Şekil 3.198. Toplu Tabanca Detay Görünüm

3.2.15. Katalog No: 41

Katalog No	41
Şekil No	3.199-3.200-3.201-3.202
Müze Envanter No	2017/30 (E)
Yer Aldığı Müze	Samsun Müzesi
Müzedeki Yeri	Teşhir Salonu
Eserin Adı	Kapsüllü toplu tabanca
Eserin Türü	Ateşli Silah
Müzeye Getiriliş Tarihi	11.12.2017
Müzeye Getiriliş Şekli	İrfan YAYLA' dan müsadere 100 TL
Eserin Tarihi/Dönemi	19.yy
Yapım Tekniği	Döküm, oyma
Yapım Malzemesi	Çelik, kemik
Bezeme Tekniği	Bezemesi yoktur.
Onarım Durumu	Onarım geçirmemiştir.
Bugünkü Durumu	Sağlam. Namlu ve gövde yüzeyinde korozyon mevcuttur. Kabzada yıpranmalar görülmektedir.
Ölçüleri	Uzunluk 24 cm.

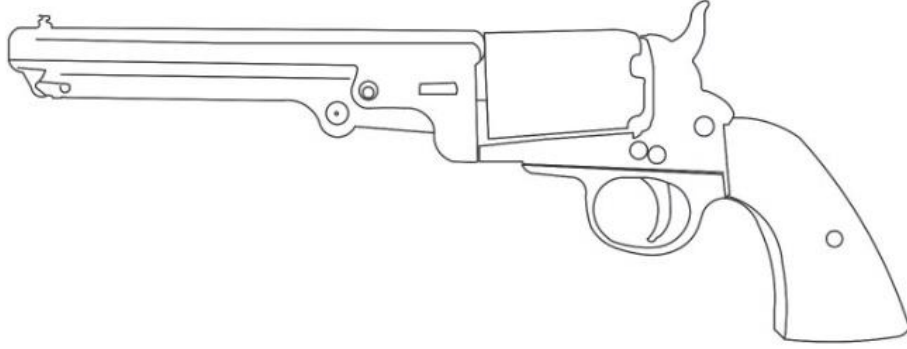
Tanım: Namlu, namlu gerisinde altı mermi yatağına sahip toplu mekanizma, ateşleme mekanizması ve tetik tertibatından meydana gelen geriden doldurmalı toplu tabancadır.

Teknik Özellikler: Namlu, gövde, tetik tertibatı ile ateşleme mekanizması çelikten imal edilmiştir. Kabza kaplamasını oluşturan iki adet kemik plaka oyma tekniğinde yapılmıştır. Bu plakalar metal vidalar ile kabza gövdesine karşılıklı sabitlenmiştir. Tamburun arkasında ecza yuvası, onunda gerisinde horoz tertibatı yer alır. Horozu çalıştırarak tabancanın ateş almasını sağlayan tetik ve tetik etrafında metal vida ile gövdeye sabitlenmiş tetik korkuluğu yer alır. Namlu ucunun üst kısmında arpacık bulunmaktadır. Namlu yüzeyinde ve tetik mekanizmasının bulunduğu gövdede silah birleşimini sağlayan vidalar yer alır.

Süsleme Özellikleri: Tabancanın tüm yüzeyi tezyinat açısından sadedir. Form ve mekanizma yönüyle 19. yüzyıl üretim özelliklerini yansıtır. Tetik mekanizmasının sağ kısmında kazıma tekniğinde 25728 seri numarası işlendiği görülmektedir.

Şekil 3.199. Toplu Tabanca Genel Görünüm

Şekil 3.200. Toplu Tabanca Çizimi

Şekil 3.201-3.202. Toplu Tabanca Detay Görünüm

4. KARŞILAŞTIRMA ve DEĞERLENDİRME

Bu bölümde eserler yapım malzemesi, yapım tekniği, süsleme tekniği ile bezeme açısından değerlendirilmiştir. Kullanılan teknikler ile ilgili bilgiler verilmekle beraber katalogda yer alan eserlerde kullanılan teknikler katalog numarası belirtilerek verilmiştir. Ayrıca eserler türleri, müzeye getiriliş tarihleri, müzeye getiriliş yöntemleri, müzedeki yeri ve restorasyon analizi, eserlerin müzedeki yerleri açısından her bir eser değerlendirilmiştir ve bu değerlendirmeler birer tablo halinde sunulmuştur. Çalışmamız kapsamında değerlendirilen Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait ateşli ve ateşsiz silahlar Erzurum, Kırıkkale, Karaman, Konya, Van ve Kars müzelerinde bulunan ateşli ve ateşsiz silahlarla yapım malzemesi, yapım tekniği ve süsleme programı açısından karşılaştırılmıştır.

4.1. Yapım Malzemeleri

Yaşamın birçok alanında kullanılan madenler doğada ham haliyle bulunduğu gibi ham maddenin işlenmesiyle elde edilir.⁸³ İlk çağlardan günümüze kadar insanlık tarihinde rol oynayan madenler uygarlık tarihi açısından da önemli bir yere sahiptir.⁸⁴ Osmanlı Dönemi'nde maden alanlarını ele geçirmek silah yapımı için büyük önem taşımaktaydı.⁸⁵ Osmanlıda ateşli ve ateşsiz silah yapımında başlıca demir-çelik, bakır ve kalay gibi madenler kullanılırken bu silahların ve teçhizatın süslemelerinde altın, gümüş, pirinç ve kıymetli taşlar kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı silahlarının yapımında kullanılan demir, bakır, altın, gümüş genellikle Anadolu ve Balkanlardan; barut yapımında kullanılan güherçile, kükürt ve kömür ile mermi yapımında kullanılan kurşun Anadolu, Kafkaslar, Ortadoğu ve Balkanlardaki temin edildiği bilinmektedir.⁸⁶

⁸³ Ülker Enginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978, s.7.

⁸⁴ Hamza Aktan "Maden" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi C.32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, s.307.

⁸⁵ Mustafa Altunbay, "Klasik Dönemde Osmanlı'da Madencilik" *Türkler*, C.10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.791.

⁸⁶ Tülin Çoruhlu, *Osmanlı Koruyucu Silahlarında Süsleme ve Teknikler (Askeri Müzeden Örnekler ile)*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1995, s.14.

4.1.1. Ahşap

Katalogda yer alan silahların ana yapım malzemesi demir-çelik ve ahşaptır. Ateşsiz silahların kın bölümü ise genellikle ahşap ve metalden, kabzalar ahşap ya da kemiktendir. Tüfek ve tabancanın ateşleme-tetik mekanizması ile namlu yapımında ana malzemenin çelikten; dipçik, kabza, gövde ve namlu kundağının ahşap malzemeden imal edilmiştir. (Bknz: Tablo 2. Yapım Malzemesi Açısından Değerlendirmesi.)

Katalogda 2, 7, 12 ve 14 numara ile yer alan silahların kabza ve kınında; 3, 23, 25 ve 37 numarada yer alan silahlarda sadece kabzasında; 8, 10, 13, 17, 19, 24 ve 26 numarada yer alan silahlarda sadece kında; 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35 ve 36 numarada yer alan silahlarda ise kabza, gövde ile el- namlu kundağında ahşap malzeme kullanılmıştır.

4.1.2. Demir-Çelik

İnsanlık tarihinde savaş malzemesi olarak demir en yaygın olarak kullanılan madenlerden biridir. Demirin dayanıklılığı silahın işlevselliğini ve ekonomik ömrünü uzatması açısından silah yapımında sıkça kullanılmıştır. Ateşsiz silahlarda namlu ile balçak bölümleri; ateşli silahlarda ise tetik ve ateşleme mekanizması ile namlu bölümleri demir malzemeden yapılmıştır.

Katalogda 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 38, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40 ve 41’de yer alan silahların namluları çelik malzemeden; 10, 26, 35 ve 36’ da yer alan silahların namluları ise demir malzemeden imal edilmiştir.

Ayrıca, katalogda 2 ‘deki silahın kında ki bileziklerde, katalog 4 ‘deki silahın kın ve kın üzerindeki bileziklerde, katalog 22 ‘deki silahın kın üzerinde yer alan bileziklerde, katalog 23 ‘teki silahın kın muhafazasında, katalog 32 ve 34 ‘deki silahın namlu üzerindeki bileziklerde, katalog 35’teki silahın namlu ve ateşleme mekanizması demirden imal edilmiştir.

4.1.3. Gümüş

Gümüş, doğada hem doğal maden hem de cevher olarak çok eskiden beri bilinir. Kendine has rengi ve kolay işlenmesi ile dekoratif alanlarda tercih edilmiştir.⁸⁷ Ateşli ve ateşsiz silahlarda kabza, dipçik ve namlu yüzeyinde görülmektedir.

Katalog da 17, 19, 20 ve 24’de yer alan silahın kın ve kabza kaplamasında; katalog 5, 18 ve 23 ‘de yer alan silahın kabza kaplamalarında, katalog 29’da yer alan silahın tüm bezeme plakalarında, katalog 35’te yer alan silahın dipçik altlığında gümüş malzeme kullanılmıştır.

4.1.4. Pirinç

Pirinç; bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkli alaşıma verilen isimdir.⁸⁸ Kolay şekil alması nedeniyle silah yapımında tercih edilmiştir. Ateşsiz silahlarda kabzada yer alan kabarlarda, kın ucu muhafazalarda, balçak bölümlerinde tercih edilirken, ateşli silahlarda ise kabza topuzlarında, bileziklerde, tetik ve tetik korkuluklarında kullanılmıştır. Ayrıca gövde üzerinde plakalar halinde yerleştirilerek tezeyinat için alan oluşturmuştur.

Katalog 4 ve 5’ te yer alan silahın kabzasında; katalog 5 ve 10 ‘da yer alan silahın kın ve kın ucunda, katalog 24’de yer alan silahın balçağında, katalog 32’de yer alan silahın dipçik altlığı ve tetik mekanizmasında, katalog 33’te yer alan silahın harbi ucunda, katalog 35 ‘te yer alan silahın tetik mekanizması ve harbi ucunda, katalog 36’da yer alan silahın dipçik altlığında pirinç malzeme kullanılmıştır.

4.1.5. Kemik

Kolay elde edilebilirliği ve işlenmesinin rahatlığı nedeniyle tercih edilmektedir. Ateşsiz silahlarda ve özellikle tabancalarda kabza ve kabza kaplamasında kullanıldığını görülmektedir.

⁸⁷ “Gümüş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s.270-271.

⁸⁸ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim: 07.05.2025

Katalog da 1, 6, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 38, 39, 40 ve 41' de yer alan ateşli ve ateşsiz silahların kabzalarında kemik malzeme kullanılmıştır.

4.2. Yapım Teknikleri

Osmanlı Döneminde ateşli ve ateşsiz silah yapımında; dövme ve döküm tekniğinin uygulandığı bilinmektedir.⁸⁹ Eserlerin yapım tekniği açısından değerlendirildiğinde katalogda yer alan ateşli ve ateşsiz silahların yapımında dövme ve döküm tekniği uygulandığı görülmektedir. Katalogda yer alan tüm ateşsiz silahlar dövme tekniğinde, tüm ateşli silahlarda ise döküm tekniği kullanılmıştır.

Ateşsiz silahların namluları dövme tekniği, kabza kısmının ahşap veya kemik olması hasebiyle oyma tekniği kullanılmıştır. Ateşli silahların namlu kısmının döküm tekniği ile; dipçik, el kundağının yer aldığı gövde kısmının ise oyma tekniği ile imal edildiği görülmektedir. (Bknz: Tablo 3. Yapım Tekniği Açısından Değerlendirmesi.)

4.2.1. Dövme Tekniği

Doğal madenlerin şekil verilmesinde kullanılan en eski teknik dövme tekniğidir. Bu teknikte madeni plaka dövülerek şekillendirildiğinden bu ad ile bilinir.⁹⁰ Fırında ısıtılan maden dayanıklı bir ağaç tomruğu üstünde çekiçlerle dövülerek levha haline getirilir. Bu levhalara örs ve çekiçe istenilen şekil verilir.⁹¹

Dövme tekniği ile yapılan silahlar ustanın mesleki yeterliliği ve kabiliyeti ile form kazanır. Bu nedenle dövme tekniği ile yapılan silahlarda belli bir standart aranmaz. Dövme tekniğinde çökertme ve yükseltme olmak üzere iki temel yöntem vardır. Çökertme usulü madeni plakanın kütük üzerinde çekiçe iç kısmından dövülerek şekil verildiği usulüdür.

Yükseltme yöntemi daha ziyade köşeli ve sivri formlar elde etmek için tercih edilir. Çökertme yönteminin aksine dıştan çekiçleme sureti ile istenilen form elde

⁸⁹ Seçil Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005, s.15.

⁹⁰ Oktay Basak, *Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesinde bulunan Türk İslam Dönemine ait Bir Gurup Madeni Eser*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van 2004, s.33.

⁹¹ Seçil Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Genel Türk Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2005, s.15, 16.

edilir.⁹² Yükseltme usulü ile keskin profiller elde edilirken, çökertme yönteminde ise daha yumuşak geçişli profiller elde edilir.⁹³

4.2.2. Döküm Tekniği

Bu teknikte öncelikle maden yüksek ısıya maruz bırakılarak eritilir. Eritilen maden üretilecek malzemenin şekline göre hazırlanan kalıplara dökülür. Bu döküm işlemi tekniğe adını vermektedir.⁹⁴ Döküm tekniği dövme tekniğine göre ihtiyaç duyulan silahı daha kısa sürede yapılmasını sağlaması nedeniyle⁹⁵ ateşli silahlarda özellikle top yapımında, tüfek ve tabanca namluları ile ateşleme mekanizmaları ile ateşsiz silahlarda namlu yapımında döküm tekniği kullanılmıştır.⁹⁶

4.2.3. Oyma Tekniği

Ahşabın ya da kemiğin kullanıldığı yüzeylerde uygulanan teknik genellikle oyma tekniğidir. Bu teknik yapım tekniği olmakla beraber süsleme tekniği olarak da kullanılmaktadır. Ateşsiz silahlarda ahşap genellikle kınlarda yapım malzemesi olarak karşımıza çıkmakta iken kemik daha ziyade kabzalarda kullanılmaktadır. Bu iki malzeme oyma tekniğinde form kazanırken yine aynı teknikle süsleme amaçlı kullanılmıştır. Ateşli silahların kabza, dipçik ve namlu yuvasında kullanılan ahşap malzeme oyma tekniği ile form kazandırılmıştır.

4.3. Süsleme Teknikleri

Yapımı tamamlanan silahın süslemesinde tercih edilecek maden ve değerli taşlar silah sahibinin toplumsal statüsü, ekonomik gücü ile silahın formuna ve kullanım amacına uygunluğuna göre belirlenmektedir. Osmanlı Dönemi'nde ateşli ve ateşsiz silahlar üzerinde en çok kazıma, kabartma, kalıpla kabartma, delik-işi (ajur), telkâri

⁹² Emine Karpuz, “Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri”, *Türkler Ansiklopedisi* C.12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.426.

⁹³ Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)*, s.18-21.

⁹⁴ Jale Özlem Oktay, Orta ve İç Asya'da VI-IX. Yüzyıllar Arası Maden Sanatı (Göktürk Devri), (Yayınlanmış Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Programı, İstanbul 2013, 66.

⁹⁵ Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)* s.19-22.

⁹⁶ Çötelioglu, *Askeri Müze: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Ateşli Silahlar Kataloğu*, s.18.

(filigre), kakma, savatlama (niello) ve altın sıvama (tombak) tekniklerin kullanıldığı bilinmektedir.⁹⁷

Katalogda yer alan eserler üzerinde kazıma, kabartma, kalıpla kabartma, telkâri, kakma, savatlama ve yaldızlama tekniğinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ateşsiz silahlarda kazıma ve yaldızlama tekniği namlu yüzeyinde, kabartma tekniği kabza ve kın yüzeyinde, telkâri tekniği kabza yüzeyinde uygulanmıştır.

Ateşli silah kategorisinde yer alan tüfeklerde süslemeler genellikle gövde yapısının elverişliliği ile kabza ve namlu yüzeyinde bulunmaktadır. Tüfek ve çakmaklı tabancaların ateşleme ve tetik mekanizması yüzeylerinde genellikle savatlama tekniğinde işlenmiş gümüş ve pirinç plakaların yerleştirildiği görülmektedir. Fabrikasyon ürünü olan toplu tabancalar süsleme açısından sadedir. (Bknz: Tablo 4. Süsleme Tekniği Açısından Değerlendirmesi.)

4.3.1. Kazıma

Kazıma tekniği adından da anlaşılacağı üzere maden plaka ya da ahşap yüzey üzerinde kazıma işleminin yapılmasıdır. Ucu keskin çelik bir kalemle kazınarak oluşturulan yivlerdeki maden itina ile kesilerek çıkartılır. Osmanlı Dönemi'nde ateşli ve ateşsiz silahların yüzeyi üzerinde en çok kullanılan süsleme tekniğidir.⁹⁸

Katalog 2'de yer alan silahın namlu ön yüz orta kısımda yer alan iki satırlık desen kuşağı, katalog 8'de yer alan silah namlusunun her iki yüzeyinde belirli aralıklarla Arap harflerle Ashab-ı Kehf'in isimleri ve namlunun kabza ile birleştiği kısımda bitkisel motif, katalog 11'de yer alan silahın namlunun her iki yüzeyinde namlu ile kabzanın birleştiği kısımda işlenen yaprak motifi, katalog 12'de yer alan silahın namlu yüzeyinde kan oluğunun her iki yanında oluğu takip eden helezonik ve yarım daire şeklinde geometrik bezemeler, katalog 13' te yer alan silahın namlunun her iki yüzeyinde namlu ile kabzanın birleştiği kısımda işlenen namlu motifi ve kan oluğunu takip eden mızrak motifi, katalog 15' te yer alan silahın namlu yüzeyinde kan oluğunu her iki yanında oluğu takip eden helezonik ve yarım daire şeklinde geometrik

⁹⁷ Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, s.178-179.

⁹⁸ Çoruhlu, *Osmanlı Koruyucu Silahlarında Süsleme ve Teknikler (Askeri Müzeden Örnekler ile)* s. 19.

bezemeler, katalog 23'te yer alan silahın namlunun her iki yüzeyinde kabzanın bitiminden kan oluklarının başladığı yer arasında kuşak içerisinde kıvrık dallardan oluşan bitkisel bezeme ile daire motifinden oluşan geometrik süslemeler, katalog 29'da yer alan silahın dipçik yüzeyinde, tetik yuvası ve ateşleme mekanizmasının etrafında yer alan bitkisel motifler ile gövde üzerinde stilize kenger yaprağı motifleri, katalog 29 ve 30'da yer alan silahın namluyu kundağa bağlayan gümüş bilezikler üzerinde yer alan bitkisel ve geometrik bezemeler; katalog 32'de yer alan silahın ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilen stilize palmet, rumi motifler ile dipçiğin tabanına yerleştirilmiş pirinç plakanın üzerinde ki palmet, rumi ve çiçek motifleri, katalog 35'te yer alan silahın dipçik gümüş kaplamanın üzerinde yer alan bitkisel motifler ile ateşleme mekanizmasının ters istikametinde ki bitkisel süsleme kuşağı, katalog 36'da yer alan silahın teber yüzeyinde uygulanan bitkisel bezemeler kazıma tekniği ile işlenmiştir.

4.3.2. Kabartma

Bu teknikte maden yüzeyi üzerinde çekiç yardımıyla çökertme ve alçak kabartma yapılır. Kabartmalar maden plakanın içten ve dıştan çekiçlenmesi sureti ile elde edilir. Alçak kabartma dıştan, çökertme ise içten çekiçleme usulü ile yapılır.⁹⁹ Her iki yöntemin amacı düz olmayan bir yüzey üzerinde rölyef etkisi yaratmaktır.¹⁰⁰

Katalog 5 'te yer alan kılıcın arka yüzünde ki Ayyıldız motifi; katalog 18'de yer alan silahın kabzasının bir yüzünde yer alan üç gümüş kabara; katalog 21'de yer alan silahın kabzasının ön yüzünde ki beşer dilimli iki piramidal kabara; katalog 22'de yer alan silahın kabzasının ön yüzünde ki beşer dilimli iki adet kabara; katalog 23' te yer alan silahın kabzasının ön yüzünde namlu kısmına yakın yerde bulunan sekiz dilimli çiçek formunda kabara kabartma tekniğinde işlenmiştir.

4.3.3. Kalıpla Kabartma

Daha önce hazırlanan metal ya da ahşap kalıbın bir başka yüzeyin şekil almasında kullanılması tekniğidir. Kullanılan kalıplar iki yöntemle hazırlanır. İlk

⁹⁹ İsmail Atıcı, *Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014, s.118.

¹⁰⁰ Enginsoy, "İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)" s.34.

yöntemde sert bir ağaç tomruğu istenilen forma göre oyulur. Isıtılan metal oyulan yuva üzerine konularak çekiç yardımı ile metalin yuvanın şeklini alması sağlanır. İkinci yöntemde ise, tomruk üzerine çizilen desenin kenarları oyulur. Yükseltiyle elde edilen desenin üzerine çekiç ile metal oturtularak kalıp oluşturulur. Bu teknikte belli bir formda ve ölçüde hazırlanan kalıplar deforme oluncaya kadar kullanılır. Elde edilen kalıplardaki desenler kullanılacak yüzeylere seri şekilde geçirilir. Aynı desenin çabuk ve kolaylıkla tekrarlandığı için kalıp ile kabartma tekniği genellikle tercih edilmektedir.¹⁰¹

Katalog 23'te yer alan silahın deri ile kaplanan kının yüzeyinde yer alan baklava dilimleri şeklindeki geometrik bezemeler; katalog 26'da yer alan silahın tüm yüzeyi kaplayan bitkisel ve geometrik bezemeler; katalog 35'te yer alan silahın ateşleme mekanizmasının ters istikametine yer alan bitkisel süsleme kuşağı; katalog 36'da yer alan silahın kabza yan sırtında ateşleme mekanizmasının ters istikametinde yer alan bezeme kalıpla kabartma tekniğinde işlenmiştir.

4.3.4. Delik İşi (Ajur)

Belirli bir ebatla ve formda kesilerek hazırlanmış altın, gümüş veya metal plakanın yüzeyinde delikli süslemelerin yapıldığı tekniğe delik işi denir. Delik işi kesici ve delici aletler ile çekiş kullanılarak yapılır. Uygulanacak desen plaka üzerine çizildikten sonra keskin kalemler ve çekiç vasıtası ile bazen desen bırakılır zemin kesilir bazen de zemin kesilerek desenin ortaya çıkması sağlanır. Desenin kenarları törpülenerek işlem tamamlanır.¹⁰²

Delik işi tekniği sadece katalog 35'te yer alan ateşli silahın kabzasının dışı bakan sırt bölümüne yerleştirilen plakada görülmektedir. Plaka yüzeyi rumi ve ucu palmet motifi ile son bulan bitkisel bezemeler ile ajur tekniğinde işlenmiştir.

4.3.5. Telkâri (Filigre)

Bu teknikte altın, gümüş ve bakır gibi yumuşak madenler öncelikle tel haline getirilir. Bu telleri daha sonra bükme-burma yolu ile eğerek istenilen desenler elde

¹⁰¹ Enginsoy, “İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)”, s.37.

¹⁰² Enginsoy, İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar), s.37.

edilir. Desenler birbirine ya da başka yüzeye lehimle kaynatılarak birleştirilir.¹⁰³ Telkâri tekniği; genellikle geleneksel ateşsiz silahlardan hançer ve yatağanın kabza kısımlarında ateşli silahlarda ise dipçik ve namlu yatağı tezyinatında kullanılmıştır.¹⁰⁴

Telkari tekniği katalogda yer alan eserlerden sadece birinde görülmektedir. Katalog 5’ te yer alan ateşsiz silahın kabza yüzeyi telkâri tekniğiyle işlenmiştir.

4.3.6. Kakma

Çeşitli aletlerle maden yüzeyine açılan yiv ya da çukurların farklı cins ve renkteki maden parçacıklarının kakılarak doldurulmasına kakma adı verilmektedir.¹⁰⁵ Açılan yivlerin içine tel yerleştirilirken yuvaların içine yuva ölçüsüne göre kesilen levhalar kakılır. Yerleştirilen kakmalar yüzey ile aynı seviyede olması sağlanır. Kakma malzemesi genellikle eserin yapım malzemesinden daha kıymetlidir. Kakma malzemesi silah sahibin sosyal kimliğine ve ekonomik vaziyetine göre değişiklik gösterir. Genellikle sedef, pirinç, bakır, kemik, gümüş, altın ile değerli taşlar tercih edilmektedir. Kakma malzemesinin seçim tercihi eser üzerinde kontrast bir görünüm oluşturur.¹⁰⁶ Kakma tekniği geleneksel ateşsiz silahlarda özellikle yatağan ile kamalarda kın ve kabza yüzeyinde; ateşli silahlarda özellikle tüfeklerde dipçik yüzeyinde sıkça rastlanılmaktadır.¹⁰⁷

Katalog 27’de yer alan silahın dipçik, ateşleme mekanizması yüzeyine yerleştirilen sedef ve gümüş levhalar; katalog 29’da yer alan silahın dipçik yüzeyinde, tetik yuvası ve ateşleme mekanizmasının etrafında yer alan gümüş plakalar; katalog 30’da yer alan silahın tetik yuvası etrafında ve ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilmiş gümüş plakalar ile dipçik üzerinde kuşaklar ve yıldız motifler; katalog 35’te yer alan silahın kabzasının dışa bakan sırt bölümünde yer alan gümüş plaka; katalog 36’da yer alan silahın kabzasının sırtında yer alan bitkisel motifler kakma tekniğinde işlenmiştir.

¹⁰³ Karpuz, *Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri*, s.426.

¹⁰⁴ Enginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)*, s.37.

¹⁰⁵ Erginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)* s.39.

¹⁰⁶ Çoruhlu, *Osmanlı Koruyucu Silahlarında Süsleme ve Teknikler (Askeri Müzeden Örnekler ile)*, s. 20.

¹⁰⁷ Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, s.180-181.

4.3.7. Savatlama (Niello)

Madeni eserler üzerinde kesici aletlerle açılan yivlere ve yuvalara kükürt, bakır, gümüş ve kurşundan hazırlanan karışımının doldurulmasına savatlama tekniği denir.¹⁰⁸ Bu madeni karışım siyah renkte olup Latince niello “siyah” anlamına geldiği için bu isimle de adlandırılır. Kükürt, bakır, kurşun ve gümüşten oluşan karışım öncelikle eritilir daha sonra soğutulan karışım ezilerek toz haline getirilir. Toz haline getirilen karışım yiv ve yuvalara doldurularak plaka fırınlanır. Isı ile sıvılaştıran bu metal karışım yüzeye yapışır ve soğutulduğunda çok sağlam bir dolgu elde edilir.¹⁰⁹ Bu teknik genellikle gümüş eserler üzerine uygulanır.¹¹⁰ Ateşsiz silahlardan hançer ve kılıçların kabzalarında, kamaların kabza ve kınlarında; ateşli silahların metal dipçiklerinde bu teknik oldukça fazla görülmektedir.¹¹¹

Katalog 1’de yer alan silahın kabzasının tüm yüzeyindeki geometrik süslemeler ile kabzanın namlu ile birleştiği sırt kısmında Arap harflerle yazılı ibare; katalog 2’de yer alan silahın metal bilezikleri ile kabza yüzeyini kaplayan geometrik bezemeler; katalog 15’te yer alan silahın namlu yüzeyindeki dairesel formda motifler; katalog 17’de yer alan silahın kabarelerin etrafında yer alan levhalar üzerindeki bitkisel bezemeler ile kının baş kısmı ve uç bölümünde yer alan altı uçlu yıldızlar, rumiler, kıvrık dallar ve “c” formunda bitkisel ve geometrik bezemeler ile kının arka yüzünde ağız kısmında Arap harflerle yazılı ibare; katalog 19’da yer alan silahın kın baş kısmı ve uç bölümünde yer alan muhafazanın ön yüzeyine uygulanan bitkisel motifler ve madalyonlardan oluşan geometrik bezemeler; katalog 20’de yer alan silahın kın ön yüzeyindeki daire ve noktasal motifler ile arka yüzeyinde uygulanan yıldız motifleri ile kının ağız kısmına yakın arka yüzünde yer alan Arap harflerle yazılı ibare; katalog 24’te yer alan silahın kabzasının namlu ile birleşme yerinde yer alan bilezik yüzeyinde bitkisel motif ile gümüş muhafazanın ön yüzünde ağız kısmına yakın yere uygulanan bitkisel motifler, muhafazanın uç bölgesinde yıldız, hilal ve bitkisel motifler savatlama tekniğinde işlenmiştir.

¹⁰⁸ Karpuz, *Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri*, s.426.

¹⁰⁹ Erginsoy, *İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)* s.43.

¹¹⁰ Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)* s. 45.

¹¹¹ Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, s.180.

4.3.8. Altın Sıvama (yaldızlama)

Madeni yüzeyler üzerine kimyasal yöntemlerle altın görünümü veren bu tekniğe yaldızlama tekniği denir.¹¹² Yüzey üzerine desen kazıma tekniği ile çizildikten sonra altın tozu cıva ile karıştırılarak elde edilen karışım yüzey üzerine sürülür ve maden fırınlanır. Isı ile cıvanın buharlaşması sonucu altın yüzeyi kaplar. 15. yüzyıl başlarından 18. yüzyıl sonralarına kadar devam eden bu süsleme sanatları fabrikasyon seri üretiminin başlaması ile birlikte kullanımı azalmıştır.¹¹³

Katalog 5 'te yer alan silahın namlunun ön yüzünde kabza ile birleştiği yere uygulanan Ayyıldız motifi ile bitkisel bezemeler; katalog 7'de yer alan silahın namlusunun her iki yüzünde bulunan yaprak motifi, kılıcın uç kısmındaki mızrak motifi, namlunun ön yüzüne uygulanan süsleme kuşağı; katalog 9'da yer alan silahın namlu yüzeyinde uygulanan Arap harflerle yazılı ibare; katalog 12'de yer alan silahın namlusunun bir yüzeyinde kan oluşunun her iki yönden takip eden dairesel formda motifler; katalog 14'de yer alan silahın namlusunun her iki yüzünde uygulanan bezemeler ile namlunun kabza ile birleştiği yerdeki baklava dilimi üzerinde yer alan yaprak motifi, kılıcın uç kısmında mızrak motifi; katalog 15' te yer alan silahın namlu yüzeyinde yer alan dairesel formda motifler; katalog 20'de yer alan silahın gümüş kabzasının ön yüzünde yer alan dairesel motifler; katalog 22' de yer alan silahın kabaralarında; katalog 27 ve 30'da yer alan silahın namlu yüzeyinde bulunan kıvrık dalların uçlarındaki rumi ve palmet motifleri yaldızlama tekniğiyle işlenmiştir.

4.4. Bezeme

4.4.1. Bitkisel Bezeme

Katalogda yer alan tüm eserlerde genellikle bitkisel motifler kullanılmıştır. Bu motifler yoğunlukla kazıma tekniği ile işlenmiş stilize halinde çiçekler, kıvrık dallar, rumi-palmet motifleridir.

¹¹² Birkan, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)* s.46.

¹¹³ Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, s.182-183.

Bitkisel bezemeler silahların daha çok kın, kabza ve namlu yüzeylerinde görülmektedir. Bunun nedeni de yüzeyin genişliği bezeme işlemi için müsait bir alan yaratmasıdır. Çalışmamızda yer alan ateşsiz silah grubu içerisindeki özellikle kama ve yatağanlarda stilize bitkisel motifler ağırlıklı olarak namlu yüzeyinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Kın ise kamalarda kabza üzerinde yer alan tezyinatı devam ettirirken kılıçlarda ise daha sade tutulmuştur.

Ateşli silahlar kataloğunda özellikle çakmaklı tüfek ve tabancalarda süslemeler kabza, namlu ve gövdenin muhtelif yerlerine yerleştirilen gümüş ve pirinç plakalar üzerine işlenmiş bitkisel kompozisyonlarda yer almaktadır. Toplu tabancalar süsleme açısından oldukça sade tutulmuştur. (Bknz: Tablo 5. Eserlerin Bezeme Açısından Değerlendirmesi.)

Katalog 11 ve 14' de yer alan silahın namlusunun her iki yüzeyinde namlu ile kabzanın birleştiği kısımda yer alan bezemeler; katalog 17'te yer alan silahın kabzasında bulunan kabarelerin etrafında yer alan rumi ve kıvrık dallardan oluşan bezemeler, kının baş kısmı ve uç bölümünde yer alan bezemeler; katalog 19' da yer alan silahın kının baş kısmı ve uç bölümünde ve muhafazanın ön yüzeyinde yer alan bezemeler; katalog 24'te yer alan silahın kın yüzeyinde bulunan bileziğin her iki yüzeyini kaplayacak şekilde dört yapraklı çiçek motifi ile kın üzerinde yer alan gümüş muhafazanın ön yüzeyinde ki bezemeler; katalog 26' da yer alan silahın kın baş kısmında kuşaklar halinde yer alan bezemeler; katalog 27'de yer alan silahın dipçik yüzeyinde yer alan kuşak halindeki bezemeler, namlunun gövde yüzeyindeki kıvrık dalların uçlarında bulunan rumî ve palmet motifleri; katalog 29'da yer alan silahın dipçik yüzeyinde ucu palmet motifi ile son bulan püskül şekilli stilize edilmiş motifler, kenger yaprağı motifleri, gümüş bilezikler yüzeyinde yer alan bezemeler; katalog 30'da yer alan silahın tetik yuvası etrafında ve ateşleme mekanizmasının ters istikametinde yer alan bezemeler, namlu gövde yüzeyinde yer alan kıvrık dallar, bilezikler yüzeyinde yer alan bezemeler; katalog 32 de yer alan silahın ateşleme mekanizmasının ters istikametinde yer alan stilize edilmiş bitkisel motifler; katalog 35'te yer alan silahın kabzasının dışa bakan sırt bölümündeki bezemeler, ateşleme mekanizmasının ters istikametinde yer alan bezeme kuşağı, katalog 36' da yer alan silahın kabza sırtında ve namlu kundağının her iki yüzeyine uygulanan motifler, bitkisel bezemelerdir.

4.4.2. Geometrik Motifler

Geometrik motifler ateşli ve ateşsiz silahlarda genellikle silahın kabza, gövde yüzeyinde ve namlu yatağında yer almaktadır.

Katalog 2’ de yer alan silahın kın üzerindeki bilezikler yüzeyine uygulanan bezemeler; katalog 12 ‘de yer alan silahın namlusunun yüzeyinde kan oluşunu iki yönden takip eden bezemeler; katalog 13’te yer alan silahın namlu yüzeyinde kan oluşunu takip eden bezemeler; katalog 19’ da yer alan silahın kın baş kısmı ve uç bölümündeki muhafazanın ön yüzeyinde uygulanan bezemeler; katalog 20’de yer alan silahın kabza yüzeyindeki bezemeler; katalog 23’te yer alan silahın kın yüzeyine uygulanan bezemeler geometrik bezemelerdir.

4.4.3. Sembolik Motifler

Kataloğumuzda yer alan silahlarda yoğunlukla ateşsiz silahlarda sembolik motiflerin kullanıldığını söyleyebiliriz. Bu sembolik motifler namlu ve kın yüzeyinde görülmektedir. Ateşli silahlarda ise özellikle toplu tabancaların tambur bölgesinde az da olsa sembolik motiflere rastlanılmaktadır. Genel itibarıyla silahların muhtelif yerlerinde genellikle hilal, yıldız, kılıç, küre, stilize güneş, ok ucu, mızrak ucu ve anahtar motifleri görülmektedir.

Katalog 5’ te yer alan silahın namlusunun kabza ile birleştiği yere uygulanan Ayyıldız motifi; katalog 7’ de yer alan silahın namlu uç kısmındaki mızrak motifi, namlu yüzeyinde bulunan ay yıldız, sağ ve sol yönlü ok uç motifleri; katalog 13’te yer alan silahın namlusunun her iki yüzeyinde namlu ile kabzanın birleştiği yerde bulunan namlu motifi, kan oluşunu takip eden mızrak motifi; katalog 17’te yer alan silahın kın baş kısmı ve uç bölümündeki altı uçlu yıldız motifi; katalog 20’ de yer alan silahın kın arka yüzeyindeki yıldız motifleri; katalog 24’te yer alan silahın kın uç bölümdeki yıldız motifleri, muhafazanın arka yüz uç bölgesindeki yıldız ve hilal motifi; katalog 27’ de yer alan silahın kabza üzerinde ve ateşleme mekanizmasının olduğu yerde uygulanan stilize güneş motifleri; katalog 29’ da yer alan silahın dipçik yüzeyinde yer alan güneş ve yıldız motifleri, dipçik ve tetik mekanizması yüzeyinde yer alan çift başlı kartal motifleri; katalog 30’ta yer alan silahın kabza yüzeyinde uygulanan yıldız motifi; katalog 38’ de yer alan silahın namlu yüzeyinde uygulanan birbiriyle kesişen

ikişer anahtar motifi; katalog 40’ da yer alan silahın namlu gerisinde yer alan anahtar motifi ile gövdenin sağ tarafında yer alan ok motifleri, sembolik motifler olarak kabul edilmektedir.

4.4.4. Yazı

Katalogumuzda yer alan ateşsiz silahlarda genellikle kılıç, kama ve yatağanlarda yazı ibarelerine rastlanılmaktadır. Bu silahların namlu, kın ve kabza yüzeyinde yer alan kitabelerde silahın yapım ustasının ya da sahibinin adı yazılıdır. Ateşli silahlarda tüfeklerde herhangi bir yazı ibaresine rastlanılmamıştır. Toplu tabancaların tambur yuvası yüzeyinde rakam ve yazı ibareleri görülmektedir.

Katalog 1’de yer alan silahın kabzasının namlu ile birleştiği sırt kısmında kartuş içerisinde Arap harflerle “Sahib-i Gağan Bin Süleyman” ibaresi; katalog 4’ de yer alan silahın namlusunun kabza ile birleştiği kısımda kartuş içerisine yazılı “ALEX” ibaresi; katalog 5’te yer alan silahın sırt kısmında kabzaya yakın yerde yazılı “ARCHAK TAFJİRİAN-CONSTANTİNOPLÉ” ibaresi; katalog 7’te yer alan silahın namlusunun ön yüzünde kartuş içerisinde Arap harflerle yazılı “Ya Feta illa Ali La Seyf İlla Zülfikar” (Ali’den başka yiğit Zülfikar’dan başka kılıç yoktur) ibaresi; katalog 8’te yer alan silahın namlusunun her iki yüzeyinde Arap harflerle yazılı “Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Kefeştatayyuş, Sazenuş” ibareleri; katalog 9’ da yer alan silahın namlu kısmına yakın yerde Arap harflerle yazılı “Sahib-i Hüseyin sene 1215” ibaresi; katalog 17’te yer alan silahın kın arka yüzünde ağız kısmında H.1301 tarihi ve Arap harflerle yazılı “Sahib-i Amel Mahmud” ibaresi; katalog 20’te yer alan silahın kın ağız kısmına yakın arka yüzünde Arap harflerle yazılı “Amel-i Havza” ibaresi; katalog 38’ de yer alan silahın namlusunun üzerinde yazılı “AMERİCAN NEWYORK” ibaresini takip eden “12451” seri numarası ve topun üzerinde A. XANTHOPOULO ibaresi; katalog 39’ da yer alan silahın kabza yüzeyinde yazılı “ORİGİNAL-Record” ibaresi; katalog 40’ da yer alan silahın gövde üzerinde yazılı ‘EUREKA REVOLVER PATENT’ ibaresi ve hemen altında 20440 ve 084 seri numarası, namlu gövdesi yüzeyinde yazılı “NUOVO MONTENEGRO” ibaresi; katalog 41’de yer alan silahın tetik mekanizması yüzeyinde yazılı 25728 seri numarasının işlendiği görülmektedir.

4.5. Eserlerin Türleri

Samsun Müzesi envanterine kayıtlı Samsun Müzesi ve Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesinde muhafaza altında bulunan toplam 41 adet ateşli ve ateşsiz silah yer almaktadır. Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemine ait ateşli ve ateşsiz silahlar tarih sahnesinde yer aldıkları kronolojik sıralamaya göre ateşsiz ve ateşli silahlar olmak üzere iki ana başlık altında tasnif edilerek, iki ayrı katalog halinde düzenlenmiştir.

Ateşsiz silah katalogunda 5 adet kılıç, 11 adet yatağan, 8 adet kama ve 2 adet hançer; ateşli silah katalogunda ise 8 adet tüfek ve 7 adet tabanca katalog bölümünde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Ateşsiz silahlar katalogunda incelenen 26 adet silah içerisinde en fazla örneğe sahip olan silah tipi katalogda 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16 numaralı 11 adet yatağanlardır. Bunu ikinci sırada katalogda 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 numaralı 8 adet kama, üçüncü sırada katalogda 1, 2, 3, 4, 5 numaralı 5 adet kılıç ile dördüncü sırada ise katalogda 25 ve 26 numaralı hançerdir.

Ateşli silahlar katalog bölümünde incelediğimiz 15 adet silah içerisinde 8 adet tüfeğin katalogda 27, 28, 29 ve 30 numaralı 4 adedi çakmaklı; 31, 32, 33 ve 34 numaralı 4 adedi ise kapsüllü mekanizmaya sahiptir. 7 adet tabancadan katalogda 35 ve 36 numaralı 2 adet tabanca çakmaklı; 37, 38, 39, 40 ve 41 numaralı 5 adet tabanca ise kapsüllü mekanizmaya sahiptir. (Bknz: Tablo 1. Eserlerin Türleri)

4.6. Eserlerin Müzeye Getiriliş Tarihleri

Samsun Müzesi envanterinde yer alan silahların çoğunluğu 1976-1980 yılları ile 2021-2025 tarihleri arasında müze envanterine kayıt edildiği anlaşılmaktadır. (Bknz: Tablo 6. Eserlerin Müzeye Getiriliş Tarihleri)

4.7. Eserlerin Müzeye Getiriliş Yöntemleri

Ateşli ve ateşsiz silahlar satın alma, hibe, müsadere veya farklı müzelerden nakil yoluyla temin edilerek müzeye kazandırılmıştır. Silahların ağırlıklı olarak şahıslardan satın alma yoluyla ve Milas Müzesinden devir yöntemi ve kısmen de olsa hediye ve

müsadere yoluyla müze envanterine kaydedilmiştir. (Bknz: Tablo 7. Eserlerin Müzeye Getiriliş Yöntemleri)

4.8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu

Katalogda yer alan eserlerden 9 adedi Samsun Müzesi envanterine kayıtlı olmakla birlikte Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müze'sinde bulunmaktadır. Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müze'sinde bulunan bu silahlar ateşsiz silah olup tamamı depoda muhafaza edilmektedir. Silahlardan 18 adedi teşhir salonunda sergilenirken 23 adedi ise depoda muhafaza altında bulunmaktadır. Bknz: Tablo 8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu)

Ateşsiz silahların genelinde namlu yüzeyinde ciddi korozyon olmakla beraber ahşap kabza yüzeyinde yıpranmalar ve kın kaplamalarında dökülmeler görülmektedir. Ateşli silahların çelik namlu yüzeyinde yer yer korozyon, ahşap kabza kaplamalarında çizik ve tahribat olduğu tespit edilmiştir. Yapılan envanter incelemelerinde toplam 41 adet silahtan sadece 1 adet silahın restorasyonunun yapıldığı anlaşılmıştır. (Bknz: Tablo 8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu)

4.9. Diğer Müzelerdeki Benzer Eserleri Teknik ve Süsleme Programı Açısından Karşılaştırma

Ateşsiz silahlar kataloğunda 1, 2, 3, 4 ve 5 katalog numarası ile 5 adet kılıç; 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16 katalog numarası ile 11 adet yatağan; 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 katalog numarası ile kama; 25, 26 katalog numarası ile hançer yer almaktadır. Ateşsiz silahlar ile ilgili yapacağımız teknik donanım, yapım malzemeleri ve süsleme programı açısından karşılaştırmalar benzer özellikleri bulunan ve ateşsiz silah örnek yoğunluğu ve çeşitliliği taşıyan Kars, Karaman ve Van müze envanterlerindeki çalışmalardır.

Katalogda yer alan ateşli silahların diğer müzelerde ki benzer özellik taşıyan örnekleriyle değerlendirilmesi aşamasında Kars ve Karaman müze çalışmaları yerini Erzurum ve Konya müze envanter çalışmaları alacaktır. Bunun nedeni ise Erzurum ve Konya müze envanter çalışmalarında sadece ateşli silahların var olmasıdır. Yine aynı şekilde Kırıkkale MKEK Müzesi envanterinde yer alan ateşsiz silahların

çoğunluğunun merasim kılıcı olması kataloğumuzda yer alan ateşsiz silah çeşidine karşılık bulmadığından yerini Van müze envanter çalışması tercih edilmiştir.

Ateşsiz silah kataloğumuzda yer alan merasim kılıçlarına en yakın benzer örneklerin var olması nedeniyle Karaman müze envanter çalışması tercih edilmiştir. Van Müzesi'nde yer alan kamalar karşılaştırma yaptığımız müzelerden daha yoğun ve çeşitlilik arz etmekte beraber özellikle kın bezemelerinde yoğun işçilik görülmektedir. Silahlar üzerinde yapım kitabesi kısmen olmadığından tarihleme benzer örneklerine göre belirlenmeye çalışılmıştır.

Kamalar grubunda özgün özelliklere sahip kamalar ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Hançerler diğer envanterlerde yer bulmamasından dolayı sadece katalog kısmında ver verilmiştir.

Ateşli silahlar kataloğunda 27, 28, 29 ve 30 katalog numarası ile 4 adet çakmaklı tüfek 31, 32, 33 ve 34 katalog numarası ile 4 adet kapsüllü tüfek; 35, 36 katalog numarası ile çakmaklı tabanca 37, 38, 39, 40 ve 41 katalog numarası ile kapsüllü tabanca yer almaktadır. Bu katalog ile ilgili yapacağımız teknik donanım, yapım malzemeleri ve süsleme programı açısından karşılaştırmalar benzer özellikler taşıyan ve ateşli silah örnek yoğunluğu ve çeşitliliği taşıyan Kırıkkale MKEK, Konya ve Erzurum müzelerinde ki çalışmalardır. Tüfeklerin üzerinde yapım kitabesi olmadığından tarihleme benzer örneklerine göre belirlenmeye çalışılmıştır.

4.9.1. Ateşsiz Silahlar

4.9.1.1. Kılıçlar

Katalog 1 ve 2 de yer alan kılıçların namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlunun iki tarafı keskin, düz bir şekilde uca doğru sivrilmiştir. Namlunun her iki yüzeyinde iki geniş biri dar kan oluğuna yer verilmiştir. Oyma tekniğinde siyah renkli kemikten yapılı kabzanın baş kısmı kartal figürü formunda olup iki yana doğru ayrıktır. Kabzanın her iki yüzeyi gümüş bileziklerle üç kartaşa ayrılmış her bir kuşak dairesel formda gümüş kabareler ile namluya sabitlenmiştir.

Eserin yapım malzemesi çelik olması, namlu kan oluk sayısı ve kabza baş kısmının kartal figürü formunda olması açısından bir benzer örneği Kars Müzesi

envanteri katalog¹¹⁴ 13'te ve Karaman Müzesi envanteri katalog¹¹⁵ 10'da yer almaktadır. Karşılaştırma yaptığımız Van Müzesi çalışmalarında örneği bulunmamaktadır. Her iki örnekte de kabzanın tüm yüzeyi savatlama tekniğinde noktasal yivlerle hareketlendirilmiş olup bitkisel ve dairevi-oval şekilde tasarlanmış geometrik süslemelerle bezelidir. Tüm özellikler baz alındığında 19-20. yüzyıl dönem özelliklerini yansıttığı söylenebilir.

Şekil 4.1. Samsun Müzesi Katalog No. 1, Şekil 3.1, Kılıç

Şekil 4.2. Samsun Müzesi Katalog No. 1, Şekil 3.5, Kılıç Kabzası

Şekil 4.3. Karaman Müzesi Katalog No. 10, Foto. 3, Kılıç

¹¹⁴ Füdeyil Bulut, *Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar*, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars 2023, s.91.

¹¹⁵ Atıcı, "Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar", s.56.

Şekil 4.4. Karaman Müzesi Katalog No. 10, Foto. 15, Kılıç Kabzası

Şekil 4.5. Kars Müzesi Katalog No. 13, Foto. 52 Kılıç

Katalog 4 ve 5'te yer alan merasim kılıçlarının namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Her iki örnekte de namlu kabzadan uç kısma doğru içe doğru hafif kavislidir, uca doğru sivrilen kılıcın tek ağzı keskin tutulmuştur. Kılıçların her iki yüzeyinde uzun ve geniş kan oluklarına yer verilmiştir. Kabza ve balçaklar pirinçten yapıldır. Balçakların bir ucu kabza dipçik muhafazası ile birleşmesi ile oluşan el korkuluğu dışı doğru "S formu oluşturmuştur. Karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmalarında yapım malzemesi ve form açısından bir benzer örnekleri Kars Müzesi envanteri katalog¹¹⁶ 8'de ve Karaman Müzesi envanteri katalog¹¹⁷ 12'de yer almaktadır. Kataloğumuz 5'te yer alan merasim kılıcının ön yüzünde namlunun kabza ile birleştiği yerde Ayyıldız motifi ile belli bir aralıklarla bitkisel bezeme kartuşlarından oluşan bezemeler yaldızlama tekniği ile girift olarak tasarlanmıştır.

¹¹⁶ Bulut, "Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar", s.76.

¹¹⁷ Atıcı, "Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar", s.58.

Kılıcın arka yüzünde ise kabartma tekniğinde yapılan Ayyıldız motifi dışında diğer bezemeler tekrarlanmıştır. Bu süsleme programı ile diğer örneklerinden ayrılır. Yapım malzemesi, namlu ve kabza formu açısından karşılaştırma yaptığımız diğer örnekler de olduğu kataloğumuzda 19.yüzyıl dönemi olarak tarihlendirilebilir.

Şekil 4.6. Samsun Müzesi Katalog No 4, Şekil 3.15 Kılıç

Şekil 4.7. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.20, Kılıç

Şekil 4.8. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.21, Kın

Şekil 4.9. Samsun Müzesi Katalog No. 5, Şekil 3.26, Kılıç Namlusu

Şekil 4.10. Kars Müzesi Katalog No. 8, Şekil 32, Merasim Kılıcı

Şekil 4.11. Karaman Müzesi Katalog No. 12, Foto. 17, Subay Kılıcı

4.9.1.2. Yatağanlar

Katalog 6 ve 12’de yer alan yatağanların namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. İç bükey formda yapılmış namlunun bir yüzü düz iken keskin yüzü uca doğru genişleyerek kavisli ve sivri bir şekilde sonlanmaktadır. Her iki örnekte de ahşap kabzanın tutma yeri dokuz boğum halinde kendine has bir tarzda iken baş kısmı kırlangıç kuyruk formu şeklinde sona ermektedir.

Karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmalarında kabza form örneği bulunmamaktadır. Konu kapsamı itibarıyla yapılan müze envanter çalışmaları tümüyle değerlendirildiğinde kataloğumuzda yer alan bu silahın bir diğer örneği sadece Kırıkkale MKEK Müzesi katalog¹¹⁸ 25’te yer almaktadır.

Şekil 4.12. Samsun Müzesi Katalog No.12, Şekil 3.58, Yatağan

¹¹⁸ Cemile Aydın, *Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009, s. 77.

Şekil 4.13. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 25, Foto.54, Yatağan

Katalog 7’de yer alan yatağanın çelikten dövme tekniğinde yapılmış namlunun ön yüzünde süsleme kuşağının ortasında kartuş içerisinde Arap harflerle “Ya Feta illa Ali La Seyf İlla Zülfikar” (Ali’den başka yiğit Zülfikar’dan başka kılıç yoktur) ibaresi yer almaktadır. Karşılaştırma yaptığımız müzelerin hiçbirinde süsleme programı ile ilgili bir örnek yer almamaktadır. Konu itibarıyla yapmış olduğumuz Diyarbakır ve Kırıkkale müze envanter konulu çalışmalar incelendiğinde bu örneğe benzer süsleme programının sadece Diyarbakır müze envanterinde katalog¹¹⁹ 5’te yer aldığını görmekteyiz.

Şekil 4.14. Samsun Müzesi Katalog No. 7, Şekil 3.35, Yatağan Namlusu

¹¹⁹ Sultan Güneşli, *Diyarbakır Arkeoloji Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2008, s.48.

Şekil 4.15. Diyarbakır Müzesi Katalog No. 5, Foto. 23, Yatağan Namlusu

Katalog 8’de yer alan yatağanın namlu ile kabzanın birleştiği kısımda her iki yüzeyde kazıma tekniğiyle yapılmış bitkisel bir motif yer almaktadır. Namlunun her iki yüzeyinde belirli aralıklarla kazıma tekniğinde Arap harflerle Ashab-ı Keyf’in isimleri “Yemliha, Misliha, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Kefeşatayyuş, Sazenuş” ibareleri yer almaktadır.

Karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmalarından sadece Karaman müze kataloğunda bir benzere örneği yer almaktadır. Konu itibarıyla yapmış olduğumuz Diyarbakır ve Kırıkkale MKEK müze envanter konulu çalışmalar incelendiğinde bu örneğe benzer süsleme programı bulunamamıştır. Karaman müze envanteri katalog¹²⁰ 21’de yer alan yatağanın namlu yüzeyinde kartuş içerisinde benzer ifadeyle “Yemliha megzelina misliha merduş debernuş kefeş patyaş kıtmır” ibaresi yer almaktadır. Her iki örnekte de olduğu gibi yatağanların yapım malzemesi, form ve süsleme programındaki benzerliği ile 19. yüzyıl dönemine tarihlendirilmektedir.

Şekil 4.16. Samsun Müzesi Katalog No. 8, Şekil 3.36, Yatağan

¹²⁰ Atcı, “Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar”, s.67.

Şekil 4.17. Karaman Müzesi Katalog No. 21, Foto. 31, Yatağan

Katalog 14'te yer alan yatağanın namlusu çelikten dövme tekniğinde yapılmıştır. Namlu içbükey şekilde kavis alarak keskin tutulmuş, sırt kısmı kenarlı ve düz şekildedir. Namlunun her iki yüzünde yaldızlama tekniğinde yer alan yoğun ve ince işçilikli bitkisel bezemeler kılıca önemli bir ayırt edici özellik katmaktadır. Bezemeler namlunun kabza ile birleştiği yerden baklava dilimi üzerinde yer alan yaprak motifi ile başlar kılıcın uç kısmında mızrak motifi ile sona erer. Kuşak halinde kartuşlara bölünerek yapılan bezemede ay yıldız, kare ve küre ve baklava motifleri görülmektedir.

Şekil 4.18. Samsun Müzesi Katalog No. 14, Şekil 3.74, Yatağan

Karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmalarından bir benzer örneği yer almamaktadır. Konu itibarıyla yapmış olduğumuz Diyarbakır ve Kırıkkale MKEK müze envanter konulu çalışmalar incelendiğinde bu örneğe benzer süsleme programı bulunamamıştır.

4.9.1.3. Kamalar

Katalog 17’de yer alan kamanın kabarelerin etrafında savatlama tekniğinde kaplı gümüş levhalar üzerinde rumi ve kıvrık dallardan oluşan bitkisel bezemeler görülmektedir. Kının baş kısmı ve uç bölümü savatlama tekniğinde altı uçlu yıldızlar, rumiler, kıvrık dallar ve “c” formunda bitkisel ve geometrik bezemelidir. Kın savatlama tekniğinde yapılı gümüş levhayla her iki yüzden saracak şekilde muhafazalıdır. Kın yüzeyinde yer alan bezemeler ile kabzadaki süslemelerin bir bütünlük oluşturmaktadır. Yapım malzemesi ve süsleme programı ile tekniği açısından esere çok yakın örneğini Kars müze envanteri katalog¹²¹ 9’ da görmekteyiz.

Şekil 4.19. Samsun Müzesi Katalog No. 17, Şekil 3.88, Kama

Şekil 4.20. Kars Müzesi Katalog No. 9, Şekil 35 Kama

Katalog’20’de yer alan kama kabzanın ön yüzünde yer alan kabaralar arasında yaldızlama tekniğinde işlenmiş iki dairesel motif yer almaktadır. Kabza ve kın ön yüzeyi kuşaklar halinde bölümlere ayrılmıştır ve kuşaklar savatlama tekniğinde daire ve noktasal yivlerle doldurulmuştur. Kabzanın arka kısmı sade iken kının arka yüzeyinde ise geometrik formda baklava dilimleri içerisinde yıldız motifleri yer

¹²¹ Bulut, “Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar”, s.97.

almaktadır. Kama kınla bir bütünlük içerisindeki süsleme kuşağıyla dikkate değer bir eserdir. Yapım malzemesi, süsleme programı ve süsleme tekniği ile benzer özellik gösteren bir örneği Kars müze envanterinde katalog¹²² 1’ de ve Van müze envanteri katalog¹²³ 6’da yer almaktadır. Örneklerde yer alan özellikler genelinde eserin 19. yüzyıl dönemine tarihlenebilir.

Şekil 4.21. Samsun Müzesi Katalog No. 20 Şekil 3.102, Kama

Şekil 4.22. Kars Müzesi Katalog No. 1 Şekil 2, Kama

Şekil 4.23. Van Müzesi Katalog No. 6, Foto. 25, Kama

¹²² Bulut, “Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar”, s.55.

¹²³ Hacer Arslan, *Van Müze’sinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları (XVIII-XIX Yüzyıllar)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2007, s.47.

Katalog 23'te yer alan kamanın oyma tekniğinde ahşap malzemeden yapılan kabzasının silindirik formu kamaya özgün bir özellik katmıştır. Bu özgün özelliği taşıyan kamanın bir örneği Kars müze envanteri katalog¹²⁴ 3'te yer almaktadır. Her iki örnekte yapım malzemesi ve teknik özellikler göz önüne alındığında kamanın 19. yüzyıl dönem özelliklerini yansıttığını söyleyebiliriz.

Şekil 4.24. Samsun Müzesi Katalog No. 23, Şekil 3.114. Kama

Şekil 4.25. Kars Müzesi Katalog No. 3, Şekil 10, Kama

4.9.2. Ateşli Silahlar

4.9.2.1. Çakmaklı Mekanizmalı Tüfekler

Kataloğumuzda 27 katalog numarası ile yer alan çakmaklı tüfek kaval namlu özelliği ile diğer örneklerinden ayrılır. Bu tüfeğin Konya ve Erzurum müzelerinde örneği bulunmamakla beraber sadece Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri katalog¹²⁵ 59 'da yer almaktadır. Konu itibarıyla incelediğimiz müze envanter konulu tez

¹²⁴ Bulut, "Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar", s.61.

¹²⁵ Aydın, "Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları", s.130.

alışmalarından Van, Kars, Diyarbakır ve Karaman müzelerinde bir diğr örneğinin bulunmaması bu silah tipinin farklılığını göstermektedir.

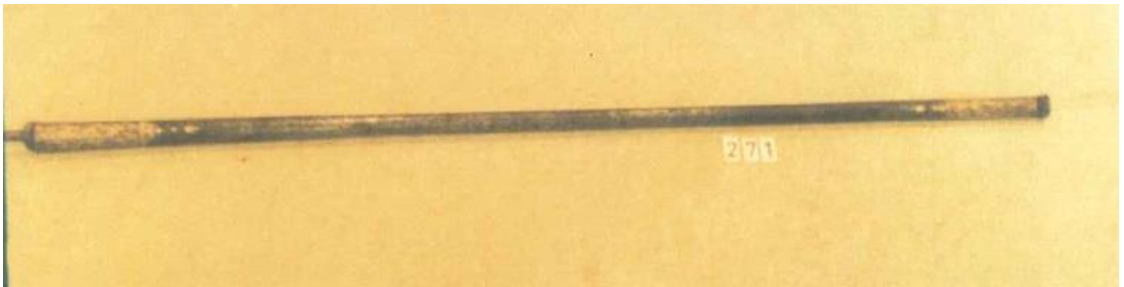
elik malzemeden döküm tekniğinde imal edilen namlu sekiz köşeli olup, yivlidir. Namlu yüzeyinde altın yaldızlama tekniğ ile bitkisel bezemelerin benzerliğı ve diğr teknik donanımlar baz alındığında Kırıkkale MKEK Müzesindeki benzer örneğinde olduğı gibi 18.yüzyıl tarihlendirilebilir.

Şekil 4.26. Samsun Müzesi Katalog No. 27, Şekil 3.129, akmaklı Tüfek

Şekil 4.27. Samsun Müzesi Katalog No. 27, Şekil 3.135, Namlu

Şekil 4.28. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 59, Foto. 101, Namlu

Şekil 4.29. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 59, Foto. 102, Namlu

Katalogda 28’de yer alan ateşleme mekanizması ve tetik mekanizmasından meydana gelen, tek namlulu, tek tetik- tek horozlu, ağızdan doldurmalı, tek atımlı çakmaklı tüfeğin bir diğer benzer örneği karşılaştırma yaptığımız Konya Müzesi envanteri katalog¹²⁶ 58’ de ve Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri katalog¹²⁷ 64’ de yer almaktadır.

Konya Müzesinde katalogda yer alan teknik tanımlamaların kataloğumuzda yer alan benzerliği yanı sıra katalogda bu silah tipinin 19.yüzyıl dönemine tarihlendirilmiştir. Kırıkkale MKEK müze envanteri katalog 64’ de yer alan bir diğer örneğinde aynı özelliklerini taşımasının yanı sıra katalogda 19.yüzyıl dönemine tarihlendirilmiştir. Bu durumun teknik donanımları ve kullanılan malzeme açısından seri üretim nedeniyle yakın benzerliklerin var olduğunu göstermektedir. Bu nedenle karşılaştırma yaptığımız Konya ve Kırıkkale MKEK müzelerinde bulunan bu tip tüfeklerin 18.-19.yüzyılda üretildiklerini söyleyebiliriz. Erzurum Müzesinde bir örneği bulunmamaktadır.

Şekil 4.30. Samsun Müzesi Katalog No. 28, Şekil 3.140, Çakmaklı Tüfek

¹²⁶ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.157.

¹²⁷ Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.139.

Şekil 4.31. Konya Müzesi Katalog No.58, Foto. 110, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.32. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 64, Foto. 112, Çakmaklı Tüfek

Katalogda 29 ve 30’ da yer alan çakmaklı mekanizmaya sahip tüfek beşgen formulu dipçik özelliği ile farklıdır. Ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve namlu yuvası yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Dairevi formda uzun namlulu ve ağızdan doldurulmalı bu tüfeğin benzer örnekleri Kırıkkale MKEK Müzesi katalog¹²⁸ 62’ de, Erzurum Müzesi katalog¹²⁹ 4’ de, Konya Müzesi katalog¹³⁰ 52’ de yer almaktadır.

Erzurum, Kırıkkale MKEK ve Konya müzelerinde bulunan benzer örnekleriyle süsleme programları açısından ayrılırlar. Katalog 29 ve 30’ da yer alan silahta olduğu gibi Kırıkkale ve Erzurum müze envanterinde yer alan örneklerde de dipçik yüzeyinde yoğunlaşan bitkisel formda süslemelerin var olduğu görülmektedir. Bu süslemeler

¹²⁸ Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.135.

¹²⁹ Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.108.

¹³⁰ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.146.

Konya Müzesinde ki örnekte namlu kundağında da devam etmektedir. Verilen tüm örneklerde dipçik yüzeyinde püskül formu stilize edilmiş bitkisel motifler karşılıklı olarak yerleştirilmiştir.

Katalog 29' da yer alan çakmaklı tüfeğin dipçik ve ateşleme mekanizması yüzeyine kakma tekniği ile yerleştirilen çift başlı kartal motifi ile Kırıkkale, Erzurum ve Konya müzelerinde yer alan ve stilize bitkisel motifler içeren örneklerden ayrılır.

Namluyu kundağa bağlayan gümüş bilezikler örneklerde sayısal farklılık arz etmiş olsa da yüzey üzerindeki düz ve kavisli çizgisel formlar benzerlik göstermektedir.

Tüfeklerin ahşap yüzeyleri üzerine kakma tekniğinde yerleştirilen süslemeler çakmaklı silah süsleme geleneğini devam ettirildiğini göstermektedir.

Kırıkkale MKEK, Erzurum ve Konya Müzesinde yapılan çalışmada, çakmaklı mekanizmaya sahip tüfeklerin teknik ve form ile süsleme programları bakımından 18.-19. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedirler.

Şekil 4.33. Samsun Müzesi Katalog No. 29, Şekil 3.143, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.34. Samsun Müzesi Katalog No. 29, Şekil 3.147, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.35. Samsun Müzesi Katalog No. 30, Şekil 3.149, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.36. Konya Müzesi Katalog No. 48, Foto. 92, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.37. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 62, Foto. 110, Çakmaklı Tüfek.

Şekil 4.38. Erzurum Müzesi Katalog No. 4, Foto. 18, Çakmaklı Tüfek.

Şekil 4.39. Konya Müzesi Katalog No. 52, Foto. 100, Çakmaklı Tüfek

Şekil 4.40. Konya Müzesi Katalog No. 52, Foto. 102, Çakmaklı Tüfek

4.9.2.2. Kapsüllü Mekanizmalı Tüfekler

Katalog 31’ de yer alan çift namlulu, çift tetikli ve çift horozlu, tek atımlı kapsüllü tüfek bu özellikleriyle diğer tüfeklerden ayrılmaktadır. Katalogda bu özelliği ile beraber tek örnektir. Karşılaştırma yaptığımız müzelerden sadece Karaman Müzesi envanteri katalog¹³¹ 61’de bir örneği yer almaktadır. Tüfeğin namlu, ateşleme ve tetik mekanizması çelik malzemeden döküm tekniğinde imal edilmiştir. Dipçik, ateşleme ve tetik mekanizmasının olduğu gövde ve namlu yuvası yekpare ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Silindir formlu yan yana iki namlunun varlığı ve teknik donanımlarıyla 19. yüzyıl dönem özellikleriyle benzerlik göstermektedir.

Dipçik, gövde ve namlu yüzeyi tezyinat açısından sadedir. Bu sadelik yapım tekniğinde göz önünde bulundurulduğunda silahın fabrikasyon ürünü olduğunu göstermektedir.

¹³¹ Atıcı, “Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar”, s.107.

Şekil 4.41. Samsun Müzesi Katalog No. 31, Şekil 3.158, Kapsüllü Tüfek

Şekil 4.42. Karaman Müzesi Katalog No. 61, Foto.95, Kapsüllü Tüfek

Katalog 32 ve 34’ de yer alan silahın bir örneği Erzurum Müzesi envanterine kayıtlı katalog¹³² 12’ de, bir diğer örneği de Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹³³ 71’ de yer almaktadır.

Tüm örneklerde olduğu gibi dipçik ve gövde kısmı yekpare koyu renkli ahşaptan oyma tekniğinde yapılmıştır. Ateşleme mekanizması ve uzun silindir namlusu çelik malzemeden döküm tekniğinde, tetik mekanizması pirinç malzemeden imal edilmiştir. Dipçğin alt tabanına pirinç bir aksam eklenerek dipçik sağlamlaştırılmıştır.

Tüfek genel itibarıyla tezyinat açısından sadedir. 19. yüzyıl fabrikasyon seri üretimi olması sebebiyle işlevsellik ön planda tutulduğu söylenebilir.

¹³² Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.131.

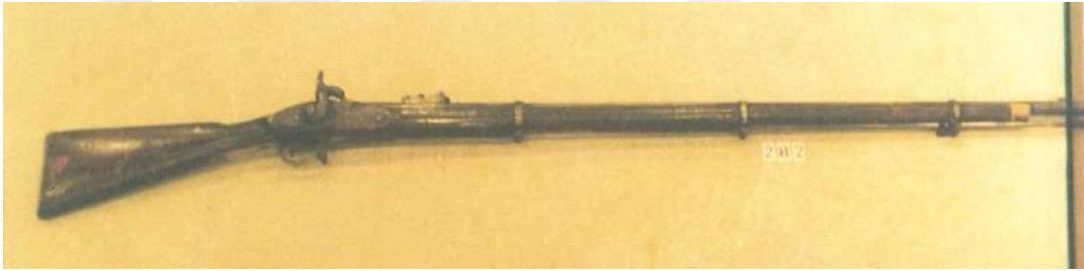
¹³³ Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.151.

Şekil 4.43. Samsun Müzesi Katalog No. 32, Şekil.3.163, Kapsüllü Tüfek

Şekil 4.44. Erzurum Müzesi Katalog No. 12, Foto. 39, Kapsüllü Tüfek.

Şekil 4.45. Kırıkkale MKEK Müzesi, Katalog No. 71, Foto. 122, Kapsüllü Tüfek

Katalogumuzda 33 katalog numarası ile yer alan kapsüllü mekanizmaya sahip ağızdan doldurmalı, tek mermi hazneli, tek tetik ve tek horozlu kapsüllü karabina tüfeğin geniş ağızlı namlulu özelliği ile diğer tüfeklerden farklılık gösterir. Ahşap kundağa oturtulan geniş ağızlı boru şeklindeki namlu başlangıçta sekizgen bir yapıya sahipken ortaya doğru köşeler yumuşayarak yuvarlak bir form alır ve namlu ucu top namlusu formunda sonlanır. Karşılaştırma yaptığımız Erzurum Müzesi’nde bir örneği bulunmamaktadır.

Konya Müzesi envanterinde katalog¹³⁴ 57’ de yer alan karabina tüfeğin 18. yüzyıla tarihlendirilmesi, Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri katalog¹³⁵ 69’da benzer

¹³⁴ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.157.

¹³⁵ Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.149.

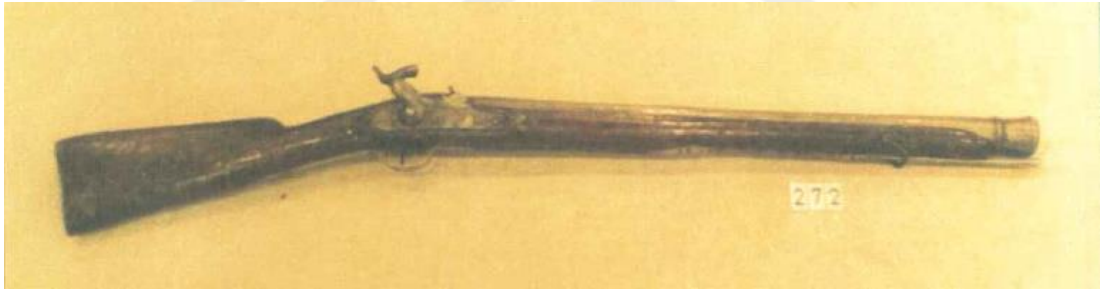
örneğin 19. yüzyıla tarihlendirilmesi, teknik bakımdan benzerlik gösteren bu tip silahların 18.-19. yüzyıl silah teknolojisinde üretildiğini göstermektedir.

Şekil 4.46. Samsun Müzesi Katalog No. 33, Şekil 3.169. Tüfek (Karabina)

Şekil 4.47. Konya Müzesi Katalog No. 57, Foto. 109, Tüfek (Karabina)

Şekil 4.48. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 69, Foto. 120, Tüfek (Karabina)

4.9.2.3. Çakmaklı Mekanizmalı Tabancalar

Ateşli silahlar kataloğunda 35 ve 36 katalog numarası ile 2 adet çakmaklı tabanca; 37, 38, 39, 40 ve 41 katalog numarası ile 5 adet kapsüllü toplu tabanca yer almaktadır. Bu tabancalarla ilgili yapacağımız teknik donanım, yapım malzemeleri ve süsleme programı açısından karşılaştırmalar benzer özellikler taşıyan ve ateşli silah örnek yoğunluğu ve çeşitliliği taşıyan Kırıkkale MKEK, Konya ve Erzurum müzelerinde ki envanter çalışmalarıdır. Tabancaların üzerinde yapım kitabesi olmadığından tarihleme benzer örneklerine göre belirlenmeye çalışılmıştır.

Katalog da 35' te yer alan çakmaklı tabancanın teknik özellikleri ve süsleme programları ile benzerlik gösteren örnekleri Erzurum Müzesi envanterine kayıtlı

katalog¹³⁶ 35' te, Kırıkkale MKEK Müzesi envanterine kayıtlı katalog¹³⁷ 82' de, Konya Müzesi envanterine kayıtlı katalog¹³⁸ 5'te yer almaktadır.

Tüm örneklerde kabza dipçığıne gümüş malzemeden topuz şeklinde bir kaplama yapılmıştır. Bu kaplamanın üzerinde kazıma tekniğinde işlenmiş bitkisel motifler yer almaktadır. Bununla birlikte kabzanın dışa bakan sırt bölümünde gümüş plaka kakma tekniğinde yerleştirilmiştir.

Katalog 35'te yer alan çakmaklı tabancanın ateşleme mekanizmasının ters istikametine yerleştirilmiş pirinç plaka yüzeyinde kalıpla kabartma tekniğinde işlenmiş ve yüzeyinde kazıma tekniğinde bitkisel süsleme kuşağı yer almaktadır. Bu özellik tüm örneklerde de yer almaktadır.

Örnekleri verilen çakmaklı tabancalar Erzurum Müzesi kataloğun da 18.19. yüzyıl, Konya Müzesi kataloğunda 20. yüzyıl, Kırıkkale MKEK Müzesi'nde 18. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Bu bilgiler ışığında çakmaklı mekanizmanın tarih süreci değerlendirildiğinde 18.-19. yüzyıl üretim örnekleri olduğunu söyleyebiliriz.

Ayrıca çalışma konumuz itibarıyla diğer müze envanterleri incelendiğinde karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmaları dışında Karaman, Kars ve Van Müze envanterlerinde en çok kayıt altına alınan çakmaklı tabanca çeşididir.

Tezyinat açısından en incelikli ve yoğun işçiliğe Erzurum Müzesi envanterinde yer alan bu çeşit çakmaklı tabancalardır.

Şekil 4.49. Samsun Müzesi Katalog No. 35, Şekil 3.176 Çakmaklı Tabanca

¹³⁶ Güngör, "Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar", s.209.

¹³⁷ Aydın, "Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları", s.171.

¹³⁸ Alçın, "Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar", s. 31.

Şekil 4.50. Erzurum Müzesi Katalog No. 24, Foto. 70, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.51. Kırıkkale MKEK Müzesi, Katalog No. 82, Foto. 154, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.52. Konya Müzesi Katalog No. 5, Foto. 10, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.53. Erzurum Müzesi Katalog No. 24, Foto. 72, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.54. Konya Müzesi Katalog No. 5, Foto. 12, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.55. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 82, Foto. 155, Çakmaklı Tabanca

Katalog 36’ da yer alan namlu ve çakmaklı ateşleme mekanizması, tetik ve nişangâhtan meydana gelen, ağızdan doldurmalı tek mermi hazneli teberli bir tabancadır. Teberi ile beraber farklılık gösteren bir çakmaklı tabanca türüdür. Kabza tabanına yerleştirilmiş pirinç teberin yüzeyi kazıma tekniğinde bitkisel bezeme ile işlenmiştir. Dipçik sırtında yer alan bitkisel bezemeler namlu kundağının her iki yüzeyinde de yer alarak kontrast bir gövde meydana getirmiştir.

Karşılaştırma yaptığımız Erzurum ve Kırıkkale MKEK müze envanterlerinde benzer bir örnek bulunmamaktadır. Konya Müzesi katalog¹³⁹ 11’de ve katalog¹⁴⁰ 12’ de yer alan ve 20. yüzyıl eseri olarak tarihlenen çakmaklı tabancanın dipçik kısmına eklenen teberi ile benzer özellik göstermektedir. Ayrıca çalışma konumuz itibarıyla diğer müze envanterleri incelendiğinde karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmaları dışında Karaman, Kars ve Van müze envanterlerinde teberli ateşli silaha rastlanılmamıştır. Bu bağlamda çeşit ve sayı açısından ender olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Şekil 4.56. Samsun Müzesi Katalog No. 36, Foto. 3.182, Çakmaklı Tabanca

Şekil 4.57. Konya Müzesi Katalog No. 11, Foto. 20, Teberli Çakmaklı Tabanca

¹³⁹ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.45.

¹⁴⁰ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.47.

Şekil 4.58. Konya Müzesi Katalog No. 12, Foto. 22, Teberli Çakmaklı Tabanca

4.9.2.4. Kapsüllü (Toplu) Tabancalar

Katalog 37, 39 ve 40’ da yer alan tabancalar teknik donanım ve yapım malzemesi açısından benzer örnekleri Konya Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹⁴¹ 40’ da, Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹⁴² 96’ da, ve Erzurum Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹⁴³ 37 ve katalog¹⁴⁴ 39’ da yer almaktadır. Erzurum müze envanterinde bu tip örnek oldukça fazladır.

Kırıkkale MKEK müze kataloğunda kabza metaldir. Bunun dışında tüm örneklerde kabza kaplamasını oluşturan iki adet kemik plaka oyma tekniğinde yapılmış olup karşılıklı olacak şekilde metal vidalar ile kabza demirine sabitlenmiştir.

Her bir örnekte olduğu gibi tabancaların teknik donanımı ve yapım malzemesi aynıdır. Silahın toplusu gövde üzerindeki kilit sistemi bir mandal vasıtası ile yana devrilmek suretiyle açılmaktadır. Namlu gerisinde yer alan toplu mermi haznesi yüzeyi kataloğumuzda yer alan katalog 40, Konya ve Kırıkkale MKEK müze envanter örneklerinde kazıma tekniğinde stilize bitkisel bezemeler yer alırken diğer örneklerde yüzey sade tutulmuştur. Tüm örneklerde gövde üzerinde seri numarası işlendiği görülmektedir. Bu teknik donanımları ve kabza ve namlu yüzeyinin tezeyinat açısından sadeliği 19.-20. yüzyıl seri üretim form ve özelliklerini yansıtmaktadır.

¹⁴¹ Alçın, “Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar”, s.116.

¹⁴² Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.198.

¹⁴³ Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.216.

¹⁴⁴ Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.223.

Şekil 4.59. Samsun Müzesi Katalog No. 37, Şekil 3.185, Toplu Tabanca

Şekil 4.60. Samsun Müzesi Katalog No. 39, Şekil 3.192, Toplu Tabanca

Şekil 4.61. Samsun Müzesi Katalog No. 40, Şekil 3.194, Toplu Tabanca

Şekil 4.62. Konya Müzesi Katalog No. 40, Foto. 76, Toplu Tabanca

Şekil 4.63. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 96, Foto. 186 Toplu Tabanca

Şekil 4.64. Erzurum Müzesi Katalog No. 39 Foto. 115 Toplu Tabanca

Şekil 4.65. Erzurum Müzesi Katalog No. 37, Foto. 109, Toplu Tabanca

Katalog 38 ve 41’ de yer alan tabancanın bir örneği Erzurum Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹⁴⁵ 36’ da Kırıkkale MKEK Müzesi envanteri kayıtlı katalog¹⁴⁶ 105’ te yer almaktadır. Konya müze envanterinde benzer örneği bulunmamaktadır. Her iki örnekte de yapım malzemesi aynıdır. Her örnekte de kabza kaplamasını oluşturan iki adet kemik plaka oyma tekniğinde yapılmış olup karşılıklı olacak şekilde metal vidalar ile kabza demirine sabitlenmiştir.

¹⁴⁵ Güngör, “Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar”, s.213.

¹⁴⁶ Aydın, “Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları”, s.215.

Erzurum müze katalog örneğinde kabza kaplama plakaları çizgisel formda bezelidir. Diğer örneklerdeki gibi yüzeyler bezeme yönüyle sadedir. 19. yüzyıl üretim özelliklerini yansıtmaktadır.

Şekil 4.66. Samsun Müzesi Katalog No. 38, Şekil 3.187 Toplu Tabanca

Şekil 4.67. Samsun Müzesi Katalog No. 41, Şekil 3.199 Toplu Tabanca

Şekil 4.68. Erzurum Müzesi Katalog No. 36, Foto. 108, Toplu Tabanca

Şekil 4. 69. Kırıkkale MKEK Müzesi Katalog No. 105, Foto. 199 Toplu Tabanca

6. SONUÇ

Osmanlı Dönemi'nde 14. yüzyıla kadar geleneksel ateşsiz silahlar hâkim olurken bu yüzyılın sonundan itibaren ateşli silahlar kullanılmaya başlanmıştır. Çağın gereklerine ayak uydurmak ve askeri anlamda mücadele edebilmek için 16. yüzyılda tüfeklerden sonra tabancaların da kullandığı görülmektedir. Tüfeklere nazaran küçük ve kullanışlı olan tabancalar zamanla teknik ve formu değişerek gelişmiştir. 18. yüzyıl sonlarına doğru ateşli silahlar teknik ve fonksiyonel özellikleri ile ön plana çıkmıştır.

Bu çalışmamız kapsamında Samsun Müzesi envanterine kayıtlı Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait ateşli ve ateşsiz silahlar değerlendirilmiştir. Envantere kayıtlı toplam 41 adet silahın 26 adedi ateşsiz silah, 15 adedi ise ateşli silahtır. Ateşsiz silahlar kataloğunda 4 farklı tür (kılıç, yatağan, kama, hançer), ateşli silahlar kataloğunda 2 farklı tür (tüfek, tabanca) olmak üzere envantere kayıtlı toplam 6 farklı tür silah bulunmaktadır. Ateşsiz silahlar kataloğunda 1, 2, 3, 4 ve 5 katalog numarası ile 5 adet kılıç; 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16 katalog numarası ile 11 adet yatağan; 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 katalog numarası ile kama; 25, 26 katalog numarası ile hançer yer almaktadır. Ateşli silahlar kataloğunda 27, 28, 29 ve 30 katalog numarası ile 4 adet çakmaklı tüfek 31, 32, 33 ve 34 katalog numarası ile 4 adet kapsüllü tüfek; 35, 36 katalog numarası ile çakmaklı tabanca 37, 38, 39, 40 ve 41 katalog numarası ile kapsüllü tabanca yer almaktadır.

Eserlerden 9 adedi Samsun Müzesi envanterine kayıtlı olmakla birlikte Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunmaktadır. Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan bu silahlar ateşsiz silah olup tamamı depoda muhafaza edilmektedir. Katalogda yer alan silahlardan 18 adedi teşhir salonunda sergilenirken 23 adedi ise depoda muhafaza altında bulunmaktadır.

Samsun Müzesi envanterinde yer alan silahların çoğunluğu 1976-1980 yılları ile 2021-2025 tarihleri arasında müze envanterine satın alma, hibe, müsadere veya farklı müzelerden nakil yoluyla temin edilerek kazandırılmıştır.

Katalogda yer alan ateşli ve ateşsiz silah yapımında dövme ve döküm tekniği uygulandığı görülmektedir. Katalogda yer alan tüm ateşsiz silahlarda dövme tekniği, tüm ateşli silahlarda döküm tekniği kullanılmıştır.

Silahların yapımında kullanılan ana malzemeler demir-çelik ve ahşaptır. Ateşsiz silahların namlu bölümü demir-çelik iken kabza ve kın kısımlarında genellikle ahşap

ve metal kullanılmıştır. Ateşli silahlarda ateşleme-tetik mekanizması ile namlu yapımında ana malzemenin çelik; kabza, gövde ve namlu kundağının ana malzemesi ise ahşaptır.

Ateşsiz silahların genelinde namlu yüzeyinde ciddi korozyon olmakla beraber ahşap ve kemik kabza yüzeyinde yıpranmalar ve kın kaplamalarında dökülmeler görülmektedir. Ateşli silahların çelik namlu yüzeyinde yer yer korozyon, ahşap kabza ve dipçik kaplamalarında çizik ve tahribat olduğu tespit edilmiştir. Ateşli silahların ateşleme ve tetik mekanizması korozyon nedeniyle çalışmaz vaziyettedir. Yapılan envanter incelemelerinde toplam 41 adet silahtan sadece 1 adet silahın restorasyonunun yapıldığı anlaşılmıştır.

Özellikle Bafra Arkeoloji ve Etnografya Müzesi deposunda muhafaza altında bulunan katalog 4 ve 5'te yer alan merasim kılıçlarının durumu oldukça kötüdür. Merasim kılıçlarının namlu yüzeyindeki dönemine ait ince işçilikli bezemelerin restore edilmesi halinde oldukça dikkat çekeceği aşikârdır. Karşılaştırma yaptığımız diğer müze envanterlerinde form açısından benzer örneklerine rastlanılmış olsa dahi süsleme programı açısından ünik örneklerdir.

Katalogumuzda yer alan çakmaklı tüfekler yakın tarihte Milas Müzesinden nakil yöntemiyle müze envanterine kazandırıldığı için gayet iyi durumdadırlar. Katalogumuzda 27 katalog numarası ile yer alan çakmaklı tüfek kaval namlu özelliği ile diğer örneklerinden ayrılır. Fakat tüfek 3 parça halindedir. Bu tüfeğin bir örneği Konya, Erzurum, Van, Kars, Diyarbakır ve Karaman müzelerinde bulunmamakla beraber sadece Kırıkkale MKEK Müzesi envanterinde yer almaktadır. Samsun Müzesi için bu bir fırsattır. Restore edilerek depodaki kutu yerine en şık ve göz alıcı haliyle müze teşhir salonunda yerini almalıdır.

Katalog 7 ve 8 'de yer alan yatağanların namlu yüzeyinde yer alan yazı metni ile müze kataloğundaki diğer tüm eserlere bu mahiyette ciddi fark atmaktadır. Katalog 7'de ki yatağanın namlu ön yüzünde kartuş içerisinde Arap harflerle “Ya Feta illa Ali La Seyf İlla Zülfikar” (Ali'den başka yiğit Zülfikar'dan başka kılıç yoktur) ibaresi yer almaktadır. Karşılaştırma yaptığımız müzelerin hiçbirinde süsleme programı ile ilgili bir örneği yoktur. Konu itibarıyla yapmış olduğumuz Diyarbakır ve Kırıkkale müze envanter konulu çalışmalar incelendiğinde bu örneğe benzer süsleme programının sadece Diyarbakır müze envanteri katalog 5'te yer aldığını görmekteyiz.

Katalog 8’ de yer alan yatağanın namlu yüzeyindeki Arap harflerle Ashab-ı Keyf’in isimleri “Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Kefeştatayyuş, Sazenuş” yazı ibaresinin bir örneği karşılaştırma yaptığımız müze envanter çalışmalarından sadece Karaman müze envanteri katalog 21’de bulunmaktadır.

Çalışmamız kapsamında değerlendirme ve karşılaştırma yapmış olduğumuz diğer müze kataloglarında yer alan eserlerde de restorasyon açısından benzer tespitlerin üzerinde durulduğu görülmektedir. Demek ki bu durum genel bir restorasyon vahametini ortaya koymaktadır. Bu alan da yapılan çalışmaların müzelerin bağlı olduğu bakanlık ve üst yetkililere bir rapor halinde sunulması silahların muhafaza şartlarının iyileştirilmesi ya da restorasyon çalışmalarında gerekliliği öncelik haline getirmesine için bir vesile olur. Bu alandaki çalışmalarda amaç müze envanterlerinde olan bu eserleri lokal ve bölgesel bilinmenin dışında ulusal bir silah ağı içerisinde varlığını ispatlamaktır. Aksi halde bu alanda yapılan tez çalışmaları asıl amaçlarına ne yazık ki hizmet edememektedir.

Ateşsiz silah kataloğunda yer alan silahlarla ilgili yapılan teknik donanım, yapım malzemeleri ve süsleme programı açısından karşılaştırma ve değerlendirmeler yoğunluk ve çeşitliliği açısından benzerlik taşıyan Kars, Karaman ve Van müze envanter çalışmalarıdır. Ateşli silah kataloğunda ise Kırıkkale MKEK, Konya ve Erzurum müzelerinde ki çalışmalardır. Silahlar üzerinde genel itibarıyla yapım kitabesi olmadığından tarihleme benzer örneklerine göre belirlenmeye çalışılmıştır. Benzer nitelikteki eserler form, malzeme, teknik ve süsleme programı açısından karşılaştırıldığında silahların genel itibarıyla dönem üslup özelliklerini yansıttığını görmekteyiz. Ayrıca bu değerlendirmeler ışığında ateşsiz silahlar yapıldığı dönemin sanat anlayışını yansıttığı, ateşli silahların ise ağırlığının Avrupa menşeli olduğunu görülmektedir. Katalogda yer alan silahlar Osmanlı Dönemi’ndeki silah teknolojisinin değişimi ve gelişimi hakkında birer panoramik belge niteliği taşıması bakımından oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Agaston, Gabar, “Osmanlılarda Askeri Güç ve Silah Endüstrisi”, Türkiye Araştırmaları Merkezi, *Osmanlı Askeri Tarihi*, 2011, s.5-20.
- _____, “Tüfek Maddesi” *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2012, C. 41, s.459-461.
- Aktan, Hamza, “Maden” Türkiye *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, s.307.
- Alçın, Keziban Nihal, *Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Ateşli Silahlar*, (Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya, 2024.
- Altunbay, Mustafa, “Klasik Dönemde Osmanlı’da Madencilik” *Türkler*, C.10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.791
- Arslan, Hacer, *Van Müze’sinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları (XVIII-XIX Yüzyıllar)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2007.
- Atcı, İsmail, *Karaman Müzesi Etnografik Seksiyonda Sergilenen Ateşli ve Ateşsiz Silahlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014, s.118.
- Avcı, Fuat, *Harp Silah Araçları Bilgileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1972.
- Aydın, Hilmi, *Sultanların Silahları Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2012, s.53
- Aydın, Cemile, *Kırıkkale MKEK Silah Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.
- Aydüz, Salim, “Osmanlılarda Ateşli Silahlar Sanayi”, *Osmanlı Araştırmaları Vakfı*, İstanbul, 2005.
- _____, “Osmanlı Silahları, Silah Üretim Merkezleri ve Literatürü Tarihi”, *Tarih Okulu Dergisi*, Sayı X, Mayıs- Ağustos 2011, s.6
- Beydilli, Kemal, “Mühendishane-i Berri-i Hümayun” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.31, 2020, s.515-516
- Bikkul, Ahat Ural, “Topkapı Sarayı Silah Müzesindeki Eserler” *Türk Etnografya Dergisi* S.53,1957, s.36
- Birkan, Seçil, *İslamiyet Öncesi Türk Maden Sanatının Gelişimi (M.Ö. IV-M.S. X. Yüzyıllar)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005, s.15.
- Bulut, Füdeyil, *Kars Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ateşli ve Ateşsiz Silahlar*, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars 2023, s.91
- Cezar, Mustafa, *Mufasssal Osmanlı Tarihi (Resimli-Haritalı)*, 2.Baskı C.I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2021, s.38
- _____, *Osmanlı Tarihin Leventler*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul 1965, s.156
- Çoruhlu, Tülin, *Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Teçhizatları (Askeri Müzeden Örneklerle)*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1993 s.1

- _____, *Osmanlı Koruyucu Silahlarında Süsleme ve Teknikler (Askeri Müzeden Örnekler ile)*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1995.
- Çöteliolu, Aysel, *Askeri Müze: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Ateşli Silahlar Kataloğu*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul, 2000, s.13-14
- Duman, Cevdet, “Askeri Tarih İçinde Türk Topçusu”, *Bildiriler II*, Ankara 1983, s.128.
- Enginsoy, Ülker, *İslam Maden Sanatının Gelişimi (Başlangıcından Anadolu Selçuklu Sonuna Kadar)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978, s.7
- Eralp, T, N, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Basımevi, Ankara 1993.
- Erkan, Göksu, *Türk Kültüründe Silah*, Ötüken Neşriyat Yayınları, İstanbul 2008.
- Eroğlu, Cengiz, vd., *Osmanlı Ordu Teşkilatı*, T.C. Savunma Bakanlığı, Ankara, 1999.
- Göksu, Erkan, *Türk Kültüründe Silah*, Ötüken Neşriyat Yayınları, İstanbul 2015, s.60
- Gölen, Zafer, “Osmanlı Barut Üretim Merkezi: Baruthane-i Amire”, *Türkler*, C.10., Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s 136.
- “Gümüş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s.270-271.
- Güneşli, Sultan, *Diyanet Vakfı Arkeoloji Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Silahları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2008.
- Güngör, Vedat, *Erzurum Müzelerinde Yer Alan Osmanlı Dönemi Ateşli Silahlar*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2019.
- Karpuz, Emine, “Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri”, *Türkler Ansiklopedisi* C.12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.426
- Şakiroğlu, Mahmut, H., “Barut” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.5, *Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*, İstanbul 1992, s.92-94
- Tekeli Sadık, vd., *Askeri Müze Koleksiyonları*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Yayınları, İstanbul 1996, s. 58
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C.2, Ankara 1988, s. 20-21
- Yıldız, Fevzi, “Fatih Sultan Mehmet Dönemi Topları ve Değişen Üretim Paradigması”, *Fatih Sultan Mehmet, İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 4, İstanbul 2014, s.220.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 22.04.2025).
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Ate%C5%9Fli_silah (Erişim: 22.04.2025).
- <https://osmanlisavunma.com/blog/11/tabancanin-bolumleri> (Erişim: 22.04.2025).
- <https://www.semazen.net/teber/> (Erişim: 22.04.2025).

EKLER

Tablo 1. Eserlerin Türleri

Katalog No	Kılıç	Kama	Yatağan	Hançer	Tüfek	Tabanca
1	X					
2	X					
3	X					
4	X					
5	X					
6			X			
7			X			
8			X			
9			X			
10			X			
11			X			
12			X			
13			X			
14			X			
15			X			
16			X			
17		X				
18		X				
19		X				
20		X				
21		X				
22		X				
23		X				
24		X				
25				X		
26				X		
27					X	
28					X	
29					X	
30					X	
31					X	
32					X	
33					X	
34					X	
35						X
36						X
37						X
38						X
39						X
40						X
41						X
Toplam	5	8	11	2	8	7

Tablo 2. Eserlerin Yapım Malzemesi

Katalog No	Demir	Çelik	Kemik	Pirinç	Ahşap	Deri	Gümüş	Kadife	Diğer
1		X	X				X		
2	X	X			X	X			
3		X			X				
4	X	X		X					
5	X	X		X					
6		X	X			X			
7		X			X	X			
8		X	X		X				
9		X							
10	X		X	X	X	X			
11		X	X						
12		X			X	X			
13		X	X		X	X			
14		X			X	X			
15		X	X						
16		X	X						
17		X	X		X	X	X		
18		X	X				X		
19		X	X		X	X	X		
20		X					X		
21		X	X						
22	X	X	X			X			
23	X	X			X	X	X		
24		X	X	X	X		X	X	X
25		X			X				
26	X				X				X
27		X			X				
28		X			X				
29		X			X		X		
30		X			X				
31		X			X	X			
32	X	X		X	X				
33		X		X	X				
34	X	X			X	X			
35	X			X	X		X		
36	X			X	X				
37		X			X				
38		X	X						
39		X	X						
40		X	X						
41		X	X						
Toplam	11	37	18	8	25	13	9	1	2

Tablo 3. Eserlerin Yapım Tekniği

Katalog No	Döküm	Dövme	Oyma
1		X	X
2		X	X
3		X	X
4		X	
5		X	X
6		X	X
7		X	X
8		X	X
9		X	
10		X	X
11		X	X
12		X	X
13		X	X
14		X	X
15		X	X
16		X	X
17		X	X
18		X	X
19		X	X
20		X	
21		X	X
22		X	X
23		X	X
24		X	X
25		X	X
26		X	X
27	X		X
28	X		X
29	X		X
30	X		X
31	X		X
32	X		X
33	X		X
34	X		X
35	X		X
36	X		X
37	X		X
38	X		X
39	X		X
40	X		X
41	X		X
Toplam	15	26	38

Tablo 4. Eserlerin Süsleme Tekniği

Katalog No	Kazıma	Kabartma	Kalıpla Kabartma	Kakma	Oyma	Ajur	Telkari	Yaldızlama	Savatlılama	Sade
1									X	
2	X								X	
3										X
4										X
5		X					X	X		
6										X
7								X		
8	X									
9								X		
10					X					
11	X									
12	X							X		
13	X									
14								X		
15	X							X		
16										X
17									X	
18		X								
19									X	
20								X	X	
21		X								
22		X						X		
23	X	X	X						X	
24									X	
25					X					
26			X							
27				X				X		
28										X
29	X			X						
30	X			X				X		
31										X
32	X									
33										X
34										X
35	X		X	X		X				
36	X		X	X						
37										X
38										X
39										X
40	X									
41										X
Toplam	13	5	4	5	2	1	1	10	7	12

Tablo 5. Bezeme

Katalog No	Bitkisel Süsleme	Geometrik Süsleme	Yazı	Sembolik Motifler	Diğer	Sade
1	X	X	X			
2		X			X	
3						X
4			X			
5	X		X	X		
6						X
7	X		X	X		
8	X		X			
9			X			
10		X				
11	X					
12		X				
13		X		X		
14	X			X		
15		X				
16						X
17	X	X	X	X		
18						X
19	X	X				
20		X	X	X		
21						X
22					X	
23	X	X				
24	X	X		X		
25		X				
26	X	X				
27	X	X		X		
28						X
29	X	X		X	X	
30	X	X		X		
31						X
32	X					
33						X
34						X
35	X					
36	X					
37						X
38			X	X		
39			X			
40	X		X	X		
41						X
Toplam	18	16	11	12	3	11

Tablo 6. Eserlerin Müzeye Getiriliş Tarihleri

Katalog No	1971-1975	1976-1980	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	2021-2025
1			X								
2		X									
3				X							
4			X								
5			X								
6					X						
7		X									
8		X									
9		X									
10								X			
11				X							
12		X									
13		X									
14			X								
15									X		
16									X		
17		X									
18		X									
19		X									
20		X									
21		X									
22		X									
23		X									
24		X									
25		X									
26								X			
27			X								
28											X
29											X
30											X
31											X
32											X
33											X
34											X
35		X									
36					X						
37	X										
38		X									
39		X									
40		X									
41										X	
Toplam	1	19	5	2	2	0	0	2	2	1	7

Tablo 7. Eserlerin Müzeye Getiriliş Yöntemleri

Katalog No	Satın Alma	Hibe	Müsadere	Diğer Müzelerden Devir
1	X			
2	X			
3	X			
4	X			
5	X			
6	X			
7	X			
8	X			
9	X			
10		X		
11		X		
12	X			
13	X			
14	X			
15			X	
16	X			
17	X			
18	X			
19	X			
20	X			
21	X			
22	X			
23	X			
24	X			
25	X			
26		X		
27	X			
28				X
29				X
30				X
31				X
32				X
33				X
34				X
35	X			
36	X			
37	X			
38	X			
39	X			
40	X			
41			X	
Toplam	29	3	2	7

Tablo 8. Eserlerin Müzedeki Yeri ve Restorasyonu

Katalog No	Teşhir Salonu	Depo	Restorasyon Yapılmış	Restorasyon Yapılmamış	Çalışır Durumda	Çalışmaz Durumda
1	X			X	X	
2	X			X	X	
3		X		X	X	
4		X		X	X	
5		X		X	X	
6		X		X	X	
7		X		X	X	
8		X		X	X	
9		X		X		X
10		X		X	X	
11		X		X	X	
12		X		X	X	
13		X		X	X	
14		X		X	X	
15		X		X	X	
16		X		X	X	
17	X			X		X
18	X			X	X	
19	X			X	X	
20		X	X			X
21	X			X	X	
22		X		X	X	
23	X			X	X	
24	X			X	X	
25	X			X	X	
26		X		X		X
27		X		X		X
28		X		X		X
29	X			X	X	
30		X		X		X
31		X		X		X
32	X			X		X
33	X			X		X
34	X			X		X
35		X		X		X
36		X		X	X	
37	X			X		X
38	X			X		X
39	X			X	X	
40	X			X		X
41	X			X	X	
Toplam	18	23	1	40	26	15

ÖZGEÇMİŞ

Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünden 2022 yılında mezun oldu. Samsun Büyükşehir Belediyesinde görev yapmaktadır.

Yayınlar:

1. Müzeyyen Yavuz Eyüp, “Samsun Müzesinde Bulunan Geç Osmanlı Dönemine Ait Ateşli ve Ateşsiz Silahlar”, ESSA V.International Eurasian Symposium, Antalya 15-16 November 2024.

